

Biznis.rs

PRIMERAK ZA PRETPLATNIKE

BROJ 58/59 - JUL/AVGUST 2026.

Dejana Backović, finansijska direktorka
Kappa Star Grupe

**PRODUKTIVNOST JE KLJUČ
ZA ODRŽIVI RAST I RAZVOJ
SRPSKE PRIVREDE**

Darko Majstorović, predsednik udruženja
Zaštitnik preduzetnika i privrednika Srbije

**PRIVREDI JE NEOPHODNA
RAZVOJNA BANKA**

NAJAVLJENA PODELA NOVCA GRAĐANIMA

**AKCIONARSKI FOND
- PROPUŠTENA
ŠANS SRPSKOG
TRŽIŠTA KAPITALA**

ISSN 2787-3358

9 772787 335804 >

ANRAS INVESTMENT

**METALNI REZERVOARI ZA VODU -
ZAŠTITNE FOLIJE ZA REZERVOARE
IZGRADNJA STAMBENIH I KOMERCIJALNIH NEKRETNINA**

Ribarska Obala 16
22000 Sremska Mitrovica

063/ 344 821

info@anrasinvestment.com
www.anrasinvestment.com

**CAFE &
FACTORY**
www.shop.cafe-factory.net

TURISTI STIŽU, AVIONI ODLAZE

Marko Andrejić

glavni i odgovorni
urednik

Leto 2026. ušlo je u knjige rekorda pre nego što se i završilo – u prvih šest meseci godine Srbiju je posetilo više od dva miliona turista, a jun je sam po sebi nadmašio čak i rekordnu 2023. Banje, planine i seoska domaćinstva su puna, penzioneri su potrošili vaučere brže nego što je država stigla da ih odštampa, a Beograd je zabeležio više noćenja stranaca nego što ima stanovnika sa prijavljenom adresom. Sve bi to bilo razlog za čisto, nepomućeno slavlje da se istovremeno nije otvorilo pitanje – kojim avionom doleteti do rekorda sledeće sezone.

Jer dok broj gostiju raste, broj jeftinih letova iz Srbije kreće se u suprotnim smeru. Ryanair trajno napušta Niš od zimske sezone, zvanično zbog „regulatornih problema sa gorivom“, posle čega su iz sistema nestale linije za Beč, Stokholm, Maltu i Krf, ali je ubrzo uskočila nacionalna avio-kompanija i preuzela dve destinacije. Wizz Air je, sa druge strane, upozorio da će od novembra morati da ugasi bazu na beogradskom aerodromu zbog izmena pravilnika Direktorata civilnog vazduhoplovstva – potez koji bi mogao da košta 150 radnih mesta i dobar deo od tridesetak linija na kojima ova kompanija trenutno leti iz Srbije. Direktorat je objasnio da se ne radi o ograničavanju konkurencije već o „uređivanju regulatornog okvira“, što će biti slaba uteha putnicima koji ne budu mogli jeftino da lete.

Naftna industrija Srbije nastavlja da živi od produžetka do produžetka – američki OFAC je operativnu licencu NIS-u ponovo produžio, ovog puta do 28. avgusta, u ritmu koji je sam po sebi postao svojevrsna tradicija. Pregovori oko prodaje ruskog udela mađarskom MOL-u i dalje traju, a privreda je, čini se, prihvatila da o sudbini najveće rafinerije u zemlji ubuduće razmišlja u ciklusima od po mesec dana.

Na fiskalnom frontu, 10. avgusta su – nešto ranije nego obično zbog najave izbora – počeli pregovori o minimalnoj zaradi za 2027. godinu. Vlada je na sto stavila ponudu povećanja od 9,2 odsto, na 70.400 dinara, što nije zadovoljilo ni sindikate, koji traže dvocifreni rast i pominju obećanih 650 evra do kraja 2027, ni poslodavce, kojima se i ovo čini previše.

Dejana Backović, finansijska direktorka Kappa Star Grupe, kaže u intervjuu za naš letnji dvobroj da je produktivnost ključ za održivi rast i razvoj srpske privrede. Ona napominje da je privredi potreban jasan i stabilan regulatorni okvir, predvidivost, dostupnost stručne radne snage kroz reformu obrazovanja i razvoj kadrova, kao i podrška investicijama koje donose inovacije i podižu produktivnost. Darko Majstorović, predsednik udruženja Zaštitnik preduzetnika i privrednika Srbije, smatra da je privredi neophodna razvojna banka. On navodi da su mala privreda i preduzetnici najbrojniji subjekti koji privređuju u srpskoj ekonomiji, ali da ni blizu nemaju tretman srazmeran svom značaju.

Sadržaj

6 VESTI

12 PORESKI KALENDAR

14 TEMA BROJA

Akcionarski fond – propuštena šansa srpskog tržišta kapitala

22 INTERVJU

Dejana Backović, finansijska direktorka Kappa Star Grupe

Produktivnost je ključ za održivi rast i razvoj srpske privrede

26 INTERVJU

Darko Majstorović, predsednik udruženja Zaštitnik preduzetnika i privrednika Srbije

Privredi je neophodna razvojna banka

30 INTERVJU

Ivan Miljković, bivši odbojkaš, reprezentativac Srbije i finansijski savetnik

Treniraj kao da ćeš igrati zauvek, investiraj kao da ćeš sutra prestati

34 POREZ

Elektronske fakture, otpremnice i PDV po izmenjenim pravilima od 2027. godine

39 KOLUMNA

Atlassian je preživeo SaaS-pokalipsu

41 KOLUMNA

Testiranje granica konsenzusa

43 KOLUMNA

Veštačka inteligencija u biznisu: manje magije, više zanata

44 MAKROEKONOMIJA

Privredni rast Srbije u 2026. ostaje na dva odsto, najniža stopa među zemljama Zapadnog Balkana

48 FINANSIJE

Može li minimalac do 650 evra bez većeg tereta za privredu?

54 NAUKA

Ekološki prihvatljivije i energetski efikasnije do energije biomase

26 INTERVJU

30 INTERVJU

58 SVET
Klimatske katastrofe koje su
promenile Evropu

64 SVET
Da li 2026. može biti godina
(filmskog) preokreta?

68 TURIZAM
Skriveni raj u Koruškoj za
savršen letnji odmor u prirodi

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANICI:
MAGNIFIC

74 ZANIMLJIVOSTI

IMPRESUM

Izdavač:
INFO BIZNIS.RS DOO

Adresa: Makenzijeve 53
11000, Beograd
E-mail: redakcija@biznis.rs
Web: www.biznis.rs
Telefon: 011 4049 200
Marketing: 069 8074 85

PIB: 111891277
MB: 21562335

Broj računa
165-0007011548541-71
Addiko banka

UREDNIŠTVO

Glavni i odgovorni urednik
Marko Andrejić

Izvršni direktor
Danijel Farkaš

Izvršni urednik i šef deska
Marko Miladinović

Zamenik šefa deska
Miljan Paunović

Urednik Sveta
Vladimir Jokanović

Novinari

Ljiljana Begović
Marija Jovanović
Jelena Stjepanović

Lektor

Mirjana Vasić Adžić

Dizajn

studio triD

Štampa

La Mantini d.o.o.
Sandžačka 9a
11000 Beograd

CIP - Каталогизacija у
публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд
330

BIZNIS.RS / glavni i odgovorni
urednik
Marko Andrejić. - 2021, br. 1 (okt.) - . -
Beograd : Info Biznis.rs,
2021- (Beograd : La Mantini). - 30 cm
Mesečno.
ISSN 2787-3358 = Biznis.rs
COBISS.SR-ID 48289289

 Biznis.rs

SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMENA OD POČETKA GODINE 39,65 MILIJARDI EVRA

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmena Srbije u prvih šest meseci 2026. godine iznosila je 46,24 milijarde dolara, što je za 13 odsto više nego u istom periodu prošle godine, odnosno 39,65 milijardi evra, uz rast od 5,8 odsto, saopštio je Republički zavod za statistiku (RZS).

Izvoz robe dostigao je 20,95 milijardi dolara, što predstavlja rast od 15,7 odsto u odnosu na isti period 2025. godine, dok je uvoz povećan za 10,9 odsto, na 25,28 milijardi dolara. Izraženo u evrima, izvoz je iznosio 17,97 milijardi evra i bio je veći za 8,3 odsto, dok je uvoz porastao za 3,7 odsto, na 21,68 milijardi evra.

Spoljnotrgovinski deficit iznosio je 4,33 milijarde dolara, što je za 7,9 odsto manje nego u istom periodu prošle godine. U evrima, deficit je smanjen za 14,1 odsto i iznosio je 3,71 milijardu evra.

Pokrivenost uvoza izvozom povećana je na 82,9 odsto, u odnosu na 79,4 odsto koliko je iznosila u prvih šest meseci prošle godine.

Najveći deo spoljnotrgovinske razmene Srbija je ostvarila sa zemljama sa kojima ima potpisane sporazume o slobodnoj trgovini, pri čemu su države članice Evropske unije učestvovala sa 58,7 odsto u ukupnoj robnoj razmeni.

Zemlje CEFTA bile su drugi najvažniji spoljnotrgovinski partner Srbije. U razmeni sa tim tržištem ostvaren je suficit od 1,85 milijardi dolara, pre svega zahva-

ljujući izvozu žitarica i proizvoda od žitarica, pića, drumskih vozila, medicinskih i farmaceutskih proizvoda, kao i električnih mašina i aparata. Izvoz u zemlje CEFTA iznosio je 2,76 milijardi dolara, dok je uvoz bio 912,1 milion dolara, uz pokrivenost uvoza izvozom od 303 odsto. Izraženo u evrima, izvoz je dostigao 2,37 milijardi evra, uvoz 782,2 miliona evra, a suficit 1,59 milijardi evra, dok je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 303,1 odsto.

PRVU NUKLEARKU SRBIJA BI MOGLA DA DOBIJE POSLE 2040. GODINE

Prvu nuklearnu elektranu Srbija bi mogla da dobije posle 2040. godine, a u godinama pred nama naša zemlja mora da bude spremna u institucionalnom, regulatornom i stručnom smislu za izbor tehnologije, istakla je ministarka rudarstva i energetike Dubravka Đedović Handanović, koja je potpisala sporazum o partnerstvu između Srbije, Francuske elektroprivrede (EDF) i Francuske agencije za razvoj (AFD).

Sporazumom se obezbeđuje podrška našoj zemlji u razvoju stručnih, kadrovskih i organizacionih kapaciteta i izrada odgovarajućih studija za razvoj nuklearnog programa, prenosi eKapija.

Đedović Handanović je rekla da je EDF, koja je prošle godine završila izradu Preliminarne tehničke studije u ovoj oblasti, vodeći operator nuklearnih elektrana globalno, sa više od 50 nuklearnih reaktora samo u Francuskoj.

Ona je ukazala da je veoma značajno što ćemo u ovoj fazi, u kojoj postavljamo temelje za nuklearnu energetiku u našoj zemlji, moći da koristimo njihovo znanje, iskustvo i resurse koji će biti od velike koristi stručnjacima Nacionalnog tela za sprovođenje Programa razvoja nuklearne energije (NEPIO).

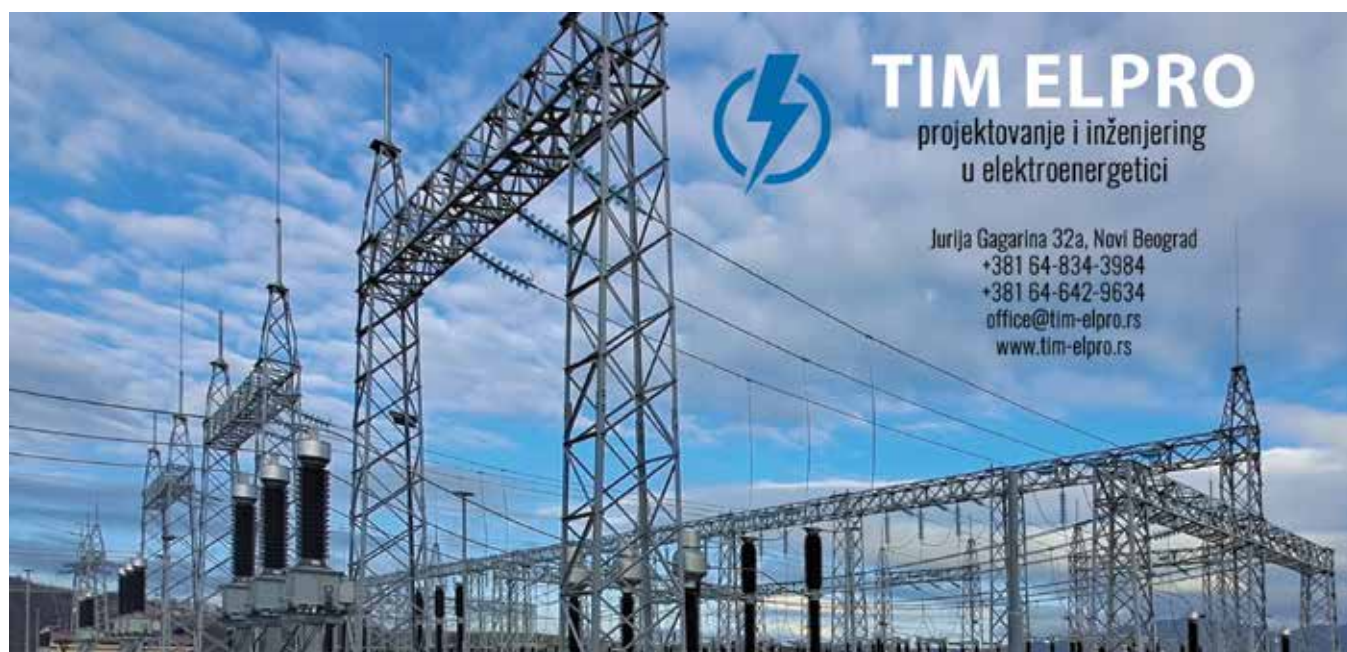
Prema njenim rečima, najvažniji deo ovog projekta odnosi se na izradu strategije razvoja ljudskih resursa, kao jednog od ključnih preduslova za pokretanje nacionalnog nuklearnog programa.

- Kadrovi predstavljaju najdragoceniji element razvoja nuklearnog programa u svakoj zemlji i jedan od naših najvažnijih zadataka biće stvaranje baze inženjera i drugih kadrova koji će moći da odgovorno i stručno upravljaju nuklearnim postrojenjima u Srbiji u budućnosti – naglasila je ona.

Ministarka je predložila da je planirana saradnja sa EDF-om na izradi još tri studije u okviru prve faze nuklearnog programa, dok će ostalih 14 biti predmet daljeg razmatranja sa različitim međunarodnim kompanijama koje poseduju neophodno iskustvo.

Ministarka je navela da je cilj da do sredine naredne godine budu završene sve studije koje će omogućiti donošenje informisane odluke o daljem razvoju nuklearnog programa.

Francuska agencija za razvoj obezbedila je grant u iznosu od 500.000 evra, što je prvo učešće AFD-a u oblasti razvoja nuklearnog programa. Ovim sredstvima, kroz projekat koji se realizuje u

TIM ELPRO
projektovanje i inženjering
u elektroenergetici

Jurija Gagarina 32a, Novi Beograd
+381 64-834-3984
+381 64-642-9634
office@tim-elpro.rs
www.tim-elpro.rs

TOŠOVIĆ COMPANY

INŽENJERSKO TEHNIČKO
SAVETOVANJE I
LABORATORIJSKO
ISPITIVANJE TLA IZ
OBLASTI GEOMEHANIKE

Jovice Ilića 11
11223 Beograd, Voždovac
062/8011029
simo.tosovic@gmail.com

OPTIKA
Optiland

Jurija Gagarina 153a, lokal 25b,
TC Piramida, Beograd, Novi Beograd
063 329 946
optilandpiramida@gmail.com
 optikaoptiland

okviru fonda FEXTE, biće obezbeđena podrška u izgradnji stručnih i organizacionih kapaciteta u Srbiji neophodnih za pripremu, razvoj i upravljanje u Fazi I i delu Faze II nuklearnog programa.

Program je usmeren na unapređenje znanja i iskustva kadrova uključenih u nuklearni program. Glavne aktivnosti obuhvataju jačanje kompetencija institucija i stručnih timova, razvoj kadrovskih kapaciteta, razvoj projektnih i upravljačkih znanja, unapređenje bezbednosne kulture, kao i sticanje tehničkih znanja neophodnih za donošenje informisanih odluka, u skladu sa preporukama Međunarodne agencije za atomsku energiju.

SERBIA ZIJIN COPPER ISPORUČIO NARODNOJ BANSI SRBIJE 17 TONA ZLATA ZA SEDAM I PO GODINA

Kompanija Serbia Zijin Copper objavila je da je za sedam i po godina predala Narodnoj banci Srbije (NBS) 17 tona zlata, kako je navedeno, onoliko zlata koliko su do pre deset godina iznosile ukupne zlatne rezerve države.

- Od 2019. do polovine ove godine, Serbia Zijin Copper je, ne menjajući model plasmana zlata koji je postojao i pre preuzimanja Rudarsko topioničarskog basena (RTB) Bor, NBS prodala 17.005 kilograma zlata, odnosno 1.356 zlatnih poluga – navedeno je u saopštenju, prenosi Beta.

Istaknuto je da je nastavljeno poslovanje po istom principu koji je primenjavao i nekadašnji RTB, pa se svaka proizvedena količina zlata najpre ponudi Narodnoj banci Srbije, koja ima pravo preče kupovine.

Podsećanja radi, zakonska obaveza, da se sve proizvedene količine zlata najpre ponude Narodnoj banci Srbije, postoji godinama i nije promenjena promenom vlasničke strukture kompanije. U praksi, kako je navedeno, NBS otkupljuje ponuđeno zlato, koje ostaje u Srbiji kao deo nacionalnih zlatnih rezervi.

- Tek ukoliko NBS ne bi iskoristila svoje pravo preče kupovine, što se nikada do sada nije desilo, zlato bi moglo da bude prodato drugim kupcima. U prvom polугоду 2026. Serbia Zijin Copper isporučila je Narodnoj banci Srbije 164 zlatne poluge teške 2.057 kilograma – navedeno je u saopštenju te kompanije.

BRZA PRUGA BEOGRAD-BUDIMPEŠTA U PUTNIČKOM SAOBRAĆAJU NA JESEN

Brza pruga između Beograda i Budimpešte trebalo bi da bude puštena u putnički saobraćaj na jesen, rekla je u Subotici ministarka građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Srbije Aleksandra Sofronijević. Ona je, posle sastanka sa mađarskim ministrom saobraćaja i infrastrukture Davidom Vitezijem, kazala da će to biti urađeno nakon što budu završena testiranja i ispunjeni svi bez-

bednosni, regulatorni i tehnički uslovi.

Sofronijević je rekla novinarima u Gradskoj kući da će, nakon potrebnih testnih proba, posle 24. avgusta biti obavljen simulaciona vožnja od Beograda do Budimpešte i nazad, koja će obuhvatiti i granične i carinske procedure.

Kako je navela, cilj simulacije je da se potvrdi da je pruga bezbedna za putnički saobraćaj i da se utvrde konačna vremena putovanja. Istovremeno se radi na usaglašavanju voznog reda, dok su svi radovi u završnoj fazi, dodala je ministarka, prenosi Beta.

Sofronijević je istakla da se saradnja Srbije i Mađarske u oblasti saobraćajne infrastrukture nastavlja. Navela je da su dve strane dogovorile novi sastanak na kojem će razgovarati o zajedničkim infrastrukturnim projektima, Dunavu kao evropskom koridoru i drugim otvorenim pitanjima.

Mađarski ministar je rekao da je u interesu Mađarske uspostavljanje železničke veze koja će Srbiju povezati sa EU, uprkos različitim stavovima koji postoje u Mađarskoj prema projektu, pre svega kada je reč o deonici na njenoj teritoriji.

On je rekao da je kineski dobavljač završio svoj deo sistema, nakon čega su započeta testiranja, uključujući i deonicu Budimpešta-Kelebija. Prema njegovim rečima, testiranja će biti završena u roku od dve nedelje i, ukoliko sve bude u redu, može se očekivati pokretanje saobraćaja.

**ПРВА ПРИВАТНА
УГОСТИТЕЉСКО
ТУРИСТИЧКА ШКОЛА**

Кнеза Михаила 33
11000 Београд
011 2752 920
011 4063 412
info@pput-skola.edu.rs
skola@pput-skola.edu.rs
www.privatnaskola.rs

PEKARA FILIP-BALE

30 GODINA NAJBOLJEG HLEBA

Sinonim za kvalitet, ukus i priznanja

Sportska 11
11272 Beograd, Dobanovci
063/229330
office@pekarafilip.rs
www.pekarafilip.rs

eduka
Пријатељ школе.

Краља Милана 24
11000 Београд
011/3610-510
eduka@duka.rs
www.edukadoo.rs

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

УЧБЕНИЦИ ЗА ОСНОВНУ
И СРЕДЊУ ШКОЛУ

МАТЕРИЈАЛИ ЗА НАСТАВНИКЕ

ДИГИТАЛНА ИЗДАЊА

УВЕЖБЕНКЕ И ТЕСТОВИ

- Ako uočimo bilo kakve probleme, radiće se na njihovom otklanjanju, jer su bezbednost putnika i sigurnost sistema na prvom mestu – naveo je Vitezi.

Dodao je da predstoji usaglašavanje reda vožnje i drugih operativnih detalja između dve države, kao i da je zajednički cilj uspostavljanje kvalitetne direktne železničke veze Beograda i Budimpešte, koja će omogućiti dalje povezivanje sa Bečom.

Vitezi je rekao da se teretni saobraćaj na pruzi već odvija nesmetano, što potvrđuje da je infrastrukturni deo projekta funkcionalan, dok se završavaju preostali sistemi neophodni za uspostavljanje putničkog saobraćaja.

Govoreći o drugim temama sastanka, mađarski ministar je ukazao na posledice istorijski niskog vodostaja Dunava u Mađarskoj, te je ocenio da klimatske promene dodatno potvrđuju značaj razvoja železničkog saobraćaja.

Mađarski ministar je rekao da će javnost naknadno biti obavestena o tačnom datumu uspostavljanja putničkog železničkog saobraćaja između dve zemlje.

Dodao je da je Mađarska otvorena i za unapređenje drumske povezanosti sa Srbijom, uključujući proširenje, odnosno obnovu graničnog prelaza Hercegsanto.

INFLACIJA U EVROZONI U JULU PORASLA NA 2,9 PROCENATA

Godišnja stopa inflacije u evrozoni, prema preliminarnoj proceni Eurostata, iznosi 2,9 odsto u julu, što je blago ubrzanje u odnosu na 2,8 odsto zabeleženih u junu. Na mesečnom nivou rast potrošačkih cena bio je 0,2 odsto.

Bazna inflacija, koja isključuje cene energije i neprerađene hrane, prema procenama bi trebalo da ostane nepromenjena u odnosu na prethodni mesec, dok bi na godišnjem nivou iznosila 2,2 odsto.

Eurostat navodi da će najveći doprinos ukupnoj inflaciji dati rast cena energije, koje se očekuju za deset odsto više nego pre godinu dana. Slede usluge sa rastom od 3,3 odsto, zatim hrana, alkohol i duvan sa 1,2 odsto, dok bi cene industrijskih proizvoda bez energije trebalo da

porastu za 0,9 odsto.

Najvišu godišnju stopu inflacije u julu zabeležila je Litvanija sa 5,6 procenata, Bugarska sa 4,1 odsto je druga, a treći je Kipar sa četiri odsto. Najnižu inflaciju u julu ima Estonija koja je na ciljanih dva procenata, a za njom sledi Malta sa 2,1 odsto. Inflacija u Finskoj sada je 2,6 procenata, iako je ta zemlja ušla u tekuću godinu sa inflacijom nižom od dva procenata.

Godišnja stopa harmonizovanog indeksa potrošačkih cena (HICP) u evrozoni, koja se koristi za merenje inflacije u zemljama monetarne unije, u julu je ubrzala na 3,2 odsto, nadmašivši očekivanja analitičara od 2,9 odsto i junske stopu od 2,8 odsto.

Evropska centralna banka (ECB) zadržala je ključne kamatne stope na nepromenjenom nivou, nakon što ih je u junu prvi put posle gotovo tri godine povećala. Depozitna kamata ostala je na 2,25 odsto, glavna refinansirajuća stopa na 2,40 odsto, dok je kamatna stopa na granične kreditne olakšice zadržana na 2,65 odsto.

SM NEKRETNINE

AGENCIJA ZA PROMET NEKRETNINAMA

Trgovačka 7/9
 11030 Beograd
 063/204-894
 064/5947-237
sm.comanyy@gmail.com
www.smnekretnine.com

RAMOVIĆ

POLIKLINIKA

PREGLEDI
BIOHEMIJSKA LABORATORIJA
GENETIKA I MOLEKULARNA
DIJAGNOSTIKA
MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
PATRONAŽA

Omladinska 48
36300 Novi Pazar
062/331-300
020/331-300

poliklinikaramovic@gmail.com
www.poliklinikaramovic.com

ВД СИБНИЦА

ODRŽAVANJE NASIPA
ODRŽAVANJE KANALSKE MREŽE
ODBRANA OD POPLAVA

Pančevački Put 200, 11060 Beograd

011/2711-007 011/2711-115

office@sibnica.rs
www.sibnica.co.rs

PORESKE OBAVEZE U JULU I AVGUSTU

PRED POČETAK SVAKOG MESECA PORESKA UPRAVA OBJAVLJUJE KALENDAR SA SPISKOM OBAVEZA I ROKOVIMA ZA IZMIRIVANJE ISTIH. OVO SU OBAVEZE KOJE DOSPEVAJU NA NAPLATU U JULU I AVGUSTU:

6. jul

- Dostavljanje obaveštenja o zaključenim ugovorima o izvođenju estradnog programa zabavne i narodne muzike i drugih zabavnih programa u junu, na Obrascu OZU
- Dostavljanje izveštaja o izvršenju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom na Obrascu IOSI, za jun i uplata sredstava

10. jul

- Podnošenje poreske prijave poreza na premije neživotnih osiguranja na Obrascu PP-PPNO i plaćanje poreza na premije neživotnih osiguranja za jun
- Podnošenje poreske prijave za porez na dodatu vrednost na Obrascu PPPDV i plaćanje PDV za mesec jun od strane poreskog dužnika iz člana 10. Zakona o PDV

15. jul

- Plaćanje akontacije poreza i doprinosa na prihode od samostalne delatnosti za jun
- Plaćanje poreza na prihod od pružanja ugostiteljskih usluga za drugi kvartal 2026. godine
- Plaćanje doprinosa za sveštenike i verske službenike, domaće državljane zaposlene u inostranstvu i inostrane penzionere za jun
- Podnošenje poreske prijave o obračunatim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva, na Obrascu PP OD-O i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za mesec jun
- Podnošenje poreske prijave za porez na dodatu vrednost, na Obrascu PPPDV i plaćanje PDV za jun
- Podnošenje poreske prijave za porez na dodatu vrednost, na Obrascu PPPDV i plaćanje PDV za drugo tromesečje 2026. godine

- Podnošenje Obrasca PID PDV 1 za jun ako je u tom mesecu ispunjen jedan od kriterijuma za sticanje statusa obveznika PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvu
- Podnošenje Obrasca PID PDV 1 za drugo tromesečje, ako je obveznik u tom periodu ispunio jedan od kriterijuma za sticanje statusa obveznika PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvu
- Plaćanje akontacije poreza na dobit pravnih lica za jun
- Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za period od 16. do 30. juna, na Obrascu PP OA i plaćanje obračunate akcize
- Podnošenje poreske prijave o obračunu akcize na električnu energiju za krajnju potrošnju i/ili komprimovani prirodni gas za pogon prevoznih sredstava za jun, na Obrascu PP OAELKPG i plaćanje akcize

30. jul

- Podnošenje poreske prijave na Obrascu PP OPO-K i plaćanje obaveze za prihode od ugovorene naknade od autorskih i srodnih prava i ugovorne naknade za izvršen rad na koje se porez plaća samooporezivanjem za drugi kvartal 2026. godine

31. jul

- Podnošenje poreske prijave na Obrascu PPP-PD i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, obračunatih na najnižu mesečnu osnovicu za obračun doprinosa, za neisplaćene zarade za jun
- Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za period od 1. do 15. jula na Obrascu PP OA i plaćanje obračunate akcize

5. avgust

- Dostavljanje obaveštenja o zaključenim ugovorima o izvođenju estradnog programa zabavne i narodne muzike i drugih zabavnih programa u julu, na Obrascu OZU
- Dostavljanje izveštaja o izvršenju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom na Obrascu IOSI, za jul i uplata sredstava

10. avgust

- Podnošenje poreske prijave poreza na premije neživotnih osiguranja na Obrascu PP-PPNO i plaćanje poreza na premije neživotnih osiguranja za jul
- Podnošenje poreske prijave za porez na dodatu vrednost na Obrascu PPPDV i plaćanje PDV za mesec jul od strane poreskog dužnika iz člana 10. Zakona o PDV.

17. avgust

- Plaćanje akontacije poreza i doprinosa na prihode od samostalne delatnosti za jul
- Plaćanje doprinosa za sveštenike i verske službenike, domaće državljane zaposlene u inostranstvu i inostrane penzionere za jul
- Plaćanje doprinosa za poljoprivrednike i samostalne umetnike za treće tromesečje 2026. godine

- Podnošenje poreske prijave o obračunatim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva na Obrascu PP OD-O i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za mesec jul
- Podnošenje poreske prijave za porez na dodatu vrednost, na Obrascu PPPDV i plaćanje PDV za jul
- Podnošenje Obrasca PID PDV 1 za jul ako je u julu ispunjen jedan od kriterijuma za sticanje statusa obveznika PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvu
- Plaćanje akontacije poreza na dobit pravnih lica za jul
- Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za period od 16. do 31. jula na Obrascu PP OA i plaćanje obračunate akcize.
- Podnošenje poreske prijave o obračunu akcize na električnu energiju za krajnju potrošnju i/ili komprimovani prirodni gas za pogon prevoznih sredstava za mesec jul na Obrascu PP OAEL i plaćanje akcize

31. avgust

- Podnošenje poreske prijave na Obrascu PPP-PD i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, obračunatih na najnižu mesečnu osnovicu za obračun doprinosa, za neisplaćene zarade za jul
- Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za period od 1. do 15. avgusta na Obrascu PP OA i plaćanje obračunate akcize

NAJAVLJENA PODELA NOVCA GRAĐANIMA

AKCIONARSKI FOND — PROPUŠTENA ŠANSA SRPSKOG TRŽIŠTA KAPITALA

NA STOTINE PRIVATIZOVANIH FIRMI, DESETINE HILJADA MALIH AKCIONARA I SKORO DVE DEZENJE TRANZICIONIH OBEĆANJA — TO JE BILANS PROJEKTA KOJI ĆE UMETO ZAMAJCA DOMAĆEG TRŽIŠTA KAPITALA I FINANSIJSKE EDUKACIJE GRAĐANA PO SVEMU SUDEĆI ZAVRŠITI KAO JOŠ JEDNA PODELA GOTOVINE. AKCIONARSKI FOND U SRBIJI NASTAO JE SA AMBICIJOM DA POSTANE INSTITUCIONALNI STUB PRIVATIZACIJE, EDUKUJE GRAĐANE I DONESE PREOKRET NA TRŽIŠTU KAPITALA. UMETO IZLASKA NA BERZU, TRANSPARENTNOG PORTFOLIO MENADŽMENTA I STVARANJA ŠIROKE BAZE FINANSIJSKI PISMENIH INVESTITORA, PRETVOREN JE U PASIVNU STRUKTURU U KOJU SU ULAZILI UDELI PRIVATIZOVANIH FIRMI. NAJAVLJENA ISPLATA IMOVINE FONDA GRAĐANIMA PREDSTAVLJA FORMALNI EPILOG PROPUŠTENE PRILIKE

Akcionarski fond osnovan je 2010. godine kao faktički sukcesor Akcijskog fonda koji je nastao početkom dvehiljaditih godina i služio je kao privremeni državni posrednik i vlasnik paketa akcija preduzeća u privatizaciji. Osnovni zadatak mu je bio brza prodaja tih akcija na tržištu i uplata novca direktno u državni budžet. Kada je ugašen, preostali portfelj prenet je na novi fond.

Formiran je kao zatvoreno akcionarsko društvo, u skladu sa tadašnjom odlukom o dodeli besplatnih akcija građanima, sa ciljem da upravlja preostalim akcijama i udelima posle privatizacije i da sprovede raspodelu besplatnih akcija. Ima 34,2 miliona akcija nominalne vrednosti od 550 dinara, a pošto 4.822.175 građana ima pravo na ove akcije, utvrđeno je da svakom od njih pripada po sedam akcija. Građani poseduju 98,65 odsto akcija ovog fonda, dok preostalih 1,35 odsto pripada državi.

Velika očekivanja, a rezultat skroman

Kada se danas govori o Akcionarskom fondu, ključno pitanje više nije samo koliko će novca preostati za raspodelu građanima, već zbog čega mehanizam osmišljen za transformaciju privrede i

finansijsku edukaciju stanovništva nije ostvario svoju sistemsku ulogu. Umesto da akcije fonda postanu predmet svakodnevnog trgovanja na Beogradskoj berzi, a građani iz prve ruke nauče šta znači vlasništvo, dividenda i tržišni rizik, višedecenijski proces završava se potpunim razduživanjem i podelom gotovine.

Država je u prošlosti u nekoliko navrata deklarativno isticala posvećenost razvoju tržišta kapitala – za šta je uzeta i značajna podrška u okviru kredita Svetske banke – ali su praktični potezi na terenu godinama išli u suprotnim smerovima. Slučajevi poput prinudnih otkupa akcija, potpunog povlačenja nekadašnjih stubova berze poput Energoprojekta, kao i donošenje zakonskih rešenja koja favorizuju bankocentrični sistem i potpunu konsolidaciju vlasništva, ostavili su Beogradsku berzu sa simboličnim prometima i indeksom Belex15 u kome se jedva održava nekoliko aktivnih kompanija.

Nekadašnji predsednik Komisije za hartije od vrednosti i dugogodišnji akter ekonomskih reformi, a sada konsultant za organizaciju tržišta kapitala Milko Štimac za Biznis.rs kaže da formiranje jednog takvog fonda u procesu privati-

zacije društvene i državne imovine nije bila retkost. Naprotiv.

Kako navodi, u bivšim socijalističkim zemljama trebalo je sa kolektivne svojine preći na pretežno privatnu svojinu. To nije jednostavan zadatak, koliko god tako izgledao, jer je pri tome valjalo uključiti što je veći mogući deo stanovništva u ekonomske promene, jer su na njima počivale i one društvene, objašnjava sagovornik.

- Što se više ljudi uključi u taj proces, to je i postizanje cilja tranzicije – ustanovljavanje građanskog društva – trebalo da bude brže, lakše i pravednije dostignuto. Najjednostavniji, i pri tome najefikasniji način za takav proces, jeste akcionarstvo. Ljudi su u socijalizmu imali iluziju da su preduzeća njihova i da oni njima uprav-

FOTO: MAGNIFIC

ljaju, a preko akcionarstva je ta iluzija pretvarana u realnost – zaista su postajali vlasnici firmi i mogli učestvovati u upravljanju, srazmerno vlasništvu – priča Štimac i dodaje da se sve dešavalo u okruženju u kojem je znanje o akcionarstvu bilo oskudno, kao i sada, nažalost.

S druge strane, država je, takođe, ostavila sebi značajne uloge u privatizovanim firmama, da bi mogla donekle da upravlja razvojem i usmerava ekonomsku politiku.

- To su dva razloga formiranja akcijskih fondova u zemljama tranzicije. Oni su, uglavnom, bivali tokom te tranzicije prodavani portfolio investitorima, bilo neposredno, bilo listiranjem akcija iz svog portfelja na berzama. Tako su uticali i na cenu kapitala u svojim zemljama.

Akcijski fond opredelio model privatizacije

Jedan od pionira na domaćem tržištu kapitala Rade Rakočević, koji je aktivno kao vlasnik brokerske kuće Senzal i investitor učestvovao u procesu privatizacije, kaže za Biznis.rs da je Akcijski fond bio osnovan kao posrednik u prodaji državnog kapitala u društvenim preduzećima koji je taj posao obavljao prodajom tih akcija putem tendera, prodaja preko berzi i ponuda za preuzimanja.

- Sam koncept u kojem postoji jedan takav posrednik koji u stvari obavlja ulogu koncentracije kapitala, odnosno preuzimanje državnih kompanija, u startu je opredelio naš model privatizacije.

Mnoge zemlje centralne i istočne Evrope išle su na to da omoguće listiranje, ali i zadržavanje tih kompanija na berzi, stvarajući tako osnov za budući razvoj svog tržišta kapitala, dok je srpsko tržište kapitala, a samim tim i Beogradska berza, služilo samo za koncentraciju vlasništva. Taj period tranzicije je i zakonskim okvirima favorizovao takav način privatizacije i sigurno da je, na koji god ga način zvali – Akcijski ili Akcionarski fond – njegova uloga bila ista: da formalizuje ostatke onih kompanija koje u ogromnom broju slučajeva niko nije hteo da kupi i da se faktički pretvori u jednu ljušturu – objašnjava Rakočević.

Prema njegovom mišljenju, mnogo bi bilo korisnije da je od ovog fonda, ako je već izabran takav model privatizacije,

Poslovanje Akcionarskog fonda			
	2023	2024	2025
Ukupni prihodi	1.450.363.000	1.694.727.000	1.556.282.000
Ukupni rashodi	46.036.000	52.636.000	55.159.000
Neto dobitak	1.404.327.000	1.642.091.000	1.501.123.000
Kapital	31.746.632.000	34.204.807.000	35.960.816.000

Izvor: CompanyWall, *svi podaci su u dinarima

napravljen jedna klica neke balkanske verzije norveškog državnog fonda koji bi imao i zadržao udele u najvećim srpskim kompanijama. I onda kroz vlasništvo ostvarivao prihode od dividendi i taj novac delio građanima Srbije ili investirao u globalne ili regionalne kompanije.

- Populizam je ovde došao kao nusproizvod jednog jasnog projekta da se omogući preuzimanje kompanija, što od strane velikih investitora, što od strane domaćeg krupnog kapitala koji je na taj način dolazio ili do dobrih firmi ili do odličnih budućih parcela za izgradnju. To je bio primarni cilj. Tako je kapital koji je formiran godinama i decenijama od Drugog svetskog rata u vidu tih kompanija ili izgubio svoju vrednost ili su one postale deo nekog globalnog sistema – kaže Rakočević.

Njegov je stav da bi mnogo bolje bilo da je država, koja je imala 40 odsto udela u velikom broju kompanija koje je prodavala putem tendera, insistirala da se deset ili 15 odsto zadrži u njenom vlasništvu i da to postane osnov budućeg

razvoja i srpskog tržišta kapitala, investiranja i buduće pojave IPO-a (inicijalna ponuda akcija).

Šta je Akcionarski fond danas?

Vanredni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu Dragan Stojković navodi u razgovoru za Biznis.rs da, prema dostupnim podacima, ukupna imovina Akcionarskog fonda vredni oko 300 miliona evra.

- Međutim, veoma je teško precizno utvrditi ukupnu vrednost te imovine zbog toga što je teško proceniti tačnu vrednost pojedinačnih udela fonda u pojedinim preduzećima. Ukoliko se trenutna vrednost fonda raspodeli na oko 4,8 miliona građana koji prema važećim zakonskim propisima na to imaju pravo, dolazi se do iznosa od oko 8.000 dinara po čoveku – kaže profesor.

Međutim, prema najavi zvaničnika očekuje se promena zakona/propisa koja će omogućiti da svi punoletni građani steknu pravo na imovinu fonda. U tom slučaju pojedinačni iznosi bi bili do-

sta manji, čak i ispod obećanih 6.000 dinara. Na kraju, kako to obično biva, pronađeno je iznuđeno rešenje, a to je da se nedostajuća sredstva isplate iz budžeta.

Što se tiče unovčavanja imovine, rok za prodaju akcija i udela kojima fond raspolaže je kraj 2027. godine. Najava isplate sredstava iz fonda u septembru svakako će ubrzati ovu prodaju, ali na pitanje da li će se taj posao u potpunosti završiti i fond prestati da postoji, profesor izražava ozbiljnu sumnju jer je u pitanju veoma kratak rok. Pitanje njegove vrednosti je posebna tema.

- Zamislite koliko je teško proceniti koliko vredni fond koji ima vlasništvo u više od 100 firmi čijim akcijama se ne trguje na berzi, kada ne možemo precizno da utvrdimo vrednost najkvalitetnije kompanije sa listinga Beogradske berze – Naftne industrije Srbije. Vrednost ove kompanije se kreće u rasponu od jedne do čak tri milijarde evra, što je u suštini razlika između njene knjigovodstvene i tržišne vrednosti – ukazuje Stojković.

Slične kalkulacije o potencijalnim finansijskim okvirima Akcionarskog fonda iznosi i glavni broker Momentum Securitiesa Nenad Gujaničić.

- Javno su dostupni bilanci Akcionarskog fonda za prošlu godinu iz kojih se vidi da je likvidna imovina, odnosno novac i depoziti, na kraju godine iznosila 27,5 milijardi dinara, što je faktički oko 5.700 dinara po jednom vlasniku paketa od sedam akcija. Verovatno je bilo dodatnih priliva ove godine po pitanju dividendi i prodaje manjih paketa akcija, ali to svakako nije značajnije uvećalo ovu sumu – objašnjava Gujaničić za Biznis.rs.

Iako je veoma mali deo imovine Akcionarskog fonda likvidan, sagovornik smatra da celokupna preostala imovina ne može da se utrži za veći iznos od deset milijardi dinara. Među najvrednijom imovinom svakako je paket akcija duvanske industrije Philip Morris, a dobar deo novca koji će biti podeljen građanima došao je iz isplate dividendi ove kompanije.

- Većina akcija iz portfelja Akcionarskog fonda ne može da se proda i ostaje kao nelikvidna imovina sve dok se ne završe stečajevi tih kompanija.

Rade Rakočević je mišljenja da je odluka o podeli novca građanima iz Akcionarskog fonda jedan od najlošijih izbora od kojeg koristi neće imati nijedan poje-

KAKO JE AKCIONARSKI FOND MOGAO POSTATI „BALKANSKI NORVEŠKI FOND“

Prilikom koncipiranja modela privatizacije i osnivanja Akcijskog, a kasnije Akcionarskog fonda, napravljena je fundamentalna greška u usmerenju. Umesto da posluži isključivo kao mehanizam za brzu preprodaju i koncentraciju vlasništva u rukama novih većinskih vlasnika, Fond je mogao biti uspostavljen po ugledu na najuspešnije svetske suverene fondove. Da je država prilikom svake pojedinačne privatizacije i prodaje velikih sistema donela odluku da se u portfelju Akcionarskog fonda obavezno zadrži deset do 15 procenata akcija najzdravijih i najprofitabilnijih domaćih preduzeća, napravila bi se čvrsta baza kapitala. Takav fond bi danas prikupljao stotine miliona evra kroz redovne godišnje dividende.

Taj novac je mogao biti reinvestiran u globalne tehnološke gigante, regionalne lidere ili domaća mala i srednja preduzeća i startapove. Pored stalne dobiti, građani ne bi dobijali jednokratne mrvice u dinarima od kojih niko neće imati efekta, već bi posedovali udele u stabilnoj investicionoj strukturi koja iz godine u godinu uvećava svoju vrednost, kaže Rade Rakočević, predsednik investicionog komiteta Senzal Global Equity fonda.

UMESTO DA OD AKCIONARSKOG FONDA NAPRAVIMO KLICU BALKANSKE VERZIJE NORVEŠKOG DRŽAVNOG FONDA, PRETVORILI SMO GA U PRAZNU LJUŠTURU ZA RASPARČAVANJE IMOVINE – RADE RAKOČEVIĆ

dinac. Iako deluje da će posle najavljene podele novca i imovine od Akcionarskog fonda ostati samo pojedini udeli preduzeća i akcije koje niko ne želi, Rakočević smatra da i dalje postoji šansa da se domaćinskim pristupom pokuša njegovo novo postavljanje na zdrave temelje. Kao jednu od mogućnosti vidi da se fond okrene ulaganju u svetske tehnološke kompanije, domaća mala i srednja preduzeća i startapove.

Zašto Fond nikada nije izašao na berzu?

Iako je građanima podeljeno po sedam akcija Akcionarskog fonda, njihovo listiranje na Beogradskoj berzi nije se do danas dogodilo. Nenad Gujaničić smatra da one nikad nisu dobile mogućnost utrženja jer se odustalo od kotacije Akcionarskog fonda na berzi.

- Verovatno je bila pretpostavka da će trgovanje biti izrazito nelikvidno ili je bila obična samovolja političara – kao u slučaju nelistiranja akcija Telekoma Srbija, čije su akcije, takođe, građanima podeljene.

Profesor Dragan Stojković kaže da u javnosti trenutno prevladava mišljenje

da nije bilo ni planirano da Akcionarski fond izađe na berzu, ali se onda može postaviti logično pitanje zašto je formiran kao akcionarsko društvo i zašto je svima raspoređeno po sedam akcija koje nikada neće moći da prodaju.

- Svakako da izlazak fonda na berzu nije bio moguć iz više razloga, a pre svega formiran je kao privatno (zatvoreno) akcionarsko društvo, pri čemu je od početka bilo nemoguće precizno utvrditi stvarnu vrednost imovine fonda. S druge strane, broj firmi u kojima fond ima akcije i udele tokom vremena se kontinuirano smanjivao, što bi dodatno komplikovalo utvrđivanje vrednosti pojedinačne akcije fonda – objašnjava on.

Profesor smatra da je u prethodnih 16 godina, odnosno od trenutka formiranja fonda, bilo neophodno mnogo ozbiljnije pristupiti ovom procesu u cilju razvoja domaćeg tržišta kapitala. Kontinuirane obuke i aktivnosti usmerene ka razvoju akcionarstva i korporativnog upravljanja sigurno da bi bile od pomoći.

- Mnogo je mudrije bilo da se prilikom izlazaka iz vlasničke strukture firme akcenat stavi na motivisanje uprava da izađu na berzu ili ostanu na njoj, uz njihovo upoznavanje sa alternativnim izvorima finansiranja. Ovako, došli smo u situaciju da ćemo za kratko vreme biti svedoci rasprodaje većeg broja akcija i udela kojima fond raspolaže – dodaje on.

Međutim, nije samo Akcionarski fond razočarao svojim performansom. Realno posmatrano, ni formalan izlazak velikog broja kompanija na berzu tokom sprovođenja procesa privatizacije u periodu 2004-2007. godine nije dao očekivane rezultate, delom zbog globalne finansijske krize, ali svakako više zbog nezrelosti i nerazvijenosti samog tržišta. Pored toga, ni podela besplatnih akcija velikih javnih preduzeća nije značajnije doprinela razvoju akcionarstva u Srbiji, o čemu svedoče podaci o sve manjem prometu akcijama na Beogradskoj berzi, kaže profesor Ekonomskog fakulteta u Kragujevcu.

Milko Štimac ukazuje na to da neuspeh Akcionarskog fonda potiče iz dubljeg društveno-političkog otpora prema slobodnom tržištu i potrebe države da kontroliše ekonomiju.

- Svakako, trebalo je da je Akcijski fond bio aktivniji na berzi. Ali, mala ak-

tivnost ne može se staviti na teret fondu ili bar ne pretežno njemu. Bez obzira na sve deklaracije posle petog oktobra, mi se nikada nismo iskreno opredelili za punu tržišnu ekonomiju. Težnja za kontrolom svih procesa u društvu počinje od ekonomije i kontrole vlasništva, što se kod nas zapatilo od dolaska komunizma i nije prestajalo, osim u kratkim intervalima, koji su završavani manjim ili većim, otvorenim ili prikrivenim nasiljem. Ne može se nakalemiti duh slobode, preduzetništva, pravednosti na društvo koje je i dalje organizovano u model jake države, koja kontroliše i finansijske i političke i društvene tokove. Pravi odgovor na ovo pitanje glasi da je trebalo istovremeno nastojati na ukupnim reformama, i usklađeno ih sprovesti – kaže Štimac.

Beogradska berza – danas i sutra

Rade Rakočević kaže da je srpsko tržište kapitala na kolenima od globalne finansijske krize 2008. godine koja je učinila da Beogradska berza bude među deset berzi u svetu koje su najviše izgubile. I dok se veliki deo tih berzi oporavio u pogledu vrednosti indeksa, srpska nije ni blizu.

**NE MOŽE SE NAKALEMITI
DUH SLOBODE,
PREDUZETNIŠTVA
I PRAVEDNOSTI NA
DRUŠTVO KOJE JE I DALJE
ORGANIZOVANO U
MODEL JAKE DRŽAVE
– MILKO ŠTIMAC**

PRODAJOM AKCIJA I POSTUPANJEM PREMA MALIM AKCIONARIMA, DRŽAVA JE POSLALA JASNU PORUKU DA JOJ DO ZAŠTITE PRAVA MANJINSKIH VLASNIKA UOPŠTE NIJE STALO – NENAD GUJANIĆ

Povodom poslednjih nastojanja da se unapredi razvoj tržišta kapitala i programa Svetske banke koji podrazumeva i pozajmicu nešto manju od 30 miliona evra, Rakočević kaže da je njegova namena da se probudi najjednostavniji deo – tržište obveznica, gde bi se kompanije zadužile umesto da uzimaju kredite od banaka.

- Moj princip je da sve što se radi, a što bi pomoglo promociji tržišta kapitala, dobar potez. Naravno da nije dobro uzimati kredite, ali to znači da efekti toga moraju da budu značajni i primetni. Izuzetno je važno, međutim, ako se uradi ta emisija obveznica od strane privatnih kompanija, da se omogući upis tih obveznica i građanima Srbije i malim investitorima. Da bude niska nominalna vrednost i da se ti prinosi koji će biti značajno iznad stope inflacije učine dostupnim njima, a ne da ih, kao u svim slučajevima kvaziemitovanja obveznica, kupuju samo veliki investitori. Vidimo da ih sada kupuju banke. Sve zavisi, kao i mnogo stvari u Srbiji, od dobre ideje do realizacije – smatra on.

Profesor Dragan Stojković kaže da su u projektu Svetske banke koji je usmeren ka razvoju korporativnih obveznica, akcionarstvo i listiranje kompanija opet zastavljeni. Pored toga, dosadašnje emisije korporativnih obveznica nemaju likvidnost, odnosno nemaju sekundarno tržište, što znači da značajnije ne doprinose razvoju tržišta kapitala. Dodatno je zabrinjavajuće što se nakon 20 godina od kreiranja prvog berzanskog indeksa na Beogradskoj berzi sprovode obuke na temu šta je berza i koje vrste berzi postoje.

Nama nedostaju velike i jake kompanije na Beogradskoj berzi koje bi tokom vremena sasvim sigurno bile dobar primer i manjim kompanijama da se „otvore”, odnosno izađu na berzu. Bez kvalitetnih

emitenata i njihovih hartija od vrednosti tržište jednostavno nema likvidnost koja je preko potrebna investitorima. S tim u vezi, u ovom trenutku jedini spas za srpsko tržište kapitala vidim u listiranju velikih sistema kao što su Telekom i EPS, ali sam svestan da od toga najverovatnije neće biti ništa, smatra on.

- Energoprojekt je dugo godina bio na listingu Beogradske berze, pri čemu su ga odlikovali kvalitetno izveštavanje i dobro korporativno upravljanje. Situacija u kojoj se trenutno nalazi ova kompanija najbolje govori o odnosu trenutne vlasti prema javnim akcionarskim društvima. Energoprojekt je prvo delistiran, a sada je na putu da postane privatno akcionarsko društvo, odnosno da se povuče sa tržišta Beogradske berze. Odluku koja je doneta nakon devet godina suviše je komentarisati – kaže Stojković.

Društveni ambijent ključan za funkcionisanje berze

Milko Štimac kaže da tržište kapitala može da funkcioniše tek ako je sastavni deo čitavog ekonomskog i društvenog sistema. Da bi se razvijalo, neophodno je da društveni ambijent bude takav da mu je tržište kapitala potrebno, kao nezavisno mesto utvrđivanja vrednosti kapitala i njegovog prikupljanja radi finansiranja preduzetništva. Njemu ne odgovara bankocentrični sistem, kontrolisanih tokova.

FOTO: TELEKOM SRBIJA

FOTO: MAGNIFIC

- Da biste imali zaista funkcionalno tržište kapitala morate njegovu reformu i ustanovljavanje da počnete u čitavom njegovom okruženju, da se iskreno opredelite za tržišnu ekonomiju, otvoreno društvo i demokratije – smatra on.

Javno zagovaranje razvoja tržišta kapitala dok istovremeno imamo očigledno nefunkcionisanje intitucija ključnih za ovaj proces i istoriju primera kršenja prava malih akcionara u slučajevima poput Energoprojekta, Komercijalne banke, Naftne industrije Srbije, Akcionarskog fonda, Nenad Gujaničić ocenjuje kao neozbiljno.

- U međuljudskim odnosima takvo ponašanje se naziva licemerje. Ne može se razvijati tržište kapitala niti donositi strategija njegovog razvoja, a da se najpre ne utvrde glavni problemi nepostojanja poverenja i sigurnosti investitora. Pokušaji da se nađu nekakve prečice, poput privlačenja stranih direktnih investicijama subvencijama, ni na finansijskom tržištu ne mogu da vode dobrom

ishodu. Možda je i moguće 'veštački' napraviti privremeni promet na berzi, ali to svakako neće voditi dugoročnom i održivom rešenju – smatra on.

Gde je nestalo 1.000 evra od besplatnih akcija?

Ako se dodatno prisetimo velikih obećanja i najava da će građani prihodovali 1.000 evra od besplatnih akcija, a sve se završilo podelom akcija NIS-a i Aerodroma uz posedovanje „deonica na papiru Telekoma Srbije” koji nikada nije izašao na berzu, jasno je da se spsak propuštenih prilika za razvoj tržišta kapitala i finansijske pismenosti tu ne završava.

Gujaničić kaže da je neto dug Telekomu Srbija na kraju prošle godine iznosio pet milijardi evra, što govori da su male šanse da će vlasnici akcija imati bilo kakvu korist od posedovanja te imovine.

- Štaviše, prilično je izvesno da će se deo tog duga naposljetku refinansirati

novcem poreskih obveznika. Kudikamo bolje rešenje za Telekom je bila inicijalna ponuda akcija u „zlatnim” danima berze i verujem da bismo sada govorili o jednoj od najvrednijih domaćih kompanija u kojoj su značajni akcionari i domaći građani.

Podseća i da domaća indeksna korpa Belex15 ima devet od 15 članova, a Energoprojekt holding je prvi na putu da dodatno smanji ovaj broj.

- Doduše, i da ostane u indeksnoj korpi to ne bi drastično promenilo okolnosti, ali svakako hoće taj signal koji je država poslala prodajom akcija. Zapravo, dobili smo poruku da državi uopšte nije stalo do malih akcionara, a glavna metrika razvoja tržišta kapitala jeste nivo zaštite prava manjinskih akcionara.

Hrvatska kao najbliži primer i nedostižni uzor

Rade Rakočević navodi da Srbija u svom najbližem komšiluku ima primer države koja ozbiljno radi na razvoju tržišta kapitala, na kojem je omogućeno i poreskim tretmanom stimulisano tržište inicijalnih javnih ponuda (IPO), a ozbiljno se radi i na izdavanju narodnih i korporativnih obve-

ZABRINJAVAJUĆE JE ŠTO SE NAKON 20 GODINA OD KREIRANJA PRVOG BERZANSKOG INDEKSA U SRBIJI JOŠ UVEK SPROVODE OSNOVNE OBUKE NA TEMU ŠTA JE TO UOPŠTE BERZA – PROFESOR DR DRAGAN STOJKOVIĆ

FOTO: MAGNIFIC

znica. Poslednje najave govore o potpuno novom investicionom proizvodu namenjenom svim građanima.

Rakočević ističe da odluka Hrvatske da se porez na kapitalnu dobit obračunava samo ukoliko se akcije prodaju u prve dve godine od kupovine deluje veoma podsticajno na razvoj berze, a podseća i da je tamošnja država emitovala narodne obveznice gde je 30.000 građana Hr-

vatske uložilo oko 30.000 evra u proseku po prinosu od četiri odsto, što je vrlo atraktivna kamata iznad stope inflacije i onoga što plaćaju banke na štednju.

- Sada se promoviše i hrvatski investicioni račun gde će građani moći bez poreza da investiraju sumu od čak 200.000 evra, uz obavezu koja je u stvari najvažnija stvar – da se najmanje 20 odsto od tog iznosa uloži u hrvatske kompanije

i hrvatske akcije, i to će sigurno podići njihovu berzu dodatno – kaže on.

Da Hrvatska nije jedina država u regionu koja radi na razvoju berze pokazuje i najava formiranja centralnoevropske berze u kojoj neće biti Beogradske, a i u Crnoj Gori se ozbiljno radi na dovođenju novih igrača, ističe Rakočević.

Gujaničić ocenjuje da nije samo ovaj poselndji primer pokazatelj koliko je Hrvatska ispred nas kada je u pitanju razvoj tržišta kapitala.

- Kada je na vrhuncu berzanske poma-me u regionu Hrvatska radila inicijalnu ponudu akcija (IPO) Telekoma, našoj državi to nije palo na pamet, već je uzela kredit da sprovede preskupo preuzimanje Telekoma Srpske. O populističkom projektu podela besplatnih akcija i njegovim efektima suviše je i govoriti. Deo te priče je podela akcija Akcionarskog fonda i to je moglo imati smisla da su u njemu ostali paketi akcija najboljih domaćih kompanija. Nažalost, u godinama najvećih prometa na berzi Akcionarski (Akcijski) fond se prosto utrkiavao ne bi li što pre prodao pakete akcija većinskim vlasnicima najboljih domaćih kompanija – zaključuje Gujaničić.

JELENA STJEPANOVIĆ

HRVATSKI MODEL – LEKCIJA IZ REGIONALNOG RAZVOJA INVESTICIONOG PISMENOSTI

Za razliku od Srbije, gde je privatizacija uglavnom značila potpunu konsolidaciju i povlačenje firmi sa berze, susedna Hrvatska pokazuje kako se zakonodavnim stimulansima i finansijskim inovacijama gradi aktivna baza domaćih investitora.

Hrvatski model odlikuje nekoliko ključnih mehanizama:

- Investicioni račun bez poreza: Građanima je omogućeno da deponuju do 200.000 evra i investiraju ih bez oporezivanja kapitalne dobiti i dividendi, uz jedinu i najvažniju obavezu – da se najmanje 20 odsto iznosa uloži u hrvatske kompanije i domaće akcije.
- Kratak rok za kapitalnu dobit: Porez na kapitalnu dobit naplaćuje se samo ukoliko se akcije prodaju u roku od dve godine, čime se stimuliše brže trgovanje, obrt i prihodi brokerskih kuća, za razliku od Srbije gde je taj rok deset godina i izjednačen sa nekretninama.

- Narodne obveznice i IPO stimulansi: Uspešno su sprovedene emisije državnih obveznica, gde je više od 30.000 građana direktno investiralo sopstvenu ušteđevinu po prinosu od četiri odsto, dok se planira i povezivanje u regionalnu centralnoevropsku berzu u kojoj Beogradske berze – nema.

ADRIA

KOMERC

VODOVOD • KANALIZACIJA
OPREMA ZA KUPATILO
ŠRAFOVSKA ROBA
ELEKTRIČNI I REZNI ALATI

Dunavska 58. Požarevac +381 12 513 703 adriakomerc@gmail.com

3M Vlasinsko jezero
PANSIONI

Vlasina Rid Jončina Mahala

+381 (0)17 409 723

+381 (0)62 278 453

+381 (0)69 1164 231

kostovski.vlado75@gmail.com

+381 (0)69 1164 232

kostovski.zora@gmail.com

www.vlasina-3m.rs

TRIGO
Global Quality Solutions
Mainstream Inspection and Supply Chain Services

Tome Vučića 12 34000 Kragujevac

060 650 153, 034 205 987

serbia@trigo-group.com

www.trigo-group.com

PRODUKTIVNOST JE KLJUČ ZA ODRŽIVI RAST I RAZVOJ SRPSKE PRIVREDE

PRIVREDI JE POTREBAN JASAN I STABILAN REGULATORNI OKVIR, PREDVIDIVOST, DOSTUPNOST STRUČNE RADNE SNAGE KROZ REFORMU OBRAZOVANJA I RAZVOJ KADROVA, KAO I PODRŠKA INVESTICIJAMA KOJE DONOSE INOVACIJE I PODIŽU PRODUKTIVNOST. JEDNAKO JE VAŽNA I DUGOROČNA INFRASTRUKTURNA, ENERGETSKA, EKOLOŠKA STRATEGIJA I, NARAVNO, EFIKASNE INSTITUCIJE KOJE OBEZBEĐUJU DOSLEDNU PRIMENU PRAVILA, PRAVNU SIGURNOST I JEDNAKE USLOVE POSLOVANJA ZA SVE UČESNIKE NA TRŽIŠTU. KAPITAL TRAŽI STABILNOST, A KOMPA NIJE ULAŽU TAMO GDE SA DOVOLJNO IZVESNOSTI MOGU DA PLANIRAJU BUDUĆNOST

Ono što je ranije bio jedan izazov danas postaje sistem povezanih rizika koji utiču na ceo poslovni model. Dok je nekada kompanija mogla odvojeno da prati kursni, kamatni ili tržišni rizik, sada jedan geopolitički poremećaj u kratkom roku pokreće lanac posledica – od cena energenata, preko inflacije i kamatnih stopa, do profitabilnosti – i kompanijama ostavlja sve manje vremena za reakciju. Srpska privreda u takvim uslovima polako gubi prednost jeftine radne snage, a sledeću fazu razvoja mora da gradi na produktivnosti, inovacijama i znanju, faktorima koji jedini donose dugoročno održiv rast, veće plate i otporniju ekonomiju.

Ovakvo promene u poslovnom okruženju u prethodnih desetak godina ocenjuje Dejana Backović, finansijska direktorka Kappa Star Grupe i CFO godine u izboru Udruženja finansijskih direktora Srbije. U intervjuu za Biznis.rs ona govori i o tome zašto novčani tok, a ne profit, pokazuje pravu otpornost kompanije, kako Kappa Star usmerava svoje investicije i kako se uloga finansijskog direktora tokom godina promenila od „čuvara brojki” do strateškog partnera menadžmentu.

Srbija prethodnih godina beleži rast uprkos brojnim globalnim krizama i turbulentnom geopolitičkom okruženju. Kako iz ugla finansijskog direktora ocenjujete trenutno stanje domaće ekonomije i njene glavne pokretače?

- Rekla bih da je domaća privreda pokazala visok stepen otpornosti u periodu

obeleženom pandemijom, energetskom krizom, inflatornim pritiscima i geopolitičkom neizvesnošću. Ipak, i dalje postoje izazovi poput volatilnosti cena energenata i sirovina, kretanja kamatnih stopa, dostupnosti kvalifikovane radne snage i potrebe za povećanjem produktivnosti kroz automatizaciju. Održivost budućeg rasta i razvoja u najvećoj meri će zavisi od ulaganja u inovacije, tehnološki razvoj i obrazovanje, uz neophodno očuvanje fiskalne discipline i stabilnog investicionog ambijenta.

Koji su danas najveći izazovi za kompanije koje posluju u Srbiji – troškovi energenata, dostupnost radne snage, pristup finansiranju ili nešto drugo?

- Kompanije koje uspešno posluju na tržištu pobeđuju brzinom prilagođavanja i sposobnošću da istovremeno upravljaju različitim rizicima, što u trenutnim izuzetno izazovnim uslovima poslovanja nije nimalo jednostavno postići. U odnosu na period od pre deset ili petnaest godina rizici poslovanja ne samo da se pojavljuju znatno brže, već su i više međusobno povezani. Nekada je kompanija mogla da identifikuje dominantan rizik – kursni, kamatni, tržišni ili operativni i da ga relativno izolovano prati. Danas jedan događaj vrlo često pokreće čitav lanac posledica.

Na primer, geopolitički poremećaj u veoma kratkom roku utiče na cene energenata, zatim na inflaciju, kamatne stope, troškove finansiranja, potrošnju stanovništva i na kraju – na profitabilnost

kompanija. Ono što je ranije bio jedan rizik danas postaje sistem povezanih rizika koji utiču na ceo poslovni model. Dodatni izazov predstavlja brzina kojom se promene dešavaju. Zahvaljujući globalnoj povezanosti tržišta, digitalizaciji i trenutnoj dostupnosti informacija, kompanije imaju znatno manje vremena za reakciju nego ranije.

Brzo prilagođavanje ovakvim uslovima nije moguće ukoliko kompanija nije finansijski stabilna, ukoliko nema stabilan novčani tok. Profit pokazuje uspešnost poslovanja, dok novčani tok kompanije pokazuje njegovu održivost i otpornost na izazove, omogućava kompaniji da redovno izvršava obaveze i finansira rast, bez prekomernog oslanjanja na eksterno zaduživanje.

Koliko je poslovno okruženje u Srbiji danas predvidivo za planiranje na duži rok, i šta bi, po Vašem mišljenju, država mogla da uradi da ono postane stabilnije?

- U današnjim okolnostima nijedna ekonomija nije potpuno izolovana od globalnih kretanja koja, kao što sam već navela, u relativno kratkom roku mogu promeniti uslove poslovanja. U takvoj situaciji i teško predvidivim uslovima poslovanja dugoročno planiranje podrazumeva razradu različitih scenarija, dok se suštinski sve svodi na sposobnost brzog prilagođavanja različitim okolnostima.

Kada je reč o državi, najvažnije je obezbediti kontinuitet i predvidivost ekonomske politike. Privredi je potreban jasan i stabilan regulatorni okvir, regulatorna predvidivost, dostupnost

ODRŽIVOST UTIČE I NA TRŽIŠNU POZICIJU I REPUTACIJU KOMPA NIJE

Reciklaža i proizvodnja kartona su segment u kome je održivost ugrađena u sam poslovni model. Kako se ta priča prevodi u finansijske pokazatelje – da li je održivost danas konkurentna prednost ili prevashodno trošak?

- U našem slučaju održivost je ugrađena u sam poslovni model, nije nešto što smo naknadno uveli u poslovanje. Reciklaža i proizvodnja kartona zasnivaju se na principima cirkularne ekonomije – kada sakupljate i koristite sekundarne sirovine smanjujete količinu plasiranog otpada, u našem slučaju starog papira, vraćate ga u proizvodni ciklus i proizvodite karton za komercijalna pakovanja koja imaju sve širu upotrebu.

Da bih odgovorila na pitanje da li je održivost danas konkurentna prednost ili trošak pokušaću da napravim paralelu sa marketingom, koji je sastavni deo poslovanja Jaffe. Ulaganje u marketing predstavlja trošak sve dok ne doprinese jačanju brenda, većoj prepoznatljivosti i snažnijoj tržišnoj poziciji. Kada se to dogodi, ono postaje investicija koja donosi dugoročnu vrednost. Slično je i sa održivošću. Ulaganja u sakupljanje, transport, sortiranje, skladištenje i reciklažu papira, kao i drugih vrsta neopasnog otpada, inicijalno jesu trošak. Međutim, kada kroz njih gradite efikasan cirkularni model poslovanja, kada doprinosite zaštiti životne sredine i odgovarate na rastuća očekivanja kupaca i društva u vezi sa održivim proizvodima, takva ulaganja postaju važna konkurentna prednost.

Kupci, poslovni partneri i investitori sve više vrednuju kompanije koje odgovorno upravljaju resursima i aktivno doprinose razvoju cirkularne ekonomije. Zato održivost više nije samo pitanje ekologije, već i faktor koji utiče na tržišnu poziciju, reputaciju kompanije, a onda dugoročno i na profitabilnost.

stručne radne snage kroz reformu obrazovanja i razvoj kadrova, kao i podrška investicijama koje donose inovacije i podižu produktivnost. Jednako je važna i dugoročna infrastrukturna, energetska, ekološka strategija i, naravno, efikasne institucije koje obezbeđuju doslednu primenu pravila, pravnu sigurnost i jednake uslove poslovanja za sve učesnike na tržištu. Kapital traži stabilnost, a kompanije ulažu tamo gde sa dovoljno izvesnosti mogu da planiraju budućnost.

Srbija privlači investitore iz različitih delova sveta, a istovremeno se nalazi u procesu evropskih integracija. Kako ocenjujete njenu konkurentnost kao investicione i proizvodne destinacije u odnosu na zemlje regiona (i šire)?

- Najveće snage Srbije kao investicione destinacije su geografski položaj, konkurentni troškovi, solidna industrijska baza i makroekonomski pokazatelji. Istovremeno, proces evropskih integracija doprinosi daljem usklađivanju regulatornog i poslovnog okruženja sa evropskim standardima, što povećava predvidivost za investitore. Smatram da je Srbija konkurentna investiciona i proizvodna destinacija, naročito u okviru regiona jugoistočne Evrope, pri čemu je potrebno imati u vidu da konkurentnost nije trajna kategorija.

Sa rastom zarada i poboljšanjem životnog standarda, Srbija gubi deo prednosti koje proizlaze iz nižih troškova rada. Naredna faza razvoja zahteva prelazak sa modela zasnovanog pre svega na troškovnoj konkurentnosti na model koji je zasnovan na produktivnosti, inovacijama, znanju, na sposobnosti privrede da stvara proizvode i usluge sa većom dodatnom vrednošću. To je put koji dugoročno donosi održiv rast, veće plate i veću otpornost ekonomije na spoljne izazove. Od uspeha ovakve transformacije zavisice da li će se Srbija u narednoj deceniji približiti najuspešnijim ekonomijama centralne Evrope.

Kakva su Vaša očekivanja za srpsku privredu u narednih godinu do dve? Koje sektore vidite kao nosioce budućeg rasta?

- Rizici globalne, a onda i lokalne ekonomije, pojačavaju utisak neizvesnosti i otežavaju projekcije. Očekujem da će domaća privreda uspeti da se prilagodi i ostvari rast pod pretpostavkom da Srbija zadrži makroekonomsku stabilnost i stopu inflacije. Kada je reč o dužem roku, ne bih izdvajala sektore već jednu ključnu reč koju sam navela i u prethodnim odgovorima – produktivnost kao osnova održivog rasta i razvoja kompanija i celokupne privrede. Kada su resursi ograničeni, rast – ali pre svega razvoj –

neće zavisiti od obima investicija, već od toga koliko brzo uspevamo da stvaramo veću vrednost kroz inovacije, tehnološki razvoj i razvoj ljudskog kapitala. Produktivnost je temelj dugoročnog ekonomskog rasta i konkurentnosti, omogućava da sa istim resursima stvorimo više vrednosti, povećamo profitabilnost kompanija, zarade zaposlenih i time podignemo životni standard društva u celini.

Kappa Star okuplja vrlo različite delatnosti. Kako danas izgleda poslovanje grupacije i kako finansijska funkcija drži zajedno tako raznorodan portfolio?

- Kappa Star Grupa je u osnovi grupa proizvodnih kompanija koje posluju u oblasti proizvodnje kartona od recikliranog papira i u oblasti proizvodnje konditorskih proizvoda. Paralelno razvijamo i „non core“ real estate segmet poslovanja. I naše poslovanje je otežano i izloženo različitim, prevashodno tržišnim rizicima, pri čemu grupa stabilno posluje i projektuje ostvarivanje boljih rezultata od prošlogodišnjih. Finansijska funkcija je „vezivno tkivo“ čiji je zadatak da obezbedi disciplinu, finansijsku, a pre svega likvidnu stabilnost i pretpostavke za dugoročno održiv rast i razvoj članica i cele grupe.

Po kom kriterijumu grupacija odlučuje gde ulaže sledeći evro – koje investicije su prioritet u narednom periodu?

- Fokusirani smo na organski rast, uz praćenje mogućih prilika za akvizicije, primarno u konditorskoj industriji. U fabrici kartona Umka završavamo istorijski najveći investicioni ciklus čiji je cilj povećanje produktivnosti, efikasnosti proizvodnje i kvaliteta kartona. U Jaffi (i Baniniju) je u toku veliki investicioni ciklus sa ciljem unapređenja efikasnosti, povećanja obima proizvodnje i širenja portfolija proizvoda.

Ne odlučujemo gde da uložimo sledeći evro prema veličini projekta, već prema vrednosti koju taj evro može da stvori. U narednom periodu prioritet dajemo projektima koji povećavaju produktivnost, unapređuju operativnu efikasnost, doprinose održivosti poslovanja i jačaju naše tržišne pozicije. Posebno su nam važna ulaganja u energetska efikasnost, modernizaciju proizvodnih kapaciteta i

PRIZNANJE PROFESIONALNE ZAJEDNICE IMA POSEBNU TEŽINU

Nedavno ste proglašeni za CFO godine u izboru Udruženja finansijskih direktora Srbije. Šta za Vas lično znači to priznanje, s obzirom na to da dolazi od kolega iz struke?

- Poseban je osećaj kada kolege prepoznaju i potvrde vaš rad. U poslovnom svetu postoje nagrade koje dolaze od tržišta, klijenata ili medija, ali priznanje koje dolazi od profesionalne zajednice ima posebnu težinu. Istovremeno, ovo priznanje ne doživljam isključivo kao lično dostignuće. U ovu nagradu je ugrađen i rad, znanje, podrška mnogih ljudi sa kojima sam sarađivala i sarađujem, snažnih timova i organizacije, odnosno grupe u kojoj radim.

Na kraju, možda je najvažnije što ovo priznanje dolazi u trenutku kada finansijska profesija postaje sve snažnija i strateški značajnija. Ako ova nagrada može da motiviše mlađe kolege da ulažu u znanje, integritet i dugoročno osnaživanje funkcije finansija u kompanijama, onda njena vrednost prevazilazi lični aspekt i postaje priznanje celoj profesiji.

projekte koji stvaraju dodatnu vrednost kroz cirkularnu ekonomiju i održivo korišćenje resursa.

Kako se, po Vama, uloga finansijskog direktora promenila u poslednjih deset godina – od „čuvara brojki“ do strateškog partnera menadžmentu? Šta biste poručili mladim finansijskim profesionalcima koji tek grade karijeru u ovoj oblasti?

- Uloga finansijskog direktora doživela je možda najveću transformaciju od svih funkcija u korporativnom upravljanju. Nekada se od CFO-a prvenstveno očeki-

valo da bude „čuvar brojki“, da obezbedi tačno izveštavanje, kontroliše troškove, upravlja likvidnošću i brine o usklađenosti poslovanja. Danas je to samo polazna osnova.

Savremeni CFO mora da razume poslovni model kompanije, tržište, tehnologiju, investicije, održivost i upravljanje rizicima. Od njega se ne očekuje samo da objasni šta se dogodilo, već da pomogne menadžmentu da donese bolje odluke o tome šta bi trebalo da se dogodi. Finansijska funkcija je sve više usmerena na budućnost, a sve manje na analizu prošlosti.

Istovremeno, tehnologija menja način na koji radimo. Mnogi poslovi koji su nekada zahtevali vreme danas su automatizovani. To finansijskim profesionalcima ostavlja više prostora za analitiku, planiranje, upravljanje performansama i podršku donošenju odluka. Drugim rečima, u eri kada su podaci dostupniji nego ikada konkurentsku prednost ne donose sami izveštaji, već sposobnost finansijske funkcije da podatke pretvori u jasne uvide i konkretne smernice za poslovanje.

Kada je reč o mladim ljudima koji grade karijeru u finansijama, poručila bih im da ulažu u znanje, da budu radoznali, hrabri da postavljaju pitanja i spremni na kontinuirano učenje. Dodatno, najuspešniji finansijski profesionalci nisu samo eksperti za finansije – oni razumeju biznis u celini.

Na kraju bih istakla da je najvažniji profesionalni i lični integritet. Znanje se može steći, iskustvo dolazi s vremenom, ali se pouzdanost i poverenje koje ljudi imaju u vašu reč grade godinama i ostaju najvredniji kapital svakog pojedinca, posebno kada mu je poverena odgovornost da povezuje, osnažuje i razvija saradnike, da predvodi ličnim primerom.

 MARKO ANDREJIĆ

PRIVREDI JE NEOPHODNA RAZVOJNA BANKA

POTREBNO JE VIŠE OPOREZOVATI KAPITAL, A POSEBNO KRUPAN KAPITAL. PORESKA REFORMA JE ODAVNO TREBALO DA BUDE URAĐENA, A PODRAZUMEVALA BI DA SE VISOKI KAPITAL I KRUPNI PRIVREDNICI OPOREZUJU VIŠE PUTEM STEPENASTOG OPOREZIVANJA, KAO ŠTO SE NA PRIMER PRIMENJUJE KOD POREZA NA DOBIT. U MNOGOBROJNIM ZEMLJAMA NA EVROPSKOM KONTINENTU JE UPRAVO OVO SLUČAJ. IPAK, U CILJU PRIVLAČENJA NOVOG KAPITALA TE STOPE BI TREBALO DA BUDU NIŽE U ODNOSU NA ZEMLJE REGIONA

Mala privreda i preduzetnici najbrojniji su subjekti koji privređuju u srpskoj ekonomiji, ali ni blizu nemaju tretman srazmeran svom značaju. Skupi krediti, visoke stope obezbeđenja i institucije koje više razumevanja imaju za velike nego za male igrače na tržištu ne deluju dovoljno podsticajno na njihovo poslovanje, širenje delatnosti i nova ulaganja. Poreska politika je takva da i dalje preferira da visokim stopama oporezuje rad umesto kapital, što za direktnu posledicu ima da troškovi rada u njihovim bilansima budu izuzetno visoki. Digitalizacija im je pomogla, ali postoje i dalje problematične tačke za koje nema dovoljno sluha kod državnih organa.

Ovakvo trenutni položaj preduzetnika i malih privrednika vidi predsednik udruženja Zaštitnik preduzetnika i privrednika Srbije Darko Majstorović sa kojim smo za Biznis.rs razgovarali o tome kako omogućiti povoljnije finansiranje, povećanje limita za paušalce koji nije menjan od 2013. godine, ali i o borbi sa crnim tržištem i nelojalnom konkurencijom.

Udruženje na čijem ste čelu posvećeno je zaštiti interesa malih i srednjih privrednika, kao i samostalnih preduzetnika. Kako biste opisali trenutni položaj ovog segmenta domaće privrede?

- Zaštitnik privrednika i preduzetnika Srbije je jedinstveno udruženje koje se finansira isključivo donacijama svojih članova, bez finansiranja iz inostranstva ili iz bilo kog drugog izvora i sastavljeno je isključivo od stručnih lica ekonomske i pravne struke. Generalni problem položaja male, odnosno mikro privrede u Srbiji je nemogućnost da se bitnije utiče na donošenje odluka koje

se tiču svih segmenata poslovanja, a najviše poreskog segmenta, zatim podsticaja i razumevanja koliko je državi važna mikro privreda.

Prethodni period karakterisale su obimne strane direktne investicije i pad domaćih ulaganja, a u poslednje vreme sve su češći glasovi kako to mora da se promeni jer stranog kapitala ima sve manje. Kako doći do tih, preko potrebnih, novih investicija domaće privrede?

- Kada govorimo o padu domaćih ulaganja, on je delom izazvan neizvesnošću na tržištu na koju uticaj svakako imaju i politička dešavanja poslednjih meseci. Međutim, drugi mnogo veći problem jeste nemogućnost korišćenja razvojnih kredita, odnosno tržište ponude novca je takvo da mali privrednici mogu da se oslone samo i isključivo na komercijalne bankarske kredite. Ovi komercijalni bankarski krediti za obrtna sredstva odobravaju se na najviše do 36 meseci, a ograničeni su strogim pravilima koje postavljaju banke. Naše tržište nije niskorizično, što znači da ni kamatna stopa nije najpovoljnija.

Srpskom tržištu je potrebna razvojna banka, odnosno institucija koja može na dug rok da finansira razvojne potencijale privrede, gde bi kamatne stope bile niske, a zajmovi sa dugim rokom otplate i uz manja sredstva obezbeđenja. To bi značilo da jedan mali privrednik može da aplicira za sredstva bez obzira na to da li ima čvrsto obezbeđenje (hipoteku) ili nema. Neophodna nam je razvojna institucija koja finansira razvojne ideje, a ne nosioce nepokretnosti, odnosno da se ne odlučuje o finansiranju na osnovu toga da li imate ili nemate nepokretnost, pa se, nažalost, to vodi kao mera uspeš-

nosti i iznosa finansiranja privrednika, što predstavlja ogromnu prepreku za male privrednike i njihove razvojne ideje i potencijale.

Kada govorimo o tržištu finansiranja, moramo pomenuti Fond za razvoj čija su sredstva – iako povoljna – izuzetno ograničena i do kojih je teško doći. Sa druge strane, politika Fonda za razvoj opet uključuje davanje čvrstog obezbeđenja.

Sve ovo utiče da se domaće investicije razvijaju isključivo iz sopstvenih sredstava, što je izuzetno sporo, dok su ovakva ulaganja na tržištu nekonkurentna i retka u odnosu na strane firme koje mogu da dobiju jeftino i povoljno finansiranje, što od stranih banaka u Srbiji, a što od svojih matičnih firmi van zemlje. To celu domaću privredu stavlja u nepovoljan položaj.

Što se tiče izvoznih preduzeća, potrebno je da država reaguje i da se daju garancije za takve investicije i da se obezbede jeftini izvori kredita, a sa druge strane, da država može brzo da vraća PDV koji se traži kao povrat za izvozna i druga mala preduzeća.

Regulativa se brzo menja, zakoni se prilagođavaju odredbama Evropske unije, a promene se dešavaju i pod uticajem digitalizacije. Koliko uspešno segment male i srednje privrede to može da isprati?

- Digitalizacija mnogobrojnih usluga i procesa može biti izuzetno korisna i svaku priliku u tom smislu mali privrednik treba da iskoristi. Ipak, digitalizacija i stvaranje centralnih baza podataka donose i ogromne bezbedonosne rizike.

Ukoliko govorimo o nacionalnoj privredi, onda je bitno da budemo nacionalno osvešćeni i da radimo ono što je u interesu naše nacionalne privrede, a ne

ono što je u interesu EU i njihovih birokrata. Mi kao mala nezaštićena privreda moramo da se borimo za svoj status, što bi značilo da ne možemo da slepo sledimo pravila EU kada je to na sopstvenu štetu.

Trendovi priključivanja su trendovi globalizacije, ali nasuprot toga poslednjih godina gledamo i trendove suverenizma, što ima i svoj geopolitički karakter. Mi kao mala zemlja živimo na evropskom kontinentu, ali to ne znači da ne možemo biti članice BRICS-a ili drugih ekonomskih zajednica u kojima možemo ostvariti sopstvene ekonomske interese, odnosno tamo gde nas cene kao partnere sveta. Nasuprot tome da ispunjavamo zahteve evropskih komesara gubeći sopstveni identitet i konkurentnost privrede od koje zavisi ekonomija, odnosno cela zemlja.

Ako se vratimo osnovama ekonomije, jasno je da je jedna od konkurentskih prednosti srpske privrede proizvodnja hrane, odnosno poljoprivreda. Nameće se pitanje zašto država bitnije ne finansira ovaj sektor i zašto umesto tri milijarde evra godišnje izvoza u ovoj oblasti ne proizvodimo i prodajemo 30 milijardi evra, za šta imamo mogućnosti. To je samo jedan od načina na koji možemo da postanemo bitan igrač u svetskim tokovima, dakle gledajući sopstveni interes i sopstvenu konkurentnu prednost, a ne radeći u interesu drugih.

Da jedno malo poljoprivredno gazdinstvo danas dobije finansiranje od strane banke ili dugoročan razvojni kredit jednako je naučnoj fantastici, što je poražavajuća činjenica u Republici Srbiji, čija je ovo konkurentna prednost. Dakle, potrebna je potpuna promena i zaokret ekonomske politike, da od pomoćnih i doradnih industrija i svaštarenja, postanemo pre svega glavni proizvođač i sna-

bdevač hranom, koja predstavlja potencijal budućnosti i da se iskoriste i drugi potencijali ove zemlje umesto da se daju ili prodaju stranim investitorima.

Ovo bi mogla da uradi jedino Vlada koju bi činile iskrene patriote, ekonomski stručnjaci i specijalizovani timovi, a ne jedan čovek, bio on političar ili privrednik.

Kada je reč o oporezivanju, dugogodišnji zahtev privrede je manje oporezivanje rada, a veće oporezivanje kapitala. Da li je potrebna poreska reforma i kakva?

- Ta konstatacija je tačna – potrebno je više oporezivati kapital, a posebno krupan kapital. Poreska reforma je odavno trebalo da bude urađena, a podrazumevala bi da se visoki kapital i krupni privrednici oporezuju više putem stepenastog oporezivanja, kao što se na primer primenjuje kod poreza na dobit. U mnogobrojnim zemljama na evropskom kontinentu je upravo ovo slučaj. Ipak, u cilju privlačenja novog kapitala te stope bi trebalo da budu niže u odnosu na zemlje regiona.

Što se tiče poreza na doprinose i poreza na zaradu, ukupno opterećenje neto zarade je skoro 60 odsto, što predstavlja najveći iznos doprinosa u regionu i to rešenje je neodrživo. Kada bi se iznos doprinosa smanjio na neki niži nivo, iznos isplaćenih neto zarada bi bio veći, dakle povećala bi se plata koju zaposleni nosi kući. Sada imate praksu privrednika da se radnicima isplaćuju minimalne zarade upravo da bi se poreska davanja po ovom osnovu svela na minimum.

Zaključak bi bio da stopa bilo kog poreza u zemlji mora biti na optimalnom nivou koji obezbeđuje najveću dobrovoljnu naplatu poreskih primanja, odnosno poreskog davanja. Ako

država poresku stopu postavi visoko, onda će poreska davanja biti manja. Isti princip važi i za cenu bilo kog proizvoda – ako proizvod nerealno poskupi, prodaja će pasti. Dakle, država mora da se ponaša kao odgovoran privrednik.

Istovremeno, mora na vreme da ispunjava svoje obaveze i da porez u pretplati koji duguje privredi vraća u kratkim rokovima. Daću vam primer Nemačke gde je na poreskoj kartici PDV (porez na dodatu vrednost) uvek nula, što znači da ako ga imate u pretplati država ga uvek vrati isti mesec, a ako imate obavezu da platite dužni ste da platite odmah. Ovo je način na koji bi se postiglo da država ne bude dužna u milijardama po pitanju obaveza PDV-a i tim novcem finansira sopstvene potrebe zadužujući privrednike, nego bi ova vrsta poreza odmah bila vraćena onima koje su je i stvorili i koji je potražuju. Time bi više novca bilo u rukama privrednika, ali onog novca koji im zapravo i pripada, a koji bi se eventualno iskoristio za finansiranje tekućih obaveza ili za investicije.

Danas imate situaciju da jedno malo preduzeće potražuje od države milionske iznose PDV-a i ne može da ostvari povrat, zbog čega je onda prinuđeno da se zadužuje kod komercijalnih banaka po komercijalnim uslovima finansirajući sopstveni biznis, što je nepravedno.

U Udruženju imate mnogo preduzetnika koji su paušalci, a limit kod paušalnog oporezivanja nije menjan punih 13 godina i iznosi šest miliona dinara. Da li je potrebno da se to promeni?

- Udruženje Zaštitnik preduzetnika i privrednika Srbije uputilo je početkom avgusta zvaničan dopis Ministarstvu finansija sa konkretnim predlogom da se granica za paušalno oporezivanje pomeri sa šest na osam miliona dinara, a granica za ulazak u sistem PDV-a sa osam na 12 miliona dinara. Identičan predlog za paušalce upućen je Ministarstvu finansija još 25. maja 2023. godine, tri godine pre nego što je ova mera ušla u zvanično razmatranje kao deo novog poreskog paketa i ne iznosimo je sada zato što je aktuelna. Limit od šest miliona dinara je zamrznut od 2013. godine, dok su potrošačke cene u tom periodu

MALA PRIVREDA NIJE U STANJU DA UTIČE NA DONOSIOCE ODLUKA

Vaš moto je da je jaka domaća privreda temelj za izgradnju snažne države. Da li je trenutni položaj domaće privrede zaista takav, ako ocenu vršimo na osnovu zakona, propisa, podsticaja i podrške ovom delu privrede?

- To je ključno pitanje. Ako je mala privreda zaista bitna, postavlja se dilema kako mali privrednici nemaju veći uticaj na donošenje odluka, propisa, podsticaja i poboljšanje sveukupnog ambijenta za ovaj deo privrede. Problem je u tome što je mala privreda specifičan segment privrede koji svojim sredstvima nije u stanju da bitnije finansijski utiče na donosiocje odluka, niti sa takvim stvarima ikada bavila, kao što je to slučaj sa velikim, krupnim privrednicima koji utiču na različite načine.

porasle 76 odsto, a prosečna neto zarada 120 odsto.

Iako bi po toj analogiji limit već sada trebalo da bude bar deset miliona dinara, naš zahtev je da korekcija bude na osam miliona, ali da se ne čeka na širu reformu poreskog sistema vezanu za pristupanje Evropskoj uniji koja se najavljuje za dan pristupanja, već da se primeni odmah.

Komunikacija sa Poreskom upravom je dosta promenjena, sve je manje-više digitalizovano i u tom procesu je bilo određenih poteškoća. Kakva je sada situacija po tom pitanju?

- Poreska uprava čini bitan segment poslovanja i odnos njenih zaposlenih izuzetno utiče na rad privrednika, a recimo, na sajtu Poreske Uprave ne možete naći nijedan kontakt telefon filijala, osim e-mail adresa. Istovremeno, Poreska uprava ima ozbiljne organizacione probleme i prenatrpanost i opterećenost inspektora.

U prethodnim godinama smo više puta od Poreske uprave tražili mnogobrojne intervencije, izmene propisa i zakona, reformu kompletnog poreskog sistema koji će biti isključivo u korist malih privrednika, a ne u korist stranog kapitala, te birokrata. Uprava mora biti iskren servis privrede, a nikako suprotna strana, što je u našoj situaciji slučaj.

Ono što upućujemo kao ozbiljnu zamerku jeste činjenica da se na sajtu Poreske uprave objavljuju podaci o uhapšenim privrednicima i da se unapred određene osobe optužuju za poreske utaje odmah nakon hapšenja, iako ne postoji pravosnažna sudska presuda. Smatramo da na ovakav način Poreska uprava vrši psihološki uticaj na privrednike, što zaista smatramo jednom sramotnom situacijom.

Srpska privreda i dalje se suočava sa nelojalnom konkurencijom i radom na crno. Koliko su se stvari u tom segmentu promenile?

- Rad na crno jeste jedan od problema današnje privrede i kazne za ovu vrstu rada su praktično prekršajne, pa ovakva blaga kaznena politika u stvari na neki način i postiže crno, odnosno sivo tržište. Mi smo u okviru inicijative 'Ne zatvaraj' tražili od Poreske uprave da se ne zatvaraju maloprodajni objekti tokom kontrola, već da se oni kod kojih postoji prekršaj kažnjavaju shodno prekršaju. Sa druge strane, crni biznis ne možete da zatvorite, a prepisuju se samo blage kazne, pa se osoba koja je zatečena u obavljanju crne delatnosti samo upućuje na otvaranje legalnog biznisa.

Ovde, naravno, trpi legalan biznis. Jedna maloprodaja ukoliko ne izda samo jedan fiskalni račun zatvara se na 15 dana, 90 dana ili na jednu godinu i zbog toga smo se kao Udruženje upravo borili da se takva praksa izuzme iz represivnih mera Poreske uprave.

 JELENA STJEPANOVIĆ

САМОСТАЛНИ СИНДИКАТ
ЕСТРАДНИХ УМЕТНИКА
И ИЗВОЂАЧА СРБИЈЕ

Dečanska 14, 11000 Beograd
011 323 92 60
sin.estradesrbije@gmail.com
www.sindikatestrade.org.rs

TRENIRAJ KAO DA ĆEŠ IGRATI ZAUVEK, INVESTIRAJ KAO DA ĆEŠ SUTRA PRESTATI

VEĆINA SPORTISTA SE USLED NAPORNOG FIZIČKOG RADA, PUTOVANJA I STRESA JEDNOSTAVNO PREPUSTI JEDNOM ZAISTA LEPOM TRENUTKU ENORMNOG POVEĆANJA PRIHODA, GDE SE VEĆINA „PROBLEMČIĆA” PROSTO REŠAVA JEDNOKRATNIM PLAĆANJEM. VIŠESTRUKO PONAVLJANJE PRELAZI U NAVIKU, PA SE MNOGE STVARI KASNIJE I ODLAŽU „ZA NEKI TRENUTAK U BUDUĆNOSTI” I ONDA JE JAKO TEŠKO TE NAVIKE PROMENITI ILI SHVATITI DA SAT JEDNOSTAVNO OTKUČAVA USLED POVREDE ILI NENADANOG PREKIDA KARIJERE

Dvadeset dve godine profesionalne karijere i četrnaest godina u dresu reprezentacije Srbije, uz brojne osvojene titule i medalje – Ivan Miljković je jedno od najprepoznatljivijih imena srpskog sporta. Ono što je manje poznato jeste da je paralelno sa sportskim usponom gradio i drugu vrstu ekspertize: razumevanje ličnih finansija, investicija i planiranja za život posle karijere. Danas, kao finansijski savetnik specijalizovan za rad sa sportistima, prenosi to znanje dalje, kombinujući lično iskustvo sa formalnim obrazovanjem i radom sa švajcarskim bankarskim sektorom.

U razgovoru za Biznis.rs govori o najčešćim finansijskim greškama vrhunskih sportista, zamkama „brze zarade” i o tome zašto je plan, ma koliko nesavršen, uvek bolji od improvizacije.

Od olimpijskog postolja do finansijskog savetovanja – šta je bila prekretnica koja vas je navela da se, nakon sportske karijere, okrenete baš finansijskoj edukaciji i wealth menadžmentu?

- Pre nego što se moja karijera razvila u to u šta se razvila i sve što ju je pratilo tokom 22 godine profesionalnog klupskog takmičenja i 14 godina igranja u reprezentaciji, moja želja je bila da postanem arhitekta. U to vreme devedesetih, ali i pre toga, roditelji su gradili kuću, pa smo na neki način i brat i ja bili uključeni. Moj rodni grad Niš ima i arhitektonski i građevinski fakultet, pa je nekako naredni korak trebalo da bude studiranje na jednom od ova dva fakulteta.

Onda je 1996. godine došlo do promene, pa je odlazak za Beograd na školovanje i nastavak usavršavanja u Od-

bojkaškom klubu Partizan promenio planove. Da još više „zakomplikuje”, stigao je 1998. i prvi poziv u reprezentaciju, za igranje na Svetskom prvenstvu u Japanu, i to je zapečatilo moje dalje školovanje do nekog trenutka u budućnosti.

Nakon nekoliko godina i prvog profesionalnog ugovora iskristalisalo se da ja moram biti taj koji će se brinuti o mojim prihodima, troškovima, ali i pripremi za život nakon sporta, kad god bude došlo do toga. Od samog starta internacionalne karijere kreće i moje lično upoznavanje i obrazovanje po pitanju ličnih finansija, ali i direktna uključenost u donošenje odluka u vezi sa investiranjem, prepoznavanjem benefita, kao i rizika. Kasnije, nakon karijere, iskustvo iz prve ruke potkrepljeno je i formalnim obrazovanjem na fakultetu, ali i raznim kursovima širom sveta.

Kazete da razumete „izazove kratkih karijernih ciklusa i fluktuacija prihoda” iz prve ruke. Koje su najveće finansijske greške koje ste videli kod vrhunskih sportista, a koje bi mogle da posluže kao lekcija našim čitaocima izvan sveta sporta?

- Nedostatak plana i pripreme. Bilo koji plan je bolji od nemanja plana. Većina sportista se usled napornog fizičkog rada, putovanja i stresa jednostavno prepusti jednom zaista lepom trenutku enormnog povećanja prihoda, gde se većina „problemčića” prosto rešava jednokratnim plaćanjem. Višestruko ponavljanje prelazi u naviku, pa se mnoge stvari kasnije i odlažu „za neki trenutak u budućnosti” i onda je jako teško te navike promeniti ili shvatiti da jednostavno sat

otkučava unazad (ili je već otkučao svoje) usled povrede ili nenadanog prekida karijere.

Vaš pristup kombinuje finansijsku pismenost, planiranje karijerne tranzicije i dugoročnu investicionu strategiju. Kako izgleda taj proces u praksi – šta je prva stvar koju sportista treba da uradi kada shvati da mu se karijera bliži kraju?

- Moj pristup predstavlja komunikaciju sa sportistima i njihovim roditeljima ako su na početku karijere, gde se kroz razgovor trudim da prenesem svoje iskustvo, pričam o situacijama koje su se meni lično desile, ali i sportistima sa kojima sam imao direktan kontakt. Cilj je upoznavanje sa realnim situacijama, a nikako plašenje i izazivanje straha.

Početak jeste upoznavanje i pravljenje plana finansijske budućnosti i života nakon karijere. Kao i svi planovi, i ovi su podložni izmenama i doradama tokom vremena, ali samosvest o potrebi postojanja i pridržavanja plana je presudna. Sa druge strane, stariji sportisti u najzrelijim godinama ili na zalasku karijere često počnu da razmišljaju o ovome dosta kasnije i u njihovom slučaju je reč o konsolidaciji i pripremi za tranziciju sa velikih prihoda i ulaganja u postepeni pasivni prihod od prethodnih investicija, gde im Švajcarska i bankarstvo može jako puno pomoći u smislu poverenja, sigurnosti i mnogo većih mogućnosti kao jedna od opcija. Moj posao nije posao agenta ili karijernog savetnika, već komplementarno savetovanje uz već postojeće ljude kojima su sportisti okruženi.

NAKON NEKOLIKO GODINA I PRVOG PROFESIONALNOG UGOVORA ISKRISTALISALO SE DA JA MORAM BITI TAJ KOJI ĆE SE BRINUTI O MOJIM PRIHODIMA, TROŠKOVIMA, ALI I PRIPREMI ZA ŽIVOT NAKON SPORTA, KAD GOD BUDE DOŠLO DO TOGA. OD SAMOG STARTA INTERNACIONALNE KARIJERE KREĆE I MOJE LIČNO UPOZNAVANJE I OBRAZOVANJE PO PITANJU LIČNIH FINANSIJA, ALI I DIREKTNA UKLJUČENOST U DONOŠENJE ODLUKA U VEZI SA INVESTIRANJEM, PREPOZNAVANJEM BENEFITA, KAO I RIZIKA

Kada govorimo o ulaganju, sportisti često imaju kratak „prozor” da zarade novac koji treba da im traje decenijama. Kakva bi, po Vama, trebalo da izgleda osnovna investiciona strategija za nekoga ko je tek završio karijeru, a nikada ranije nije upravljao većim sumama novca?

- Ne postoji jedinstvena formula jer je svaka karijera specifična na svoj način. Ono što sam ja uspešno primenio jeste deo ulaganja u nekretnine, deo ulaganja u berzu i deo u lične biznise. Nekretnine kao relativno stabilan mesečni prihod i povećanje vrednosti u dužem vremenskom periodu, berza kao istorijski po-

kazana tendencija rasta – uprkos svim dosadašnjim krizama – kroz uvećanje vrednosti i dividende, i privatni biznisi koji će na neki način držati sportistu uposlenog i nakon prekida sportske aktivnosti, ako se nije odlučio za ostanak u sportu u nekoj novoj ulozi ili u institucionalnom delu.

Kada mladi sportista ili njegova porodica dođu kod vas sa prvim većim ugovorom ili nagradom – koji je vaš najvažniji savet pre nego što se novac uopšte potroši ili uloži?

- Najpre se trudim da saznam koje su vrednosti koje dele sportista i porodica i kakvo je kućno vaspitanje. Na osnovu toga je mnogo lakše praviti planove i pratiti nekoga tokom karijere. Puno puta ostajem i zatečen kada porodica dođe i prizna da jako malo zna, ali da su uzeli malo vremena pre bilo kakve akcije da se upute u tajne finansija i naprave plan. Edukacija i poverenje igraju presudnu ulogu u tom slučaju. A kredibilitet koji ja nosim sa sobom kao bivši uspešan sportista na mnogim poljima može jako da pomogne da se stvari postave kako treba od samog početka.

Mnogi mladi ljudi danas, ne samo sportisti, upadaju u zamku „brze zarade” – kriptoalute, agresivno trgovanje, društvene mreže pune obećanja o lakom bogaćenju. Šta biste poručili nekome ko tek počinje da se bavi investiranjem, a nema iskustva?

- Nema hleba bez motike. Iako zvuči kao kliše, jednostavno nema zarade ako se neko prethodno nije svojski potrudio. A tu mislim i na edukaciju, upoznavanje i prikupljanje informacija. Sportisti jako dobro znaju da uspeh dolazi nakon teškog fizičkog rada i jake konkurencije koja te tera da budeš bolji i da se stalno usavršavaš.

Ako biste dali jedan savet mladom sportisti u Srbiji koji tek ulazi u profesionalne vode – nešto što biste voleli da je Vama neko rekao na početku karijere – šta bi to bilo?

- Treniraj i igray kao da ćeš igrati do kraja života, a planiraj, štedi i investiraj kao da ćeš sutra prestati.

MARKO ANDREJIĆ

KRILO Д.О.О.

Vojvode Putnika bb 22320 Indija
022 561 021 063 544 452 065 2521 249
krilo55@yahoo.com www.krilo.rs

MATADOR ŠPED

Kovačevac bb
31304 Prijepolje, Kovačevac
03251055, 0646460590
matadoramarplus@gmail.com

DOMAĆI I
MEĐUNARODNI
TRANSPORT

Dafi M Elektro

Ugradnja i održavanje elektro-inсталacija

Video nadzor i kontrola pristupa

Ugradnja alarmnih sistema

Vojvode Novaka 1V
Batajnica, Beograd
+381644050084
dafi@dafi-m.rs
www.dafi-m.rs

ELEKTRONSKE FAKTURE, OTPREMNICI I PDV PO IZMENJENIM PRAVILIMA OD 2027. GODINE

MEĐU NAJVAŽNIJIM NOVINAMA NALAZI SE OBAVEZA ELEKTRONSKOG EVIDENTIRANJA NABAVKE POLJOPRIVREDNIH I ŠUMSKIH PROIZVODA, KAO I POLJOPRIVREDNIH USLUGA KOJE OBVEZNICI PDV-A NABAVLJAJU OD POLJOPRIVREDNIKA KOJI NISU U SISTEMU POREZA NA DODATU VREDNOST. TAKOĐE, TU JE I PROŠIRENJE SLUČAJEVA U KOJIMA ELEKTRONSKA OTPREMNIKA NEĆE BITI OBAVEZNA. PORED POSTOJEĆIH IZUZETAKA, OVA OBAVEZA NEĆE VAŽITI NI ZA MANJE KOLIČINE ROBE KUPLJENE U MALOPRODAJNIM OBJEKTIMA KADA SE TA ROBA KORISTI KAO REPREZENTACIJA U SKLADU SA PROPISIMA O PDV-U

Ministarstvo finansija Republike Srbije donelo je niz izmena zakona koji se odnose na poreske obveznike u sistemu PDV-a, naročito za korisnike Sistema elektronskih faktura (SEF). Izmene proširuju obaveze korisnika sistema, uvode nova pravila za evidentiranje pojedinih transakcija, preciziraju način rada u SEF-u, ali i dopunjuju prekršajne odredbe koje će važiti za obveznike.

Najveći deo novih rešenja počće da se primenjuje od 1. januara 2027. godine, dok će određene odredbe stupiti na snagu šest meseci kasnije.

Među najvažnijim novinama nalazi se obaveza elektronskog evidentiranja nabavke poljoprivrednih i šumskih proizvoda, kao i poljoprivrednih usluga koje obveznici PDV-a nabavljaju od poljoprivrednika koji nisu u sistemu poreza na dodatu vrednost. Evidentiranje će vršiti obveznik PDV-a kojem je promet izvršen, i to zbirno za ceo poreski period, najkasnije do 12. dana narednog meseca. Biće omogućene i naknadne ispravke unetih podataka, dok će detaljna pravila i proceduru urediti ministar finansija.

Predložene izmene proširuju i informacije kojima će korisnici moći da pristupe u okviru Sistema elektronskih faktura. Osim podataka o uvozu robe biće dostupne i liste carinskih deklaracija koje se odnose na izvoz i otpremanje dobara. Na taj način SEF će pružiti potpuniji pregled prekograničnog prometa, koristeći podatke iz informacionog sistema Uprave carina.

Novim odredbama preciznije se definiše i elektronsko evidentiranje PDV-a.

Pored obračunatog i prethodnog poreza, sistem će obuhvatati i podatke o nabavci poljoprivrednih i šumskih proizvoda od poljoprivrednika koji nisu evidentirani za PDV, uključujući i sve naknadne izmene i korekcije tih evidencija.

Posebna novina odnosi se na uvođenje preliminarne prijave poreza na dodatu vrednost. Ona će se automatski formirati u okviru Sistema elektronskih faktura na osnovu podataka kojima sistem raspolaže, dok će način njenog sastavljanja i korišćenja posebnim aktom propisati ministar finansija.

Nova pravila i za korišćenje e-otpremnica

Predlog izmena Zakona o elektronskim otpremnicama, takođe, donosi brojne promene. Proširuje se lista izuzetaka od obaveze izdavanja elektronske otpremnice, preciziraju pravila korišćenja sistema i uvode dodatne obaveze za pošiljaoca, prevoznike i primaoca robe. Uz to, menjaju se i kaznene odredbe,

dok je predviđen prelazni period u kojem pojedine nepravilnosti neće biti sankcionisane.

Jedna od važnijih novina jeste proširenje slučajeva u kojima elektronska otpremnica neće biti obavezna. Pored postojećih izuzetaka, ova obaveza neće važiti ni za manje količine robe kupljene u maloprodajnim objektima kada se ta roba koristi kao reprezentacija u skladu sa propisima o PDV-u. Šta će se smatrati manjom količinom robe biće naknadno uređeno aktom ministra finansija.

Nova pravila predviđaju izuzetke i za promet vrednosnih vaučera, novca kao zakonskog sredstva plaćanja, kao i novina, časopisa i drugih sličnih publikacija. Elektronska otpremnica neće biti potrebna ni za promet robe u okviru odobrenih kliničkih ispitivanja lekova i medicinskih sredstava, niti kada se deo ili celokupna roba odmah po isporuci vraća istim prevoznim sredstvom, pod uslovom da primalac dostavi elektronsku prijemnicu sa podacima o vraćenju robe.

IZMENE ZA DOBROVOLJNE KORISNIKE SEF-A

Predlog zakona donosi i širu definiciju elektronske fakture. Osim zahteva za isplatu po osnovu transakcija sa naknadom, elektronskom fakturou smatraće se i dokumenta koja utiču na iznos isplate, fakture za promet bez naknade, kao i dokumenta o primljenim avansima, pod uslovom da su izdati i razmenjeni kroz SEF u strukturiranom elektronskom formatu.

Takođe, potvrđuje se obaveza korišćenja Sistema elektronskih faktura za subjekte javnog i privatnog sektora, kao i za druga lica na koja se zakon primenjuje. Dobrovoljni korisnici koji pristupe sistemu moraću da ga koriste tokom tekuće, ali i naredne kalendarske godine.

Izmenama se uređuje i javna lista korisnika SEF-a. Na toj listi nalaziće se poreski identifikacioni brojevi korisnika i drugi propisani podaci, a precizno će biti definisani i uslovi, kao i postupak brisanja korisnika sa liste.

Izmene uređuju i postupanje prevoznika. Kada prevoznik nema tehničke mogućnosti da pristupi sistemu elektronskih otpremnica tokom kontrole će moći da pokaže QR kod koji sistem automatski generiše prilikom slanja otpremnice. Na taj način omogućava se dokazivanje ispravnosti dokumentacije i bez direktnog pristupa informacionom sistemu.

U takvim situacijama dodatne obaveze imaće i pošiljalac. Ako se koristi QR kod, umesto pristupa sistemu pošiljalac će morati da najkasnije pre početka kretanja robe preko sistema dostavi spoljni prikaz elektronske otpremnice.

Predlog zadržava pravilo da elektronska otpremnica mora biti poslata pre nego što roba krene na put. Primalac će i dalje imati obavezu da potvrdi fizički prijem robe na dan preuzimanja ili najkasnije u roku od tri radna dana od početka prijema. Ukoliko potvrda izostane, elektronska otpremnica prestaće da važi po isteku 30 dana od početka kretanja robe.

Detaljnije su uređena i pravila prihvatanja i odbijanja elektronskih otpremnica. Primalac elektronsku prijemnicu dostavlja u roku od osam dana od potvrde fizičkog prijema robe. Ako je reč o subjektu javnog sektora koji ne pošalje prijemnicu u predviđenom roku, smatraće se da je otpremnica prihvaćena u celosti. Kod subjekata privatnog sektora situacija je drugačija – ukoliko odgovor izostane, smatraće se da je otpremnica u celosti odbijena.

Kada primalac deo pošiljke prihvati, a deo odbije zbog utvrđenih nepravilnosti ili nedostataka, pošiljalac će imati rok od 30 dana da prihvati takvu prijemnicu. Ukoliko to ne učini, smatraće se da je prijemnica odbijena u celosti.

Kazne za kršenje propisa do dva miliona dinara

Predlog zakona proširuje i prekršajne odredbe. Pravna lica, javna preduzeća i prevoznici moći će da budu kažnjeni novčanom kaznom od 200.000 do dva miliona dinara ukoliko ne pošalju elektronsku otpremnicu kada su na to obavezni, ne pokažu je tokom inspeksijskog nadzora, ne evidentiraju propisane podatke nakon ponovnog uspostavljanja veze sa sistemom, ne dostave spoljni

prikaz elektronske otpremnice u propisanom roku, ne potvrde fizički prijem robe ili podatke iz sistema koriste suprotno zakonu.

Za odgovorna lica u pravnim licima predviđene su kazne od 50.000 do 150.000 dinara, dok će preduzetnici i prevoznici koji posluju u tom statusu za iste prekršaje moći da budu kažnjeni iznosom od 50.000 do 500.000 dinara.

Predlog uvodi i prelazni period za prilagođavanje novim pravilima. Od stupanja zakona na snagu, pa zaključno sa 1. januarom 2027. godine, tokom nadzora neće se uzimati u obzir eventualne greške u iskazivanju podataka u elektronskim otpremnicama i prijemnicama, čime će privreda dobiti dodatno vreme za usklađivanje sa novim sistemom.

FOTO: MAGNIFIC

Predlog zakona dopunjuje i prekršajne odredbe koje se odnose na elektronsko fakturisanje. Pravna lica iz privatnog sektora i javna preduzeća moći će da budu kažnjena novčanom kaznom od 200.000 do dva miliona dinara ukoliko ne izdaju elektronsku fakturu kada su na to obavezna, ne evidentiraju ili ne usklade podatke o statusu subjekta, ne izvrše elektronsko evidentiranje PDV-a u skladu sa zakonom, ne koriste Sistem elektronskih faktura na propisan način ili podatke iz sistema upotrebe za svrhe koje nisu dozvoljene.

Za preduzetnike su predviđene kazne od 50.000 do 500.000 dinara, dok će odgovorna lica u pravnim licima, subjektima javnog sektora i drugim obveznicima za iste prekršaje biti kažnjena iznosom od 50.000 do 150.000 dinara.

Predlog zakona donosi i jednu značajnu pogodnost za obveznike. Ukoliko sami isprave grešku u elektronskom evidentiranju PDV-a pre pokretanja prekršajnog postupka, smatraće se da prekršaj nije učinjen, pa za takvu grešku neće snositi prekršajnu odgovornost.

Stižu i promene Zakona o porezu na dodatu vrednost

Poslednji predlog izmena Zakona o porezu na dodatu vrednost uvodi nova pravila koja se odnose na poreska oslobođenja, položaj malih obveznika i poljoprivrednika, kao i na pravila registracije, podnošenja prijave i izlaska iz sistema PDV-a.

Najveći deo postojećih poreskih oslobođenja ostaje nepromenjen. I dalje će bez obračuna PDV-a biti promet novca

i kapitala, uključujući platni promet, kredite, depozite, hartije od vrednosti, investicione i dobrovoljne penzijske fondove, kao i promet virtuelnih valuta i njihova zamena za novac u skladu sa propisima koji uređuju digitalnu imovinu.

Bez obračuna PDV-a ostaju i promet i zakup zemljišta, određeni promet objekata, usluge osiguranja, zakup stanova za stambene potrebe, zdravstvene i obrazovne usluge, socijalna zaštita, kultura, nauka, verske aktivnosti, usluge javnog radiodifuznog servisa, igre na sreću, kao i određene sportske usluge koje pružaju organizacije koje nisu osnovane radi ostvarivanja dobiti.

Zadržava se i postojeće pravilo prema kojem poresko oslobođenje nije moguće primeniti na promet dobara za koja je prilikom nabavke iskorišćeno pravo na delimičan odbitak prethodnog poreza.

Novim propisima obuhvaćeni i poljoprivrednici

Izmene obuhvataju i posebna pravila za poljoprivrednike. Pravo na PDV nadoknadu i dalje će imati fizička lica koja su vlasnici, zakupci ili korisnici poljoprivrednog i šumskog zemljišta, kao i nosioci i članovi registrovanih poljoprivrednih gazdinstava. Kada poljoprivrednik isporučuje poljoprivredne ili šumske proizvode, odnosno pruža poljoprivredne usluge obvezniku PDV-a, kupac će i dalje biti u obavezi da obračuna PDV nadoknadu u visini od osam odsto vrednosti isporuke. Novina je što zakon precizira da se taj iznos isplaćuje isključivo na tekući račun ili račun štednje poljoprivrednika.

Predviđena su i nova pravila za naknadne promene vrednosti isporuke. Ako se vrednost poveća, izdavaće se nova priznanica, dok će se u slučaju smanjenja izdavati poseban dokument kojim se evidentira umanjenje.

Prag od osam miliona dinara ostaje i za obavezan ulazak poljoprivrednika u sistem PDV-a. Oni koji ostanu ispod tog limita neće obračunavati PDV, neće ga iskazivati u računima, niti će imati pravo na odbitak prethodnog poreza. I za poljoprivrednike koji dobrovoljno uđu u sistem menja se period obaveznog ostanka. Umesto dve godine, predlaže se obaveza tokom tekuće i naredne kalendarske godine.

Novi način izlaska iz sistema PDV-a

Predlog zakona detaljnije uređuje i postupak brisanja iz evidencije obveznika PDV-a. Privrednici čiji promet u prethodnih godinu dana nije premašio osam miliona dinara moći će da podnesu zahtev za brisanje, a Poreska uprava će, ukoliko su ispunjeni propisani uslovi, izdavati potvrdu o prestanku statusa PDV obveznika.

Po prvi put precizno se određuju i rokovi. Obveznik će moći sam da odredi datum prestanka PDV aktivnosti, s tim da on može biti prvi dan poreskog perioda u kojem su ispunjeni uslovi za izlazak iz sistema. Zahtev će morati da podnese u roku od pet dana od tog datuma.

Kod statusnih promena, poput pripajanja ili spajanja društava, pravni sledbenik biće u obavezi da u roku od pet dana obavesti Poresku upravu, nakon čega će se brisanje iz evidencije sprovesti po službenoj dužnosti.

Dodatno se povezuje postupak registracije privrednih subjekata sa PDV evidencijom. Nadležni registar više neće moći da izbriše privredno društvo ili drugo registrovano lice dok prethodno ne dobije potvrdu Poreske uprave da je subjekt izbrisan iz evidencije PDV obveznika. Predviđeno je i da ministar finansija propiše ne samo obrasce za prijavu registracije i brisanja iz PDV evidencije, već i obrasce potvrda koje izdaje Poreska uprava.

Promene poreskih perioda

Osnovna podela poreskih perioda ostaje ista. Mesečni obračun primenji-

PRAVILA ZA MALE OBVEZNIKE OSTAJU, ALI SE MENJA ROK OSTANKA U SISTEMU

Prag za obavezan ulazak u sistem PDV-a ostaje osam miliona dinara ukupnog prometa ostvarenog u prethodnih 12 meseci, odnosno procenjenog prometa u narednih godinu dana za privrednike koji tek započinju poslovanje.

Najznačajnija promena odnosi se na dobrovoljan ulazak u sistem. Umesto dosadašnje obaveze da u PDV-u ostanu najmanje dve godine, obveznici će prema predlogu morati da ostanu u sistemu tokom tekuće i naredne kalendarske godine. Tek po isteku tog perioda moći će da zatraže prestanak statusa PDV obveznika.

Predlog dodatno definiše način obračuna ukupnog prometa za utvrđivanje statusa malog obveznika. Kao i do sada, u promet se neće računati prodaja opreme i objekata namenjenih obavljanju delatnosti, ali se izričito dodaje da se ne računavaju ni ulaganja u objekte koji služe za obavljanje delatnosti uz naknadu.

vaće obveznici sa prometom većim od 50 miliona dinara, dok će oni sa manjim prometom i dalje podnositi tromesečne prijave.

Novina je i da će obveznici koji dobrovoljno pređu sa tromesečnog na mesečni obračun morati da ostanu u tom režimu do isteka naredne kalendar-ske godine u odnosu na godinu u kojoj podnesu zahtev za njegov prestanak. Zahtevi za promenu poreskog perioda podnosiće se svake godine od 20. do 31. decembra.

Drugačija pravila za poreske prijave

Rok za podnošenje redovne PDV prijave ostaje 15 dana po isteku poreskog perioda. Ipak, uvode se posebna pravila za obveznike koji izlaze iz sistema ili prestaju da postoje zbog statusnih promena, pa će završnu prijavu podnositi u roku od 15 dana od prestanka PDV aktivnosti.

Jedna od važnijih novina odnosi se na slučajeve kada poreska prijava nije podneta u propisanom roku. U tom slučaju Poreska uprava će po službenoj dužnosti podnositi preliminaru poresku prijavu, koja će sadržati samo podatke o obračunatom PDV-u.

Predlog uređuje i situacije kada lice tokom istog poreskog perioda postane PDV obveznik. Tada će morati da podnese dve prijave – jednu za period pre registracije, kada je bilo samo poreski

dužnik, i drugu za period nakon upisa u evidenciju PDV obveznika.

Posebno se reguliše i položaj obveznika koji su zakasnili sa registracijom. Njima će biti omogućeno da u prvoj prijavi nakon evidentiranja izvrše korekciju PDV-a za prethodne poreske periode, pri čemu će se takva korekcija smatrati ispravkom greške u skladu sa Zakonom o poreskom postupku i poreskoj administraciji.

Predlog precizira da je obveznik za svaki poreski period dužan da uplati razliku između obračunatog PDV-a i prethodnog poreza u roku za podnošenje prijave. Ista obaveza ostaje i za poreske dužnike koji nisu evidentirani kao PDV obveznici.

Sve promene podataka koje mogu uticati na obračun i plaćanje PDV-a moraće da budu prijavljene Poreskoj upravi elektronskim putem najkasnije u roku od pet dana od njihovog nastanka.

Godišnje obaveštenje i nova pravila za povraćaj PDV-a

Obveznici će uz poslednju poresku prijavu u godini dostavljati i posebno elektronsko obaveštenje sa podacima o prometu ostvarenom sa licima koja nisu u sistemu PDV-a, a koja su isporučivala sekundarne sirovine i povezane usluge, kao i o prometu sa poljoprivrednicima koji nisu evidentirani za PDV. Ministar finansija propisaće obrazac i način dostavljanja tih podataka.

Umesto dosadašnje formulacije koja se odnosila na poresku obavezu, zakon će ubuduće propisivati da pravo na povraćaj postoji kada je prethodni porez veći od obračunatog PDV-a. Ostala pravila ostaju ista – obveznik može tražiti povraćaj ili razliku koristiti kao poreski kredit, dok rokovi za isplatu ostaju 45 dana, odnosno 15 dana za izvoznike kojima je izvoz pretežna delatnost.

Prelaznim odredbama predviđeno je da će se na promete za koje je avans ili deo naknade plaćen pre početka primene novih propisa primenjivati važeći zakon, bez obzira na to kada će promet biti izvršen.

Postupci brisanja iz PDV evidencije započeti do 31. decembra 2026. godine biće završeni prema sadašnjim pravilima. Isto važi i za zakasnele ili izmenjene poreske prijave koje se odnose na poreske periode zaključno sa decembrom, odnosno četvrtim tromesečjem 2026. godine.

Predviđeno je da najveći deo novih odredbi počne se primenom od 1. januara 2027. godine. Pojedine odredbe primenjivaće se ranije – one koje se odnose na donošenje podzakonskih akata odmah po stupanju zakona na snagu, deo izmena od 15. decembra 2026. godine, dok će pojedina poreska pravila početi da važe od prvog poreskog perioda u 2027. godini.

 LJILJANA BEGOVIĆ

ELEKTROMOTORI

REDUKTORI

TURBINE

VENTILATORI

Rudnička 7 34300 Aranđelovac 063/627789, 064/3682436 info@elmotori.com www.elektromotori.rs

ElixirGroup

FOSFORNA KISELINA
MINERALNA ĐUBRIVA
ALUMINIJUM FLUORID

Bulevar Oslobođenja 79 21000 Novi Sad, Srbija
+381 21 215 54 24 +381 21 215 54 25
office@elixirgroup.rs www.elixirgroup.rs

G. GROUP
IZVOĐENJE GRAĐEVINSKIH RADOVA

Zmajeveva 12 V 11070 Beograd, Zemun
+381 11 456 12 69
office@gigroup.rs
www.gigroup.rs

ATLASSIAN JE PREŽIVEO SAAS-POKALIPSU

**Vladan
Pavlović**
Star Finance

Malo je akcija u softverskom sektoru koje su u poslednjih godinu dana bile toliko omražene kao Atlassian (TEAM). Narativ tržišta bio je jednostavan i naizgled neoboriv: agentska veštačka inteligencija prepisaće softverski stek (slojeve) tako što će klasične sisteme evidencije gurnuti na dno lanca vrednosti, a sva inkrementalna vrednost pripašće agentima. Za kompaniju čiji su Jira i Confluence upravo takvi sistemi evidencije, zaključak je bio smrtna presuda. Do 10. aprila ove godine akcija je bila u minusu od 65 odsto od početka godine, uz istovremeno rezanje i projekcija prihoda i multiplikatora.

Objava rezultata za četvrti kvartal fiskalne 2026. godine srušila je taj narativ u jednom danu – akcija je skočila 35 odsto, a od aprilskog dna kumulativni oporavak iznosi oko 160 procenata, iako je od početka godine i dalje u minusu od osam odsto. Brojke jednostavno ne opisuju kompaniju koju veštačka inteligencija razjeda. Ukupan prihod u kvartalu iznosio je 1,8 milijardi dolara, uz međugodišnji rast od 28 odsto (y/y), što je najveće nadmašivanje konsenzusa u poslednjih devet kvartala. Prihod iz clouda dostigao je 1,2 milijarde dolara uz ubrzanje na 31 odsto y/y sa 29 odsto u prethodnom kvartalu, i sada čini blizu 69 procenata ukupnog prihoda. RPO je porastao 44 odsto y/y na 4,8 milijardi dolara, a GAAP operativna marža iznosila je 12 odsto na kvartalnom nivou – uz to, Atlassian je prvi put isporučio celu fiskalnu godinu sa pozitivnom GAAP operativnom maržom.

Menadžment je eksplicitno naglasio da migracije sa data centra u cloudu nisu bile faktor iza nadmašivanja od 49 miliona dolara; rast je došao iz unakrsne prodaje i širenja broja licenci kod postojećih klijenata. Korporativni segment je bio zvezda kvartala. Kompanija je zabeležila rekordan broj poslova na nivoima od jednog, tri i pet miliona dolara, pri čemu je baza klijenata sa preko tri miliona dolara godišnjeg ponavljajućeg prihoda porasla više od 50 odsto godina na godinu, a ona sa preko pet miliona dolara više od 70 odsto. Potpisan je i najveći korporativni ugovor u istoriji kompanije, sa vodećom kompanijom iz oblasti potrošačke tehnologije.

Sušтина preokreta u percepciji leži u prostoj činjenici do koje je tržište došlo sa zakašnjenjem: veliki jezički modeli su u korporativnom okruženju beskorisni bez bezbednih, organizovanih i ažurnih vlasničkih podataka. Tu na scenu stupa Teamwork Graph, koji sada obuhvata više od 200 milijardi objekata i veza. RoVo, AI agent kompanije, radi nad tim grafom, pa organizacije dobijaju do 44 odsto tačnije odgovore uz 48 odsto manju potrošnju tokena u odnosu na generičke modele – u trenutku kada su troškovi tokena i ukupna potrošnja na veštačku inteligenciju glavna tema svake korporativne nabavke. Rezultati usvajanja to potvrđuju. RoVo sada koristi više od 80 odsto kompanija sa Fortune 500 liste, broj akcija potpomognutih Rovom porastao je 50 odsto q/q, a klijenti koji su ga usvojili šire svoj godišnji ponavljajući prihod dvostruko brže od onih koji nisu.

Pakete Teamwork Collection i Service Collection menadžment otvoreno naziva pokretačima za monetizaciju veštačke inteligencije, jer nude desetostruko više RoVo kredita od pojedinačnih pretplata i klijentima daju predvidiv cenovni okvir. Broj poziva ka MCP serveru porastao je 400 odsto u kvartalu, a broj korisnika MCP-a i komandne linije prešao je milion. Menadžment prvi put objavljuje godišnji vodič za rast pretplatničkog ARR-a i postavlja ga na 18 odsto, uz napomenu da se u fiskalnoj 2026. približno jedan procentni poen odnosio na akviziciju DX-a. Ukupan rast prihoda projektovan je na oko 13 odsto y/y, ali je kompresija gotovo u celosti posledica data centra, gde se očekuje pad od 17 odsto y/y usled najave prestanka podrške i pomeranja priznavanja prihoda unapred u fiskalnu 2026. Rast prihoda iz clouda planiran je na 25,5 odsto, iznad konsenzusa od 23,5 odsto. Ciljana GAAP operativna marža iznosi 6,5 odsto za prvi kvartal i 4,5 odsto za celu fiskalnu 2027.

Konačno, kako sada stvari stoje Atlassian ima sve šanse da se profiliše ne kao žrtva već kao neko ko je postao korisnik benefita koje AI pruža, stoga neće biti iznenađenje ako se cena akcije počne vraćati na nivo sa koga je počela da pada nakon što se pojavila sumnja da će AI uništiti softverske kompanije.

**VIP
TRADE**

**ZBIRNI TRANSPORT
EXPRESS DOSTAVE**

Kragujevačka 285, 32315 Gornji Milanovac, Donja Vrbava
064/2681184, 060/0681035, brakovicvladimir@gmail.com

ЦВЕТКОВА ПИЈАЦА

СВЕЖЕ МЕСО

ПЕЧЕЊЕ ПРАСИЋА, ЈАГЊИЋА И ПИЛИЋА

УСЛУЖНО ПЕЧЕЊЕ

011 3806 752 064 9123 456

Ксеније Атанасијевић 2, Миријево

011 3433 800

mesara.nada@gmail.com

РОШТИЉ НА ЂУМУР

TESTIRANJE GRANICA KONSENZUSA

**Aleksandar
Matanović**

vlasnik krypto
menjačnice ECD

Kada se u svetlu visoke volatilnosti cena i svakodnevnih političko-ekonomskih vesti na krypto sceni pojavi priča o tehničkim promenama bitcoin protokola, mnogi skloni površnom praćenju tržišta obično odmahnu rukom. Za njih je kôd nevidljiva infrastruktura koja „prosto radi“. Međutim, avgustovski događaji oko predloga pod nazivom BIP-110 još jednom su pokazali da se upravo na terenu tog nevidljivog koda vode najveće i najvažnije bitke za samu dušu i budućnost bitcoina.

Priča je zapravo nastavak višemesečne debate o tome šta bi tačno trebalo da se nalazi u bitcoin bloku. S jedne strane imamo finansijske fundamentaliste, koji smatraju da je čuvanje i prenos vrednosti jedina legitimna svrha ove mreže. S druge strane, ekspanzija Ordinals natpisa, BRC-20 tokena i čuvanja najrazličitijih vanfinansijskih podataka (od digitalnih sličica do proizvoljnih fajlova) pokazala je da značajan deo zajednice želi da koristi blokčejn prostor za potpuno nove stvari. Posledica tog nadmetanja bile su značajno više transakcione provizije i zagušenje mreže, što je u mnogima probudilo želju za rešenjem po kratkom postupku.

Tako je nastao predlog BIP-110 (poznat i kao Reduced Data Temporary Softfork). Ideja grupe developera bila je jednostavna, ali prilično radikalna: uvesti privremena, stroga pravila na nivou konsenzusa u trajanju od oko godinu dana, koja bi cenzurisala i efektivno onemogućila upisivanje takvih vanfinansijskih podataka. Rešenje je najavljivano kao nužan „predah“ koji bi očistio mrežu i ponovo snizio provizije za obične korisnike.

Međutim, đavo je, po običaju, ležao u detaljima – tačnije, u načinu aktivacije.

Autorima predloga bila je potrebna podrška rudara od najmanje 55 odsto ukupne računar-

ske snage. Kada je postalo jasno da je stvarna podrška rudara izuzetno skromna (zaustavila se na ~2,5 odsto), aktiviran je ugrađeni mehanizam prisilne aktivacije od strane korisnika – takozvani UASF (User-Activated Soft Fork). Čvorovi (nodes) koji su pokretali softver sa ugrađenim BIP-110 odbili su da priznaju blokove sa glavne mreže koji nisu poštovali nova pravila i na bloku 961.632 došlo je do neizbežnog – podela lanca (chain split) i nastanka odvojenog ogranka.

Epilog ovog eksperimenta bio je brz i prilično surov. Odvojeni BIP-110 lanac, osakaćen nedostatkom rudarske snage, uspeo je da izrudari svega dva bloka za 15 sati, pre nego što je potpuno stao i zamro. Za to vreme, glavna bitcoin mreža nastavila je da funkcioniše besprekorno, izrudarivši preko 90 blokova bez ijednog zastoja.

Iako su mnogi u teoriji priželjkivali niže provizije, zajednica i vodeći akteri u industriji odbacili su BIP-110 pre svega zbog narušavanja osnovnih principa bitcoina:

1. Neutralnost i otpornost na cenzuru: Ako mreža počne da odlučuje koji su podaci „dobri“, a koji „loši“, gubi se jedan od ključnih kvaliteta bitcoina.

2. Nepotrebno rizikovanje konsenzusa: Pokušaj nasilne promene pravila uz nisku podršku zapravo je bio napad na stabilnost celog sistema.

Kao i mnogo puta do sada kada su se predviđale katastrofe ili sprovodile agresivne promene, bitcoin je još jednom pokazao svoju fascinantnu otpornost. Pokazalo se da su pravila igre postavljena tako da ni glasna manjina, pa ni dobronamerni pokušaji „čišćenja“ mreže, ne mogu nadjačati ekonomski konsenzus i širu zajednicu.

BIP-110 ostaje u istoriji kao kratka epizoda i važno podsećanje: u bitcoin svetu promene se ne sprovode dekretom niti prećicama, već isključivo stabilnim i širokim dogovorom.

KAFANA MIROČKA DOLINA

Obljaga / Mare 7b
19220 Donji Milanovac, Mosna
061/2140540 goranmokil09@gmail.com

Dobra investicija počinje *pravim* *izborom.*

Upoznajte ponudu
Intesa Invest fondova.

Saznajte više na
www.intesainvest.rs

Ovaj oglas je informativnog karaktera i kreiran je u promotivne svrhe.

SVET DOBRIH
INVESTICIJA

INTESA
INVEST

VEŠTAČKA INTELIGENCIJA U BIZNISU: MANJE MAGIJE, VIŠE ZANATA

Kosta Andrić

izvršni direktor ICT Hub

O veštačkoj inteligenciji se danas toliko priča da je skoro nemoguće čuti normalnu rečenicu na tu temu, ili je sve revolucija ili je sve opasnost ili će sve nestati ili će se sve samo od sebe popraviti. Kao i obično, stvarni život je dosadniji, ali izazovi su prisutni.

U praksi, ova promena se ne dešava samo u velikim strategijama i futurističkim prezentacijama. Dešava se u mejlovima, izveštajima, tabelama, korisničkoj podršci, prodaji, marketingu, HR-u i svim onim poslovima koji pojeđu pola dana, a na kraju ih niko ne vidi, zato veštačka inteligencija nije samo tehnološka tema, već nova poslovna pismenost. Kao što se nekada podrazumevalo da znate da koristite mejl, Excel ili internet, tako će se brzo podrazumevati da znate da koristite pametne alate u svom poslu. Ne da budete programer, nego da umete da postavite pitanje, proverite odgovor i iskoristite rezultat.

U radu sa kompanijama često vidim isti obrazac. Prvo postoji veliko interesovanje, a onda dođe nelagoda. Šta to znači za moj tim? Da li smemo da unosimo dokumente? Ko je odgovoran ako alat pogreši? Tek tu počinje ozbiljan razgovor.

Iz mog iskustva, usvajanje ovih tehnologija nije pre svega tehnički problem, već problem odgovornosti i organizacije. Alati su tu i biće još bolji, ali u kompaniji neko mora da prevede te mogućnosti na konkretan posao, kaže gde imaju smisla, šta sme da se radi, kako se meri efekat i ko pomaže ljudima da dođu do svakodnevne upotrebe. Bez toga sve ostane na nivou entuzijazma pojedinaca. Neko koristi alate za mejlove, neko proba jednom, dobije čudan odgovor i zaključuje da je sve precejeno. Neko se plaši da će pogrešiti, a neko ih već koristi, ali to ne govori. Organizacija tada ima mnogo malih eksperimenata, ali nema stvarno učenje.

Zato je važno napraviti minimum strukture. Ne dokument od 150 strana, niti veliku transformaciju sa tri odbora i pet prezentacija. Potreban je osnovni dogovor u firmi: šta koristimo, za šta, koje podatke ne unosimo, kako proveravamo rezultat i ko ovu temu drži živom.

Ljudi već eksperimentišu. Pitanje je da li kompanija to zna i ume li da im pomogne da alate koriste bolje. Tu je važna i kontrola. Modeli mogu da budu korisni, ali umeju i da pogreše vrlo ubedljivo. Mogu da izmisle, pojednostave, preskoče važan detalj i zvuče sigurno kada nisu u pravu, zato ljudska odgovornost postaje još

važnija. Pаметan alat može da pripremi prvi nacrt, sažme dokument, ubrza istraživanje ili pomogne u analizi. Ali čovek mora da zna šta traži i da proveri šta je dobio. Ako neko ne razume svoju oblast, tehnologija mu neće dati pamet. Samo će mu dati brže samopouzdanje, što ume da bude opasna kombinacija.

Najbolji početak obično nije u najkritičnijim procesima, gde jedna greška može skupo da košta. Pametnije je početi od svakodnevnih poslova gde se brzo vidi korist: priprema materijala, analiza korisničkog feedbacka, onboarding, izveštaji i istraživanja. To nisu najglamurnije teme, ali tu se vidi da li promena štedi vreme ili samo pravi dodatnu buku.

Najveća greška je kada se ova tema zaključa u IT sektor. Tehnologija jeste važna, posebno kada se prelazi na bezbedna poslovna rešenja i rad sa internim podacima, ali prava promena se dešava u prodaji, finansijama, marketingu, operacijama, HR-u i pravnom sektoru. Tamo se vidi da li novi način rada pomaže ili samo zabavlja, zato je važno da ljudi razvijaju novu vrstu poslovne pismenosti.

Uvođenje novih alata često ne ide pravolinijski. Na početku može čak da deluje sporije. Ljudi uče, dobijaju neujednačene rezultate, malo se oduševljavaju, malo se iznerviraju. To je normalno. Svaka nova pismenost traži vežbu. Razlika se vidi kada timovi dele šta im radi, greške se otvoreno pokazuju i neko ovu temu vodi dovoljno uporno.

Tu vidim veliku šansu za domaće kompanije. Ne moramo da budemo samo korisnici tehnologije koja dolazi spolja. Možemo da pravimo svoje primene, interne asistente, alate za specifične industrije i lokalizovana rešenja. Imamo dobre inženjere, dobre poslovne ljude i dovoljno živ ekosistem da ne moramo da sedimo sa strane.

Ali treba i malo spustiti loptu. Nijedan alat nije čarobni štapić. Neće sam popraviti loše procese, rešiti nejasnu strategiju ili napraviti kulturu poverenja. Ako je organizacija konfuzna, tehnologija će samo ubrzati konfuziju. Ako niko ne zna šta je cilj, alat neće pogoditi pravac.

Na kraju, pitanje nije komplikovano. Da li vaši ljudi imaju znanje, dozvolu i okvir da pametno koriste nove alate? Ako je odgovor ne, problem nije u tehnologiji. Problem je u tome što organizacija još nije počela ozbiljno da uči. A leto je dobar trenutak da se zastane i napravi plan za septembar. Ne za daleku budućnost, nego za prvi sledeći radni ritam. Ova promena neće čekati da se vratimo sa odmora.

LETNJA PROGNOZA BEČKOG INSTITUTA ZA MEĐUNARODNE EKONOMSKE STUDIJE (WIIW)

PRIVREDNI RAST SRBIJE U 2026. OSTAJE NA DVA Odsto, NAJNIŽA STOPA MEĐU ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA

PORED GEOPOLITIČKIH IZAZOVA, ZEMLJE CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE (CIE) SUOČAVAJU SE SA STRUKTURNIM PROBLEMIMA, KAO ŠTO SU GUBITAK INDUSTRIJSKE KONKURENTNOSTI, POJAČANA KONKURENCIJA IZ KINE I PAD STRANIH DIREKTNIH INVESTICIJA. RAST POKREĆE PRE SVEGA LIČNA POTROŠNJA, KOJA SE VEOMA POZITIVNO KRETALA ZAHVALJUJUĆI SNAŽNOM RASTU REALNIH ZARADA POSLEDNJIH GODINA, IAKO ZAMAH SADA SLABI

Iako je energetska šok izazvan ratom na Bliskom istoku – koji izgleda da je okončan – podigao inflaciju, i iako međunarodno okruženje ostaje izazovno, rast u Centralnoj, Istočnoj i Jugoistočnoj Evropi ostaje snažan. To važi i za većinu istočnih članica EU. Iako će cene energije – a samim tim i inflacija – verovatno u doglednoj budućnosti ostati više nego pre rata, nema znakova inflatornog šoka sličnog onom koji je usledio nakon ruske invazije na Ukrajinu.

Ovo su glavni nalazi nove letnje prognoze Bečkog instituta za međunarodne ekonomske studije (wiiw) za 23 zemlje regiona.

- Ovo, međutim, zavisi od toga da li će sukob sa Iranom izbeći novu eskalaciju, da li će Ormuski moreuz ostati otvoren i da li će se energetska tržišta vratiti u normalu – kaže Ričard Grivson, zamenik direktora wiiw-a i glavni autor letnje prognoze.

Pored ovih geopolitičkih izazova, zemlje Centralne i Istočne Evrope (CIE) suočavaju se sa strukturnim problemima, kao što su gubitak industrijske konkurentnosti, pojačana konkurencija iz Kine i pad stranih direktnih investicija.

- Rast u Centralnoj i Istočnoj Evropi pokreće pre svega lična potrošnja, koja se veoma pozitivno kretala zahvaljujući snažnom rastu realnih zarada poslednjih godina, iako zamah sada slabi – objašnjava Grivson.

Priliv sredstava EU i ulaganja u odbrambenu industriju, takođe, igraju pozitivnu ulogu. Ipak, industrijski sektor CIE, koji je tesno povezan sa Nemačkom, i dalje se muči zbog krize u nemačkoj proizvodnji i sopstvenih unutrašnjih izazova, kaže Grivson.

Za 2026. godinu, wiiw prognozira prosečan rast od 2,2 odsto za istočne članice EU, što je blaga korekcija naniže od 0,1 procentnog poena u odnosu na prolećnu prognozu. Očekuje se da će rast u

2027. godini blago ubrzati na 2,4 odsto, što je za 0,1 procentni poen više nego što je predviđeno u proleće.

Sve u svemu, očekuje se da će članice EU iz ovog regiona ove godine rasti oko tri puta brže od evrozone (0,7 odsto), a u 2027. godini, sa 2,4 procenta, najmanje dva puta brže od evrozone (jedan odsto).

Rumunija se izdvaja kao negativan izuzetak – očekuje se da će njena privreda ove godine blago opasti, za oko 0,1 odsto. Ovaj slab izgled odražava stroge mere fiskalne konsolidacije koje je vlada uvela kao odgovor na velike budžetske deficite nako milane prethodnih godina, kao i tekuću političku neizvesnost u zemlji. I Slovačka će verovatno zabeležiti skroman rast od 0,5 odsto u 2026. godini, pre nego što se u 2027. godini oporavi na 1,6 procenata.

Mađarska će, nasuprot tome, verovatno rasti 1,7 odsto ove godine, nakon pobede Petera Mađara i njegove stranke Tisa na prolećnim parlamentarnim izborima, a 2,6 odsto u 2027. godini. Zemlja će moći da ostavi iza sebe privrednu stagnaciju iz poznih godina Orbanove vladavine, navodi se u letnjoj prognozi. Poljska je ponovo lider rasta među istočnim članicama EU, sa 3,7 odsto ove i 2,9 odsto naredne godine.

Za šest zemalja Zapadnog Balkana projektuje se prosečan rast od 2,5 odsto u 2026. godini, koji bi u 2027. godini trebalo da poraste na tri odsto. Turska bi, s druge strane, trebalo da poraste 3,3 odsto u 2026. i 3,9 odsto u 2027. godini.

Srbija tapka u mestu u iščekivanju izbora

Branimir Jovanović, ekonomista Bečkog instituta za međunarodne ekonom-

CESEE region: pregled po zemljama

Letnja prognoza wiiw, jul 2026.

Zemlja	Rast BDP 2026.	Rast BDP 2027.	Inflacija 2026.	Nezaposlenost 2026.	Ključna tema
Srbija	2,0%	3,0%	4,5%	8,5%	Najslabiji rast na Zapadnom Balkanu, izbori u drugoj polovini godine
Hrvatska	2,6%	2,7%	4,6%	4,8%	Turizam i EU fondovi drže rast iznad proseka evrozone
Slovenija	1,9%	2,2%	3,0%	3,8%	Nova desna vlada Janše menja poslovnu klimu
Bosna i Hercegovina	2,3%	2,8%	5,5%	12,6%	EU reforme blokirane, gubitak sredstava iz Growth Plana
Severna Makedonija	2,9%	2,9%	5,0%	11,0%	Rast usporava, pregovori sa Bugarskom u zastoju
Crna Gora	2,8%	2,9%	4,3%	9,3%	Najveći deficit tekućeg računa u regionu, ubrzano EU pristupanje

Izvor: wiiw Monthly Report 07-08/2026

FOTO: PIXABAY

ske studije i stručnjak za Severnu Makedoniju i Srbiju, u letnjoj prognozi navodi da privredni rast Srbije ostaje slab.

- Međugodišnji rast BDP-a u prvom kvartalu 2026. iznosio je 3,2 odsto, što je najviša stopa od kraja 2024. godine. Međutim, taj rezultat može biti varljiv, jer je u velikoj meri posledica niske baze iz prethodne godine. Sezonski prilagođen rast u odnosu na prethodni kvartal iznosio je svega 0,2 odsto, što na godišnjem nivou odgovara stopi manjoj od jedan odsto. Potrošnja je bila jedina značajnije snažna komponenta, sa međugodišnjim rastom od oko pet odsto, dok su izvoz i investicije bili znatno slabiji – ističe Jovanović.

Prvi podaci za drugi kvartal ukazuju na slična kretanja. Industrijska proizvodnja je u aprilu porasla za 3,4 odsto u odnosu na isti mesec prošle godine, što predstavlja blago poboljšanje u odnosu na početak godine, ali je gotovo u potpunosti posledica nastavka rada NIS-a (jedine rafinerije nafte u zemlji), koji početkom godine nije bio u funkciji.

Zbog toga je wiiw zadržao prognozu privrednog rasta za 2026. godinu na dva odsto, što je najniža stopa među zemljama Zapadnog Balkana.

- Inflacija je donekle ubrzala, ali znatno manje nego u većini zemalja u okruženju. U aprilu je godišnja stopa inflacije iznosila 3,3 odsto, što je niže nego u većini susednih država. Jedno od mogućih objašnjenja jeste rana odluka vlasti da ograniči cene naftnih derivata, zahvaljujući čemu je rast cene dizela nakon napada na Iran zadržan na oko deset odsto. Ipak, mesečna inflacija u aprilu bila je relativno visoka i iznosila je 0,8 odsto – najviše u gotovo godinu dana i približno deset odsto na godišnjem nivou kada se preračuna. To ukazuje da bi godišnja inflacija mogla dodatno da ubrza u narednim mesecima. Stoga smo zadržali prethodnu prognozu inflacije za 2026. godinu na 4,5 odsto – piše Branimir Jovanović.

Hrvatska: Usporavanje, ali i dalje iznad evrozone

Hrvatska privreda ulazi u sporiju fazu rasta. Godišnji rast BDP-a pao je sa 3,9 odsto u poslednjem kvartalu 2025. na 2,2 odsto u prvom kvartalu 2026, što je najslabiji rezultat od kraja 2020. Usporavanje su izazvali slabiji izvoz i sporiji rast investicija, dok je lična potrošnja ostala

stabilna. Wiiw očekuje da će momentum ponovo ojačati od drugog kvartala, zahvaljujući ograničenju cena goriva, povlačenju sredstava iz EU i mogućem preusmeravanju turističkih tokova ka Hrvatskoj usled nestabilnosti na Bliskom istoku.

Inflacija je porasla oštrije nego što je prognozirano – na 5,4 odsto u aprilu, sa 4,6 odsto u martu, najviše u sektorima transporta i stanovanja. Bečki institut je zato podigao projekciju inflacije za 2026. na 4,6 odsto, uz očekivanje da će ograničenja cena goriva pomoći da inflacija padne ispod tri odsto već u 2027. Politička scena ostaje stabilna: vlada HDZ-a fokusira se na podizanje životnog standarda kroz veće plate i penzije, uz nastavak pristupanja OECD-u.

Slovenija: Novi desni kurs posle promene vlasti

Slovenačka privreda je u prvom kvartalu 2026. porasla tri odsto na godišnjem nivou, ali taj rezultat je uglavnom posledica niskog statističkog osnova iz prošle godine (kada je rast bio negativan) i niže inflacije od očekivane. Za celu 2026. wiiw predviđa rast od 1,9 odsto, vođen

ličnom i državnom potrošnjom, uz investicije u infrastrukturu i obnovu posle poplava. Izvoz će rasti sporije od uvoza, pa je Bečki institut zbog toga blago snizio projekciju za 2027, na 2,3 odsto.

Politička promena je najveća vest iz Slovenije ovog leta: nova desničarska vlada Janeza Janše, oslonjena na protestnu stranku Resni.ca, najavljuje oštar zaokret u odnosu na prethodnu vladu – niže poreze za one s najvišim primanjima, ukidanje administrativnih prepreka i podsticanje domaćih i stranih investicija. U spoljnoj politici nastavlja se podrška Ukrajini, dok se ranija izražena pro-palestinska pozicija napušta. Potražnja za kreditima u privredi ostaje oprezna, jer kompanije, strahujući od poskupljenja, i dalje odlažu investicije.

Bosna i Hercegovina: Oporavak kasni, reforme mirno leže na papiru

Skromni rast iz 2025. usporiće dodatno pod uticajem rata na Bliskom istoku – Bečki institut sada projektuje rast BDP-a od 2,3 odsto za 2026, vođen pre svega ličnom potrošnjom, koju podržava januar-sko povećanje minimalne zarade. Spoljna neravnoteža ostaje izražena, jer slaba spoljna tražnja i skuplji energetske uvoz dodatno pritiskaju trgovinski bilans.

Inflacija je u aprilu skočila na 6,8 odsto, uglavnom zbog troškova energije, gde su cene struje i transporta rasle dvocifreno. Zbog toga je wiiw podigao prognozu inflacije za 2026. sa 3,6 na 5,5 odsto. Na planu EU integracija nema

pomaka: sprovođenje Reformske agende u okviru EU Plana rasta blokirano je, zemlja je već izgubila 108 miliona evra iz te šeme, a preti joj gubitak dodatnih 373 miliona evra do kraja godine, pošto EU jasno poručuje da produženja roka neće biti.

Severna Makedonija: Inflacija počinje da grize

Privreda je u prvom kvartalu vidno usporila, u skladu sa očekivanjima Bečkog instituta. Godišnji rast od 3,1 odsto zavarava – sezonski prilagođen kvartalni rast iznosio je svega 0,3 odsto, što na godišnjem nivou odgovara jedva 1,2 odsto. Potrošnja je jedina zdrava komponenta rasta, dok su investicije i izvoz primetno usporili. Industrijska proizvodnja je u aprilu skočila 7,6 odsto, ali bečki analitičari upozoravaju da bi taj rezultat mogao biti kratkog daha, s obzirom na to da je u prvom kvartalu bila negativna.

Inflacija ponovo ubrzava, uprkos odluci vlade da smanji PDV i akcize na naftne derivate. Mesečna stopa od 0,6 odsto u maju odgovara godišnjoj stopi iznad sedam odsto, što znači da vrhunac još nije dostignut. Wiiw je zadržao projekcije nepromenjenim: rast od 2,9 i inflaciju od pet odsto za 2026, uz upozorenje da su rizici pretežno negativni. Na političkom planu nema pomaka: razgovori sa novim bugarskim rukovodstvom i dalje su neusaglašeni, a jedini pozitivan signal je usvajanje reformskog paketa koji je otključao 66 miliona evra

iz EU Plana rasta, što bečki ekonomisti ocenjuju kao nedovoljno da napravi stvarnu razliku.

Crna Gora: Infrastrukturni bum uz najveći deficit u regionu

Crnogorska privreda bi u 2026. godini trebalo da raste 2,8 odsto, najviše zahvaljujući ličnoj potrošnji i investicijama. Sporazum sa Francuskom pretvoren je u konkretne infrastrukturne projekte – novi klinički centar u Podgorici i deo auto-puta Jadran–Jonsko more – ali Bečki institut upozorava da ovakvi međudržavni aranžmani zaobilaze standardne procedure javnih nabavki i slabe transparentnost. Tržište rada se i dalje poboljšava, sa nezaposlenošću koja pada na istorijski minimum, ali rast plata i penzija usporava, a Fond PIO ostaje u deficitu.

Najveća ranjivost Crne Gore ostaje spoljna neravnoteža. Deficit tekućeg računa projektovan je na čak 19,4 odsto BDP-a u 2026, delom zbog slabijeg izvoza energije, dok termoelektrana prolazi kroz ekološku rekonstrukciju. Fiskalni deficit, takođe, raste, ka četiri odsto BDP-a do 2028. Na planu pristupanja EU tempo je, kako kažu bečki analitičari, „grozničav” – vlada se nada da će zatvoriti preostalih 19 poglavlja do kraja godine, ali uz sve veće žrtvovanje parlamentarne kontrole i javnih konsultacija, dok politička nestabilnost u Podgorici preti da se preseli i na nacionalni nivo pred izbore 2027.

MARKO ANDREJIĆ

izrada predmeta od pleksiglasa

Mladih Gorana 2
11080 Beograd, Zemun
060/360-55-04 064/98-666-77
bomipleksiglas@mts.rs
www.bomi.co.rs

Gornja Trepča bb, 32102 Čačak
+381 32 822 100
repcija@atomskabanja.com
www.atomskabanjagornjatrepc.rs

Fizikalna terapija · Hidro terapija · Kineziterapija
Horizontalna terapija · Ultrazvučna terapija
Magnetoterapija · Lasero terapija
Elektro terapija · Orthokin terapija · Programi za sportiste

PREVENT TEAM SECURITY

Požarevačka 34 11118 Beograd
063/7135063 office@preventteamsecurity.com

FIZIČKO OBEZBEĐENJE · TEHNIČKA ZAŠTITA
KONSALTING U OBLASTI BEZBEDNOSTI
IZRADA PLANSKE DOKUMENTACIJE U OBLASTI BEZBEDNOSTI
IZRADA BEZBEDNOSNIH PROCEDURA
EDUKACIJA ZAPOSLENIH U OBLASTI BEZBEDNOSTI
USLUGA ODRŽAVANJA

FOTO: PIXABAY

SINDIKATI UPOZORAVAJU NA ODNOS ZARADA, POSLODAVCI TRAŽE FISKALNO RASTEREĆENJE

MOŽE LI MINIMALAC DO 650 EVRA BEZ VEĆEG TERETA ZA PRIVREDU?

MINIMALNA ZARADA U SRBIJI JE TOKOM POSLEDNJIH GODINU DANA POVEĆANA U DVA NAVRATA – NAJPRE VANREDNO U OKTOBRU 2025. GODINE, A ZATIM I KROZ REDOVNO GODIŠNJE USKLAĐIVANJE OD JANUARA 2026. TAKO JE MINIMALNA CENA RADA PO SATU SA 308 DINARA, KOLIKO JE IZNOSILA POČETKOM 2025, POVEĆANA NA 371 DINAR OD POČETKA TEKUĆE GODINE

Pregovori o minimalnoj ceni rada za 2027. godinu počeli su ove godine ranije nego što je uobičajeno – već 10. avgusta, kako bi se uskladili sa budžetskim rokovima i najavljenim izborima koji bi najverovatnije trebalo da se održe do kraja godine.

Iako reprezentativni sindikati uoči prve zvanične runde pregovora u okviru Socijalno-ekonomskog saveta (SES) nisu izašli sa konkretnim predlogom o visini minimalne zarade za narednu godinu, u jednom su bili saglasni: dalje povećanje

minimalne cene rada ne bi smelo da dovede do dodatnog urušavanja odnosa zarada među zaposlenima u javnom sektoru. Sindikati ukazuju da je u prethodnim godinama, zbog sporijeg rasta zarada u javnom sektoru u odnosu na povećanje minimalca, došlo do kompresije plata, odnosno smanjenja razlika između najnižih i viših primanja.

Predstavnici Vlade Srbije i pre početka razgovora više puta su istakli da ostaje cilj da minimalna zarada do kraja 2027. godine dostigne 650 evra.

Unija poslodavaca Srbije ocenjuje da konačan predlog mora biti zasnovan na realnim ekonomskim pokazateljima, stanju u privredi i mogućnostima kompanija da povećanje zarada dugoročno finansiraju.

Minimalna cena rada za šest godina porasla oko 115 odsto

Minimalna zarada u Srbiji je tokom poslednjih godinu dana povećana u dva navrata – najpre vanredno u oktobru

2025. godine, a zatim i kroz redovno godišnje usklađivanje od januara 2026. Tako je minimalna cena rada po satu sa 308 dinara, koliko je iznosila početkom 2025. godine, povećana na 371 dinar od početka tekuće.

Na sednici Socijalno-ekonomskog saveta (SES) u julu 2025. godine doneta je odluka o vanrednom povećanju minimalne zarade za 9,4 odsto, koje je počelo da se primenjuje od 1. oktobra. Tada je minimalac povećan sa 53.592 na 58.630 dinara, odnosno sa oko 450 na približno 500 evra. Istovremeno, minimalna cena rada po satu povećana je sa 308 na 337 dinara i taj iznos se primenjivao do kraja 2025.

Nakon vanrednog povećanja usledilo je i redovno usklađivanje minimalne zarade. Vlada Srbije usvojila je u septembru 2025. godine odluku da se od 1. januara 2026. minimalna cena rada poveća za dodatnih 10,1 odsto. Tom odlukom minimalna zarada povećana je na 64.554 dinara mesečno, odnosno na oko 551 evro.

Ako se posmatra period od 2020. godine, minimalna cena rada po satu povećana je sa 172,54 dinara na 371 dinar, što predstavlja rast od oko 115 odsto.

Minimalac ne obezbeđuje egzistencijalne potrebe zaposlenih

Savetnik za ekonomska i socijalna pitanja Ujedinjenih granskih sindikata Nezavisnost Zoran Ristić u razgovoru za Biznis.rs ističe da je jedan od ključnih zahteva reprezentativnih sindikata u pregovorima o minimalnoj ceni rada da novo povećanje minimalca ne sme dodatno da naruši sistem zarada u javnom sektoru.

- Ono što je sigurno naš zajednički zahtev jeste da svako povećanje minimalne cene rada ne sme dalje da ugrožava raspone zarada među zaposlenima u javnom sektoru jer je prethodnih godina, zbog manjeg rasta zarada u javnom sektoru u odnosu na rast minimalne cene rada, došlo do kompresije zarada – navodi Ristić.

Kako objašnjava, u mnogim slučajevima zaposleni sa različitim odgovornostima danas imaju gotovo iste zarade.

- Smatramo da je važno da se dalje ne urušava sistem i raspodela zarada među zaposlenima. Zato ćemo tražiti da se

NAJNIŽA ZARADA POKRIVA TEK 58 Odsto prosečne potrošačke korpe

Minimalna zarada je, inače, prvi put premašila vrednost minimalne potrošačke korpe nakon povećanja minimalne cene rada koje je počelo da važi od 1. januara 2025. godine.

Prema poslednjim podacima Ministarstva unutrašnje i spoljne trgovine za april 2026. godine, vrednost minimalne potrošačke korpe iznosila je 56.990,26 dinara, što je za 432,15 dinara više nego u martu. Istovremeno, prosečna potrošačka korpa dostigla je 110.546,32 dinara, odnosno bila je veća za 854,32 dinara u odnosu na prethodni mesec.

Sa minimalnom zaradom od 64.554 dinara, zaposleni može da pokrije oko 58,4 odsto prosečne potrošačke korpe, odnosno nedostaje mu gotovo 46.000 dinara za njeno potpuno podmirenje.

Prosečna neto zarada u aprilu iznosila je 121.805 dinara, što znači da je bila dovoljna za pokriće prosečne potrošačke korpe, dok je za minimalnu korpu bilo potrebno manje od polovine prosečne plate. Za prosečnu potrošačku korpu bilo je potrebno 0,91 prosečne zarade, dok je minimalna korpa činila 47 odsto prosečne neto plate.

U odnosu na april 2025. godine prosečna bruto zarada nominalno je povećana za 11,4 odsto, a realno za 7,8 odsto. Istovremeno, potrošačke cene bile su više za 3,3 odsto nego godinu dana ranije, dok su u odnosu na mart porasle za 0,8 odsto.

obezbedi povećanje ukupnih, a ne samo minimalne zarade u Srbiji – ističe naš sagovornik.

Ristić očekuje da bi država trebalo da ostane pri ranije najavljenom cilju da minimalna zarada do kraja 2027. godine dostigne 650 evra.

- Lično smatram da je Vlada odgovorna, da stoji iza onoga što je najavila i da je to neki minimum na koji možemo da računamo. Da li će taj iznos biti dostignut odmah ili će tokom godine uslediti korekcija minimalne cene rada, ostaje da se vidi, ali pretpostavljam da će Ministarstvo finansija izaći sa predlogom koji će biti u skladu sa tim najavama – kaže savetnik UGS Nezavisnost.

On smatra da sindikat nema razloga da bude zadovoljan ovim nivoom minimalne cene rada jer ni zarada od 650 evra nije dovoljna da zadovolji osnovne životne potrebe zaposlenih.

- Ako posmatramo prosečnu potrošačku korpu, koja je realniji pokazatelj troškova života od minimalne, možemo zaključiti da ni ova suma nije dovoljna sa aspekta egzistencijalnih i socijalnih potreba – ocenjuje.

Sa druge strane, Ristić smatra da se prilikom utvrđivanja minimalca za narednu godinu mora voditi računa i o mogućnostima privrede.

- Treba sagledati i efekte koje bi značajnije povećanje minimalne cene rada donelo, kako bi se napravio kompromis i minimalna cena definisala na Socijal-

no-ekonomskom savetu, a ne jednostranom odlukom Vlade. Za zaposlenog minimalac sigurno nije dovoljan, dok će za deo poslodavaca koji imaju problema u poslovanju svako povećanje predstavljati dodatno opterećenje – kaže Zoran Ristić.

Upozorava i da minimalna zarada u Srbiji sve više postaje pravilo, umesto zakonom predviđenog minimuma.

- Nažalost, minimalna cena rada postaje standard gotovo kod većine poslodavaca. I oni koji imaju realne mogućnosti da isplaćuju veće zarade uglavnom se oslanjaju na minimalac, a to posebno važi za kompanije koje dobijaju državne subvencije i koje se ugovorima obavezuju da će isplaćivati zarade na nivou minimalne cene rada uvećane za 20 odsto – navodi naš sagovornik.

Ristić smatra da je broj zaposlenih koji primaju minimalnu zaradu znatno veći od zvaničnih procena.

- Prošle godine iznet je podatak da oko 93.000 zaposlenih prima minimalnu zaradu, ali procena sindikata je da je taj broj značajno veći. Pre nekoliko godina govorilo se o oko 300.000 zaposlenih koji primaju minimalnu ili zaradu blisku minimalnoj. Možda se taj broj smanjio, ali nisam siguran da se smanjio tri puta, posebno imajući u vidu da su povećanja minimalne cene rada proširila krug zaposlenih koji primaju minimalac – ističe on i dodaje da pregovori ne bi trebalo da budu usmereni samo na zaposlene koji primaju najniži iznos zarade.

- U okviru pregovora nećemo razgovarati samo o 93.000 ili 100.000 ljudi koji primaju minimalac, već o tome kako motivisati poslodavce da minimalna cena rada ne bude parametar za određivanje svih zarada, već da se one ugovaraju u skladu sa realnim mogućnostima poslodavca i potrebom da zaposleni mogu pristojno da žive.

Govoreći o kriterijumima za određivanje minimalne zarade, Ristić podseća da su oni jasno definisani Zakonom o radu.

- Tu nema mnogo prostora za različita tumačenja. Zakon o radu kao prvi parametar navodi egzistencijalne i socijalne potrebe zaposlenog i njegove porodice. Ako je prag siromaštva za tročlanu porodicu oko 84.000 do 85.000 dinara, onda minimalna zarada svakako treba da bude iznad tog nivoa, uvažavajući upravo taj zakonski kriterijum – kaže on.

Kada je reč o položaju Srbije u odnosu na zemlje regiona i Evropske unije, Ristić ocenjuje da je situacija u regionu približno ujednačena, ali da je razlika u odnosu na razvijenije članice EU i dalje velika.

- U regionu smo otprilike na sličnom nivou. Prema podacima Eurostata, bruto minimalna zarada u Srbiji u julu 2026. iznosila je 743 evra. U Crnoj Gori ona je iznosila 670 evra, Bugarskoj 620, Albaniji 531 evro, dok su Rumunija sa 825, Mađarska sa 906 i Hrvatska sa 1.050 evra ispred Srbije. U Luksemburgu minimalna zarada iznosi čak 2.771 evro, što pokazuje koliki je jaz između Srbije i razvijenijih evropskih ekonomija – zaključuje.

Poslodavci: Rast minimalca mora da prati rasterećenje privrede

Dok sindikati upozoravaju da ni minimalna zarada od 650 evra ne bi bila dovoljna da zadovolji osnovne životne potrebe zaposlenih, poslodavci poručuju da svako povećanje minimalca mora biti praćeno merama koje će rasteretiti privredu.

Rukovodilac Sektora za članstvo u Uniji poslodavaca Srbije Ljiljana Pavlović ističe da poslodavci podržavaju rast životnog standarda zaposlenih i zarada, ali ističe da ono mora biti ekonomski održivo.

- Minimalna zarada treba da prati rast produktivnosti, privredne aktivnosti i

mogućnosti privrede, kako bi se obezbedilo da povećanje ne dovede do smanjenja zaposlenosti, odlaganja investicija ili prelaska dela poslovanja u sivu zonu – navodi Pavlović.

Ona podseća da je Unija poslodavaca Srbije u prethodnih pet godina kroz socijalni dijalog ostvarila značajne rezultate u fiskalnom rasterećenju rada.

- U tom periodu neoporezivi deo zarade povećan je sa 16.300 dinara u 2020. na 34.221 dinar mesečno u 2026. godini. Time je omogućeno da se ublaži rast troškova poslovanja za poslodavce. Istovremeno, privreda se i dalje suočava sa visokim troškovima energije, rastom cena sirovina i repromaterijala, troškovima finansiranja i izraženim nedostatkom radne snage, što dodatno utiče na konkurentnost domaćih kompanija – ističe naša sagovornica.

Zbog toga poslodavci smatraju da svako povećanje minimalne zarade treba da bude praćeno paketom mera za rasterećenje privrede.

- Prioritet vidimo u daljem smanjenju fiskalnog opterećenja rada, odnosno poreza i doprinosa na zarade, povećanju neoporezivog dela zarade, kao i nastavku politike poreskog rasterećenja koja će omogućiti da veći deo povećanja zarade bude usmeren zaposlenima, bez dodatnog rasta troškova poslodavaca. Pored toga, neophodno je nastaviti sa uklanjanjem administrativnih barijera, pojednostavljivanjem procedura, digitalizacijom usluga javne uprave i smanjenjem parafiskalnih opterećenja, jer upravo takve mere povećavaju konkurentnost privrede i stvaraju prostor za rast zarada – objašnjava Ljiljana Pavlović.

Govoreći o načinu utvrđivanja minimalne cene rada, ona ocenjuje da soci-

jalni dijalog mora ostati ključni mehanizam.

- Formula može predstavljati dobru polaznu osnovu i doprineti predvidivosti poslovanja, ali ne može u potpunosti zameniti pregovore socijalnih partnera, jer svaka godina donosi različite ekonomske okolnosti koje je potrebno uzeti u obzir. Upravo zato smatramo da odluke o minimalnoj ceni rada treba donositi kroz dijalog i uz sagledavanje svih relevantnih ekonomskih pokazatelja – zaključuje.

Komentarišući najavu da bi minimalna zarada do kraja 2027. godine trebalo da dostigne 650 evra, Pavlović ističe da će ostvarenje tog cilja zavisiti od više ekonomskih faktora.

- To će zavisiti od privrednog rasta, produktivnosti, inflacije, kretanja na tržištu rada i ukupne konkurentnosti srpske privrede. Iz ugla poslodavaca, nije presudan samo nominalni iznos minimalne zarade, već da njeno povećanje bude ekonomski održivo i da ga prati odgovarajuće rasterećenje troškova rada – navodi ona.

Od ovogodišnjih pregovora, dodaje, poslodavci očekuju konstruktivan dijalog i dogovor koji će biti prihvatljiv za sve strane.

- Očekujemo otvoren i argumentovan socijalni dijalog i verujemo da postoji prostor za postizanje dogovora koji će biti prihvatljiv za sve socijalne partnere. Uvereni smo da su kvalitetna rešenja moguća jedino kroz razgovor, uvažavanje činjenica i zajedničku odgovornost svih učesnika za očuvanje zaposlenosti, konkurentnosti privrede i dalji rast životnog standarda građana – zaključuje Pavlović.

MARIJA JOVANOVIĆ

ZARADE ISPOD REPUBLIČKOG PROSEKA U VEĆINI GRADOVA

Prosečna neto zarada u aprilu 2026. godine bila je iznad republičkog proseka u tri grada. Najveće prosečne plate zabeležene su u Beogradu – 150.394 dinara, Novom Sadu 138.914 dinara i Pančevu 122.212 dinara.

Sa druge strane, zarade ispod republičkog proseka registrovane su u većini posmatranih gradova. U Nišu je prosečna neto plata iznosila 118.710 dinara, u Kragujevcu 116.816 dinara, dok su zaposleni u Užicu u proseku primali 110.848 dinara.

Niže prosečne zarade zabeležene su i u Zrenjaninu (110.547 dinara), Smederevu (110.259 dinara), Zaječaru (109.156 dinara), Subotici (108.953 dinara), Sremskoj Mitrovici (108.879 dinara), Valjevu (107.554 dinara), Šapcu (105.306 dinara) i Kraljevu (103.238 dinara), dok je najniži prosek među navedenim gradovima evidentiran u Leskovcu, gde je zarada iznosila 94.928 dinara.

Dr Žutić

OPERACIJE • UHO, GRLO, NOS
PEDIJARIJA • GINEKOLOGIJA
INTERNA MEDICINA • KARDIOLOGIJA
ENDOKRINOLOGIJA
GASTROENTEROLOGIJA
PULMOLOGIJA • REUMATOLOGIJA
HEMATOLOGIJA • ALERGOLOGIJA

Bulevar Zorana Đinđića 125g
11070 Novi Beograd

011/301-83-33

kontakt@drzutic.com
www.drzutic.com

*projektovanje
legalizacija
nadzor*

Gundulićev Venac 5 11000 Beograd
063/539 090 063/15 555 16 011/322 32 06
www.megaplus.rs office@megaplus.rs

LIVENJE ALUMINIJUMA
PARKOVSKI PROGRAM
LIVENJE REMENICA

Dositeja Obradovića 49A
36212 Kraljevo, Ratina
069/ 612 538
livnicadmkranjevo@gmail.com

Mirmedmar
architecture and urban planning

Karađorđeva 120 D
14000 Valjevo
062/251179
mirmedmar@gmail.com

SUBOTIČANKA

d.o.o.
Subotica

Đorđa Natoševića 44
24000 Subotica
024/553700
suboticanka.subotica@gmail.com

RR GLASS

SVE VRSTE
AUTO STAKALA

Maršala Tita 61 A
26232 Pančevo, Starčevo
064/8910368, 066/9561521
radmila.rrglass@gmail.com
www.rr-glass.com

HALOGEN

*prodaja rasvetnih tela,
dekorativne rasvete i
elektro-materijala*

Vršačka 66, Novi Sad
021/504-700, 021/504-701
komercijala@halogenstore.com

Jevrejska 14, Novi Sad
021/66-13-121
jevrejska@halogenstore.com

www.halogenstore.com

POLJOPRIVREDNA ŠKOLA
SA DOMOM UČENIKA
"LJUBO MIKIĆ"

Bolnička 2 31210 Požega
031/811131
office@poljoprivrednapozega.edu.rs
f Ljubo Mikić

REŠENJE DVA PROBLEMA KROZ ANALIZE I RAZVOJ UREĐAJA I SISTEMA

EKOLOŠKI PRIHVATLJIVIJE I ENERGETSKI EFIKASNIJE DO ENERGIJE BIOMASE

OSIM ČESTICA, DIMNI GAS NASTAO SAGOREVANJEM BIOMASE OBIČNO NAPUŠTA KOTAO NOSEĆI I ZNAČAJNU NEISKORIŠĆENU ENERGIJU U OKOLINU. RAZLOG OVOG GUBITKA SU VISOKE TEMPERATURE I VELIKA KOLIČINA DIMNOG GASA. TEMPERATURE GASA NA IZLAZU IZ KOTLA SE NAJČEŠĆE KREĆU U OPSEGU OD 120°C DO 200°C, DOK JE NJEGOVA VELIKA KOLIČINA POSLEDICA DOVOĐENJA OD 1,5 DO 4,5 PUTA VIŠE VAZDUHA (KISEONIKA) OD TEORIJSKI POTREBNOG ZA OBEZBEĐIVANJE ŠTO POTPUNIJEG SAGOREVANJA ZAVISNO OD VRSTE I NAČINA SAGOREVANJA BIOMASE

PIŠE: RADE KARAMARKOVIĆ, RUKOVODILAC PROJEKTA AC-BC

Tokom zimskih meseci, naročito u periodima mirnog vremena u kom dominira visok vazdušni pritisak, koncentracije praškastih materija često prelaze dozvoljene vrednosti. Ova pojava nije karakteristična samo za našu zemlju, već i za brojne geografske regije sa sličnim klimatskim prilikama. Nju pogoršava upotreba čvrstih goriva, poput drvene biomase, koja sagoreva daleko od idealnog, naročito u postrojenjima male snage. Iako obnovljiv izvor energije, biomasa predstavlja značajnog emitera čvrstih čestica.

Osim čestica, dimni gas nastao sagorevanjem biomase obično napušta kotao noseći i značajnu neiskorišćenu energiju u okolinu. Razlog ovog gubitka su visoke temperature i velika količina dimnog gasa. Temperature gasa na izlazu iz kotla se najčešće kreću u opsegu od 120°C do 200°C, dok je njegova velika količina posledica dovođenja od 1,5 do 4,5 puta više vazduha (kiseonika) od teorijski potrebnog za obezbeđivanje što potpunijeg sagorevanja zavisno od vrste i načina sagorevanja biomase.

Istovremeno rešenje oba problema kroz analize i razvoj uređaja i sistema nastoji da ponudi projekat „Korišćenje hibridnih sistema aktivne kondenzacije u sagorevanju biomase“ finansiran od Fonda za nauku Republike Srbije u okviru programa PRIZMA. Nosioc projekta je Fakultet za mašinstvo i građevinarstvo iz Kraljeva koji je zastupljen sa tri istraživača. Mašinski fakultet Univerziteta u Beogradu predstavlja pet, a Tehnički fakultet iz Čačka jedan istraživač. Realizaciju projekta potpomaže kompa-

nija „Radijator inženjering“ iz Kraljeva.

Za čitaoca koji nije iz ove oblasti, terminologija može delovati složeno i ne-uobičajeno, pa ćemo kroz definisanje osnovnih pojmova pokušati da objasnimo suštinu projekta i dosadašnje praktične rezultate.

Kondenzacija vlage iz dimnog gasa je proces u kome vodena para prelazi iz gasnog u tečno stanje i javlja se kad se gas ohladi ispod tačke rose, odnosno ispod temperature koja se nalazi u opsegu između 30°C i 55°C. Tačna temperatura zavisi od vrste goriva, njegove vlažnosti, količine i vlažnosti vazduha za sagorevanje. Primera radi, vlažna drvena sečka, koja se najčešće koristi u domaćim toplanama, ima tačku rose u temperaturnom opsegu od 50 do 55°C, dok

kvalitetan drveni pelet kad sagoreva sa većom količinom vazduha može da ima tačku rose i ispod 30°C. Ova i temperatura zagrevanog medijuma, koji je u našim uslovima najčešće kotlovska voda, određuje da li će se primeniti pasivna ili aktivna kondenzacija.

Kad se recimo zagreva potrošna topla voda koja dolazi iz vodovoda, ili voda u sistemu panelnog (podnog, zidnog) grejanja, tada je moguće direktno zagrevati vodu razmenom toplote sa dimnim gasom. Ovo je proces takozvane pasivne kondenzacije i odvija se u razmenjivaču toplote koji se naziva kondenzator dimnog gasa. Pojava kondenzacije ne samo što smanjuje potrebnu površinu za razmenu toplote, već omogućava i smanjenje emisije praškastih materija

FOTO: FOND ZA NAUKU

Rade Karamarković

usmeravanjem strujanja tako da se pospešuje sudaranje čestica iz gasa sa kapljicama kondenzovane vode. Primena pasivne kondenzacije kod niskotemperaturnih sistema (potrošna topla voda, panelno grejanje i slično) uvek je ekonomski isplativa. U našim klimatskim uslovima, ona je isplativa za primenu i kod sistema radijatorskog grejanja kod kog su temperature povratne radijatorske vode samo povremeno niže od tačke rose dimnog gasa.

Kad su temperature povratne vode više od tačke rose dimnog gasa, umesto pasivnih primenjuju se sistemi aktivne kondenzacije. Oni su složeniji i zahtevaju dodatnu energiju za podizanje toplote koja se uzima od dimnog gasa ispod tačke rose na temperaturu iznad povratne

grejne vode. Za podizanje toplote koriste se toplotne pumpe, koje rade na istom principu kao svi rashladni uređaji u domaćinstvima: frižideri, zamrzivači, klime... Razvijane sisteme aktivne kondenzacije najlakše je objasniti na primeru.

Pretpostavimo da imamo kotlovsku vodu i dimni gas iste temperature, npr. 60°C i da je tačka rose dimnog gasa 50°C. U tom slučaju gas ne može direktno da zagreva kotlovsku vodu. Tada možemo da uvedemo neku drugu recirkulacionu vodu niže temperature od tačke rose, recimo 35°C, i da je raspršimo u struju gasa. Ilustrovanije rečeno, da ovom vodom tuširamo gas. Recirkulaciona voda će se u kontaktu sa gasom zagrejati, na primer na 40°C, ali će usled direktnog kontakta sa sobom da pokupi i deo čestica iz gasa. Ovako zagrejanu recirkulacionu vodu možemo da koristimo kao izvor toplote za toplotnu pumpu, koja će hladeći ovu vodu sa 40°C na 35°C od nje uzimati toplotu i podizati tako da zagreva kotlovsku vodu na temperaturu višu od 60°C. Na ovaj način posredno koristimo energiju dimnog gasa za zagrevanje kotlovske vode.

Postavlja se pitanje da li je i zašto ulaganje dodatne energije za podizanje toplote opravdano? Odgovor leži u činjenici da se prilikom kondenzacije vlage iz gasa oslobađa velika količina skrivene (latentne) toplote. Hlađenjem dimnog gasa za jedan stepen celzijusa neposredno ispod tačke rose oslobađa se gotovo deset puta više energije nego što se oslo-

bodi njegovim hlađenjem za jedan stepen celzijusa iznad tačke rose. U odnosu na pasivne sisteme, sistemi aktivne kondenzacije omogućavaju efikasnije smanjenje emisija čvrstih čestica, ali su i manje isplativi za povećanje energetske efikasnosti. Analize sprovedene za domaće toplane pokazale su da su i sistemi aktivne kondenzacije profitabilni pri korišćenju drvnog peleta, prirodnog gasa i tečnih goriva. Kod kotlova na jeftiniju, sirovu drvenu sečku, period otplate investicije prelazi osam godina. U dosadašnje rezultate projekta spadaju i optimalni algoritmi upravljanja i izbor tipa i snaga toplotnih pumpi za primenu u zavisnosti od vrste goriva, vremena rada i kapaciteta postrojenja.

U okviru projekta, tokom maja 2026. godine testiran je opisani pilot sistem aktivne kondenzacije. Ispitivanja su pokazala da je energetska efikasnost toplovođenog kotla na pelet snage 19,9 kW povećana za 18 odsto, pri čemu je iz dimnog gasa iskorišćeno dodatnih 3,7 kW toplote. Temperatura gasa je snižena sa 202°C na 40,3°C, dok su istovremeno emisije prašastih materija redukovane za 40 odsto, sa 33.7 mg/m³ na 21 mg/m³.

Sigurno da realizacija projekta ne ide apsolutno glatko i da je praćena različitim problemima, ali unutar istraživačkog tima i dalje živi jaka nada da bi njegovi plodovi mogli da zažive u proizvodima primenjenim na dobrobit budućih korisnika i novih naučnih saznanja. ■

Polipak
Lider u proizvodnji i prodaji
papirne i plastične galanterije

Kralja Milana Obrenovića 106
34227 Batočina
+381 (0)34 6843120
+381 (0)34 6843121
prodaja@polipak.co.rs
www.polipak.rs

APOTEKA
LEK

Ratka Pavlovića bb
18400 Prokuplje
060/7350075
apotekalekpk@gmail.com

Bulevar Zorana Đinđića 106
11070 Beograd, Novi Beograd
011/3190-338, 011/3190-766
ordinacija@dukadent.rs
www.dukadent.rs

Za blistavi osmeh!

ORTOPEDIJA VILICA · RENDGEN DIJAGNOSTIKA

ORALNA HIRURGIJA · BOLESTI ZUBA · PROTETIKA

TERAPIJA PARODONTOPATIJE

DEČJA I PREVENTIVNA STOMATOLOGIJA

**VIKTORY
PRETTY
STYLE**

Dečanska 8
11000 Beograd, Stari Grad

063/268-601

viktps@yahoo.com

**KNIGOVODSTVENE I
RAČUNOVODSTVENE
USLUGE**

**POLJOPRIVREDNA
STRUČNA SLUŽBA
ZRENJANIN d.o.o.**

Petra Drapšina 15
23000 Zrenjanin

023 522 735
023 548 501
023 548 615
sekretar@psszr.co.rs

**ОПШТИНА
БОЈНИК**

Трг Слободе 2-4 16205 Бојник

016/3150208 016/3150207

offis@bojnik.ls.gov.rs www.bojnik.rs

**NOSALJ
STEEL**

izrada metalnih konstrukcija

montaža procesne opreme u prehrambenoj industriji

Janka Jesenskog 36 21470 Bački Petrovac 062/1525613 miroslov.nosalj@gmail.com

TOPLLOTNI TALAS JOŠ JEDNOM POGODIO STARI KONTINENT

KLIMATSKE KATASTROFE KOJE SU PROMENILE EVROPU

KLIMATSKE PROMENE POVEĆAVAJU VEROVATNOĆU I INTENZITET TOPLLOTNIH TALASA, POPLAVA I POŽARA, ALI BROJ ŽRTAVA I VISINU EKONOMSKE ŠTETE U NAJVEĆOJ MERI ODREĐUJE KOLIKO JE DRUŠTVO SPREMNO DA SE TIM RIZICIMA PRILAGODI I DA IH UNAPRED UBLAŽI

Veliki požari koji su ovog leta zahvatili Evropu ostavili su ozbiljne posledice: više stotina hiljada hektara zemlje je izgorelo, uništeni su šumski ekosistemi, ugrožena su naselja i pogoršan kvalitet vazduha, dok se ekonomska šteta procenjuje na više milijardi evra. Najveći udar pretrpele su zemlje Mediterana, gde su troškovi obnove, štete u turizmu, poljoprivredi i infrastrukturi dodatno povećali pritisak na budžete, uz upozorenje stručnjaka da

bi ovakvi ekstremi mogli sve češće da se događaju.

U rasponu od svega dvadeset i jedne godine, između 2003. i 2024, Evropa je doživela pet katastrofa koje su zajedno odnele više od 130.000 života, uništile imovinu vrednu stotine milijardi evra i srušile mit o kontinentu koji je dovoljno bogat, organizovan i tehnološki napredan da se zaštiti od prirodnih nepogoda. Toplotni talasi koji su ubijali starije u neprovetrenim stanovima, bujice koje su

za nekoliko sati brisale sela koja su stajala vekovima, požari koji su mesecima gušili dimom cele gradove i uništavali žitarice kojima se hranio deo sveta, opovrgli su to verovanje.

Ono što ove katastrofe povezuje nije samo njihova razornost, nego i obrazac koji se ponavlja. Prirodni fenomeni koji su i ranije postojali, sada su opasniji i skuplji zbog kombinacije klimatskih promena, nekontrolisane urbanizacije u rizičnim zonama, zastarele infra-

Rajna na najnižem nivou

FOTO: REUTERS - LEON KUEGLER

zahvatile su gotovo čitav kontinent, od Portugala i Španije na zapadu do Rusije na istoku. Uzrok je bio dugotrajno blokirani anticiklon nad zapadnom Evropom, meteorološki fenomen koji je sprečio uobičajenu cirkulaciju vazdušnih masa i zadržao vreo vazduh nad kopnom nedeljama bez prekida. Temperature su u nekim regionima dostigle 40 stepeni Celzijusa i više, što za Evropu, koja je klimatski navikla na umerene letnje temperature, nije bila norma.

Posledice su bile razorne, i to iz razloga koji nemaju toliko veze sa samim temperaturama koliko sa potpunom nespremnošću sistema. Evropske kuće i stanovi, za razliku od onih u mediteranskim ili tropskim oblastima, nisu građeni sa klimatizacijom – ona je bila luksuz, a ne standard. Bolnice i domovi za starije nisu imali planove za suočavanje sa toplotnim udarom. Zdravstveni sistem u Francuskoj, koja je bila epicentar katastrofe, kolabirao je pod teretom hiljada teških slučajeva dehidracije, toplotnih udara i pogoršanja hroničnih bolesti kod starijih pacijenata. Mnogi stari i bolesni umrli su sami u neprovetrenim stanovima dok su njihove porodice bile na godišnjem odmoru.

Broj žrtava procenjen je metodom viška smrtnosti, poređenjem stvarnog broja umrlih sa prosekom prethodnih godina za isti period. Na nivou 16 evropskih zemalja procenjen je višak od 71.449 smrtnih slučajeva između juna i septembra 2003. godine. Samo u Francuskoj je između 1. i 20. avgusta 2003. zabeleženo oko 15.000 viška smrtnih slučajeva. Italija je izgubila oko 20.000 ljudi, Španija oko 6.500, Nemačka oko 7.000. Ekonomska šteta, uključujući pad produktivnosti, troškove zdravstvene zaštite, gubitke u poljoprivredi i energetske poremećaje, procenjena je na više od 13 milijardi evra.

Politička reakcija bila je burna. U Francuskoj su ministar zdravlja i nekoliko visokih funkcionera morali da podnesu ostavke. Zemlja je uvela sistem upozorenja na toplotne talase koji do tada nije postojao, a isto su uradile i ostale evropske države. Toplotni talas 2003. označio je kraj jedne ere u kojoj se vrućina smatrala neprijatnošću, a ne hazardnim meteorološkim fenomenom.

Požari u Rusiji 2010. godine kada je izgorio deo žitnice sveta

Leto 2010. donelo je Rusiji katastrofu koja je kombinovala prirodni i antropogeni element (ljudski faktor) na do tada nezabeležen način. Toplotni talas koji je zahvatio evropski deo Rusije bio je najintenzivniji u istoriji merenja. Temperature su u Moskvi dostigle 38 stepeni Celzijusa, što je bilo osam stepeni iznad prosečnog maksimuma za jul. Istovremena ekstremna suša stvorila je uslove u kojima su šumski i tresetnički požari, delimično izazvani i nemarom i namernim paljenjem, postali gotovo nekontrolisani. Treset, koji se formira milenijumima, gori sporo, ali gotovo je nemoguće ugasiti ga, može goreti mesecima ispod površine i ponovo se zapaliti na površini.

Požari su zahvatili milione hektara u evropskom delu Rusije, Sibiru i centralnoj Aziji. Moskva je bila doslovno prekrivena dimom nedeljama, vidljivost je u pojedinim trenucima bila manja od 100 metara, a koncentracija čestica PM2.5 u vazduhu bila je višestruko iznad svih zdravstvenih normi. Procenjuje se da je samo u Moskvi u toku požarne sezone umrlo dvostruko više ljudi nego u istom periodu prethodnih godina, uglavnom od respiratornih i kardiovaskularnih bolesti izazvanih ili pogoršanih dimom.

Ekonomska šteta bila je izuzetno teška za procenu, ali kreće se od nekoliko desetina do 300 milijardi dolara u zavisnosti od metodologije, što je raspon koji sam po sebi govori o složenosti računanja indirektnih gubitaka. Ono što je precizno poznato jeste da su požari uništili trećinu ruskog roda žita u toj godini. Rusija je tada bila jedan od najvećih svetskih izvoznika pšenice, i odmah je uvela embargo na izvoz žita kako bi zaštitila domaće rezerve.

Ta odluka imala je dalekosežne posledice na globalnom tržištu hrane: cene pšenice na svetskim berzama skočile su za više od 80 procenata između juna i avgusta 2010, što je doprinelo nestabilnosti cena hrane koja se smatra jednim od indirektnih faktora za početak talasa Arapskog proleća 2010. i 2011. godine – masovnih protesta i političkih pobuna koji su zahvatili više zemalja Bliskog istoka i severne Afrike i doveli do pada pojedinih dugogodišnjih lidera.

strukture i političkih odluka koje su godinama odlagale ono što se moralo uraditi.

Toplotni talas 2003. kada je Evropa shvatila da nije neranijva

Leto 2003. ostalo je upisano u evropsku istoriju kao polazna tačka za sasvim drugačije razumevanje klimatskih rizika. Između juna i septembra te godine, ekstremno visoke temperature vazduha

FOTO: REUTERS - MATHEU THOMASSET/HANS LUCAS

Poplave u Nemačkoj i Belgiji 2021, oluja Bernd

Sporo i nisko atmosfersko kretanje nad centralnom Evropom u julu 2021. godine donelo je ogromne količine padavina u kratkom vremenskom periodu. Sistem je dobio ime Bernd, a ono što je usledilo bila je poplava kakva u zapadnoj Evropi nije viđena u modernoj istoriji. U nekim delovima Nemačke palo je u svega dva dana onoliko kiše koliko inače padne za dva meseca. Uzrok je

bio specifičan meteorološki fenomen – sporo kretanje ili gotovo zaustavljanje atmosferskog sistema nad područjem sa izuzetno strmim rečnim slivovima, što je stvorilo uslove za akumulaciju ogromnih količina vode u kratkom vremenu.

Najteže je bila pogođena dolina reke Ar u Rajnland-Pfalcu u zapadnoj Nemačkoj. Reka Ar, inače skroman vodotok koji teče kroz vinogradarska sela i male gradove, narasla je u roku od nekoliko sati do nivoa koji je bio viši od ikada zabeleženog. Čitava sela su za kratko vre-

me bila pod vodom, a brzina nadolaska poplave bila je takva da mnogi stanovnici nisu imali vremena da se evakušu. Sličan scenario odigrao se i u belgijskim provincijama Lijež i Namur. Ukupno je u poplavama poginulo oko 220 ljudi, 184 u Nemačkoj i 36 u Belgiji, a desetine hiljada ostale su bez domova.

Ekonomska šteta bila je do tada neviđena za jednu regionalnu evropsku katastrofu. Procenjeno je da je poplava uzrokovala ukupnu štetu od oko 46 milijardi evra, od čega je svega 11 milijardi evra bilo pokriveno osiguranjem. U Nemačkoj je osigurano manje od 50 odsto imovine od rizika poplave, što je ostalo izvor žestokih političkih debata u godinama koje su usledile. Osiguravajuće kuće zabeležile su 213.000 odštetnih zahteva, uključujući 40.000 oštećenih vozila, 91.000 oštećenih stambenih objekata i 28.000 preduzeća sa prijavama štete.

Za razumevanje konteksta, važno je znati da su dolina reke Ar i mnogi drugi pogođeni predeli geografski predisponirani za bujice, strme doline koje brzo kanališu kišnicu prema nižim tokovima. Ono što je izazvalo katastrofu nisu bile samo padavine, nego i decenijama gomilane greške u upravljanju prostorom. Gradnja u neposrednoj blizini rečnih korita, betonizacija koja smanjuje upijanje vode u tlo, nedovoljna ulaganja u protivpoplavnu infrastrukturu doprinele su da posledice budu strašne. Niz istraživanja pokazao je da je klimatska komponenta – povećana verovatnoća ekstremnih padavina zbog globalnog zagrevanja, povećala verovatnoću ovako intenzivnog događaja, ali sama po sebi nije dovoljan uzrok. Bez decenija lošeg prostornog planiranja, šteta bi bila višestruko manja.

Toplotni talas 2022. godine, greška koja nije smela da se ponovi

Devetnaest godina nakon katastrofe iz 2003, Evropa se suočila sa još jednim rekordnim toplotnim talasom, ali ovoga puta nije mogla reći da je bilo iznenađeno. Između juna i septembra 2022. talasi ekstremnih temperatura zahvatili su kontinent u nekoliko navrata, pri čemu je temperatura u Portugalu dostigla 47 stepeni Celzijusa, što je apsolutni rekord ikada izmeren u Evropi. Uzrok je bio sličan onom iz 2003, dugotrajni si-

OLUJA BORIS I POPLAVE U CENTRALNOJ EVROPI 2024. GODINE

U septembru 2024. sporo krećući mediteranski ciklon koji su meteorolozi nazvali Boris doneo je izuzetno velike količine kiše nad centralnom i istočnom Evropom u periodu od nekoliko dana. Boris je bio takozvana odsečena oblast niskog pritiska koja se odvojila od glavnih atmosferskih strujanja i ostala na mestu, kontinuirano usisavajući vlagu sa Sredozemnog mora i izlivajući je u obliku ekstremnih padavina nad kopnom. U nekim delovima Češke, Austrije i Rumunije palo je za 72 sata više kiše nego što inače padne u dva do tri meseca.

Poplave su pogodile Češku, Austriju, Poljsku, Italiju, Slovačku, Rumuniju i Mađarsku, sedam zemalja istovremeno, što je samo po sebi bio do tada neviđen logistički i humanitarni izazov za sistem civilne zaštite EU. Grad Klodzko u Poljskoj, koji leži u kotlini okruženoj planinama, bio je gotovo u potpunosti poplavljen. U Češkoj su reka Morava i njene pritoke dostigle rekordne nivoe na mernim stanicama. Ukupna šteta od Oluje Boris procenjena je na oko četiri milijarde evra, od čega je polovina bila osigurana, što je relativno visok stepen pokrivenosti u poređenju sa poplavama iz 2021. u Nemačkoj. Kontekst je ovde, takođe, važan. Najpre, centralna Evropa je geografski veoma ranjiva na ovakve događaje, jer strme planinske doline Karpata, Alpa i Sudetskih planina brzo akumuliraju i kanališu vodu prema nižim ravničarskim predelima. Gradovi poput Klodzka i Jesenika u Češkoj bili su poplavljeni i u prošlosti, pre promena klime. Drugo, istraživači su u ovom slučaju relativno brzo, u roku od nekoliko nedelja, objavili studije koje su pomoću metode atribucije pokazale da su klimatske promene povećale intenzitet padavina za oko pet do deset procenata u odnosu na scenario bez globalnog zagrevanja, što znači da se deo štete može direktno pripisati klimatskim promenama, ali da osnovna katastrofe leži u ranjivosti terena i prostornog planiranja koje godinama dopušta gradnju u poplavnim zonama.

stem anticiklona koji je blokirano vrele vazdušne mase poreklom iz Sahare nad Evropom, uz atmosferske uslove koji su postajali sve češći kako su globalne temperature rasle.

Ukupna ekonomska šteta procenjena je na oko 40 milijardi evra, a procenjeni višak smrtnih slučajeva iznosio je oko 61.672, prema studiji objavljenoj u časopisu Nature Medicine koja je analizirala podatke iz 35 evropskih zemalja. Italija, Grčka, Španija i Portugal bile su najteže pogođene u relativnom smislu. Francuska je u julu 2022. zabeležila oko 11.000 viška smrtnih slučajeva. Upoređivanje sa 2003. godinom otežano je zbog metodoloških razlika, ali je jasno da je reč o sličnom, ako ne i većem katastrofalnom događaju.

Ono što je 2022. godinu učinilo posebno razornom bila je kombinacija toplotnih talasa i šumskih požara koji su ih pratili. Požari su zahvatili ogromne površine u Portugalu, Španiji, Francuskoj i Grčkoj. Samo u leto 2022. u Evropi je izgorelo više od 700.000 hektara šuma i vegetacije. Toplotni talas i požari su se međusobno pojačavali, suva vegetacija

je gorela brže, a dim i pepeo su pogoršavali respiratorne bolesti i povećavali smrtnost u pogođenim oblastima.

Uprkos svim merama uvedenim nakon 2003. godine, sistemima upozorenja, planovima za zaštitu starijih i klimatizaciji u domovima za stare, smrtnost je ostala alarmantno visoka. Razlog je delimično demografski, jer Evropa ima sve stariju populaciju, a stari su najranjivija grupa. Ali razlog je i fizički, budući da su temperature bile više nego 2003, jer je globalna prosečna temperatura porasla za oko 0,7 stepeni Celzijusovih u međuvremenu. Sistem koji je 2003. bio nespreman, 2022. bio je delimično spreman, ali suočen sa težim izazovom.

U ovoj deceniji Evropa je već četiri puta bila suočena sa velikim klimatskim katastrofama, uključujući i događaje tokom tekuće godine, što predstavlja jasan pokazatelj razmera izazova sa kojima se kontinent suočava. Razorni požari, rekordni toplotni talasi, dugotrajne suše i katastrofalne poplave u prethodnim godinama pokazali su da ekstremne vremenske pojave više nisu izolovani incidenti, već događaji koji se ponavljaju sa

sve većim posledicama po stanovništvo, privredu, poljoprivredu i prirodne sisteme. Učestalost ovakvih katastrofa postala je jedno od ključnih pitanja za evropske zemlje, koje istovremeno moraju da odgovore na neposredne posledice i da prilagode svoje politike, infrastrukturu i sisteme zaštite novoj realnosti češćih klimatskih ekstrema.

Poslednjih godina bilo je više predloga da Evropska unija ojača zajednički odgovor na klimatske katastrofe. Posle velikih požara, poplava i toplotnih talasa u Evropi, pojedini evropski političari, gradonačelnici i stručne organizacije tražili su stvaranje snažnijeg evropskog sistema za prevenciju i upravljanje klimatskim rizicima, uključujući ideje o posebnoj evropskom telu ili komesaru za klimatsku otpornost. EU je odlučila da za sada ne ide tim putem, već da postojeće mehanizme proširuje kroz ulaganja u prilagođavanje klimatskim promenama, rano upozoravanje, zajedničke kapacitete za gašenje požara i zaštitu od ekstremnih vremenskih pojava.

 VLADIMIR JOKANOVIĆ

SZS SLOBODNA ZONA
SUBOTICA

Batinska 94
24000 Subotica
+381 24 4551 551
+381 24 548 106
info@szsu.rs
www.szsu.rs

Nectarios

CLEANING

ČIŠĆENJE I ODRŽAVANJE PROSTORA
ČIŠĆENJE NAMEŠTAJA
MAŠINSKO PRANJE
MAŠINSKO ČIŠĆENJE ZGRADA
GENERALNO ČIŠĆENJE KROVOVA, HALA,
DVORIŠTA, RAMPI
- jednokratno čišćenje / mesečna održavanja

Svetosavka 39/22, Novi Banovci, +381 61 680 85 05, +381 64 47 76 23, info@nectarios.rs

MODESTA

Voje Manojlovića 6 (Trg mala Vaga)
Kragujevac 34000

Tražite nešto što će se uklopiti u vaš dom?

034 323 412 035 88 33 33
modesta.kragujevac@gmail.com

Šukom

22 Decembra bb, 19350 Knjaževac
+381 (0) 19-733-235
sukomm@gmail.com
www.sukom.co.rs

KOMBINOVANI KOTLOVI VISOKOG KVALITETA

SERVIS I PRODAJA RAČUNARA I OPREME

ADMINISTRACIJA RAČUNARSKIH MREŽA-TONERI-ANTIVIRUSNA ZAŠTITA
PREUZIMANJE I DOSTAVA NA ADRESU

Vladike Gavrića Popovića 6 Šabac
062/888-47-47
015/683-147

skycom015@gmail.com
office@skycomit.rs
www.skycomit.rs

GAS SERVICE 022

**ISPITIVANJE, SERVIS
I ODRŽAVANJE GASNIH
SISTEMA I OPREME**

Despota Stefana Lazarevića 63
22330 Nova Pazova
063/1020371
nikolann78@gmail.com

**GRAĐEVINSKA
LIMARIJA
DEJAN JOVČIĆ**

**KOMPLETNA
PONUDA
GRAĐEVINSKE
LIMARIJE**

Rivička Ulica 6 22400 Ruma
060/7600614
info@jd-limarija.com
www.jd-limarija.com www.svezalim.com

POVRATAK U BIOSKOPE

DA LI 2026. MOŽE BITI GODINA (FILMSKOG) PREOKRETA?

POSLE NEKOLIKO TURBULENTNIH GODINA, BIOSKOPSKA INDUSTRIJA KONAČNO DOBIJA PRILIKU ZA SNAŽNIJI OPORAVAK, UZ NIZ VELIKIH HOLIVUDSKIH NASLOVA KOJI BI MOGLI DA VRATE PUBLIKU U SALE I Približe prihode nivoima iz perioda pre pandemije. „PRIČA O IGRAČKAMA 5“, „ODISEJA“ I „SPAJDERMEN: NOVI DAN“, TE SNAŽNIJI MEĐUNARODNI POTENCIJAL KINESKOG TRŽIŠTA MOGLI BI DA BUDU KLJUČNI ZA SEZONU KOJA MOŽE DA OZNAČI PREKRETNICU ZA GLOBALNU FILMSKU INDUSTRIJU

Američki bioskopi dobili su ovog leta nešto što im je poslednjih nekoliko godina nedostajalo – niz filmova koji uspevaju da istovremeno privuku masovnu publiku, opravdaju odlazak u filmsku dvoranu kao poseban događaj i generišu prihode koji menjaju sliku čitave industrije. Posle nekoliko sezona u kojima je oporavak bioskopa delovao neujednačeno i nesigurno, 2026. godina sada ima realnu šansu da postane prelomna tačka. Ne zato što su se gledaoci u potpunosti vratili navikama iz perioda pre pandemije, već zato što se pokazuje da su spremni da plate bioskopsku kartu kada im industrija ponudi film koji doživljavaju kao vizuelni događaj. Ovo svakako ide u prilog poslovnoj politici Holivuda, koji već decenijama ne mari za takozvane umetničke produkcije i promoviše gomilu spektakla, sa više ili manje uspeha, a i smisla.

Najnoviji podaci pokazuju koliko se situacija promenila tokom leta. Prema

podacima internet baze podataka Box Office Mojo, američki bioskopi su od početka godine do 10. avgusta ostvarili oko 6,54 milijarde dolara prihoda, što je 19,1 odsto više nego u istom periodu 2025. i 28,8 odsto više nego 2024. U odnosu na 2022. godinu, rast iznosi čak 31,4 odsto. Time se 2026. približava nivou koji je industrija imala pre nego što su posledice pandemije, štrajkovi u Holivudu i promene potrošačkih navika ozbiljno poremetili bioskopsku distribuciju.

Još je zanimljivije kada se podaci posmatraju kroz prizmu inflacije. Ako se raniji rezultati približno preračunaju u vrednost dolara iz 2026. godine korišćenjem američkog CPI indeksa, prošlogodišnjih 5,49 milijardi dolara ostvarenih do ovog trenutka odgovaralo bi približno 5,68 milijardi dolara u današnjoj vrednosti. Rezultat iz 2024. od 5,08 milijardi bio bi oko 5,40 milijardi, dok bi 6,12 milijardi iz 2023. vredelo približno 6,69 milijardi dolara u današnjem novcu. Drugim

rečima, ovogodišnji rezultat nije samo proizvod inflacije i skupljih karata: realni prihodi bioskopa su zaista znatno veći nego 2025. i 2024, mada su još uvek ispod nivoa koji je industrija ostvarivala u najboljim godinama pre pandemije.

Ključni razlog za ovaj preokret jeste činjenica da se ovog leta konačno pojavilo više filmova koji funkcionišu kao pravi bioskopski događaji. Najpre je Piksarova „Priča o igračkama 5“ pokazala da animirani film više nije samo sadržaj za decu, već proizvod koji može da mobilize više generacija publike. Film je do početka avgusta premašio milijardu dolara globalne zarade, a prema poslednjim podacima koje pruža Box Office Mojo, dostigao je zaradu od oko 1,09 milijardi dolara širom sveta, uz približno 470,3 miliona dolara na američkom tržištu.

Ali nastavak ove popularne animirane franšize bio je samo prvi signal da se nešto menja. Mnogo važniji za širu ekonomsku sliku bioskopa jeste „Odiseja“, miljenika zapadnih filmskih kritičara Kristofera Nolana, film koji je uspeo da privuče publiku čak i izvan tipičnog tržišta superheroja, animacije i postojećih uspešnih franšiza. Nolanova adaptacija Homerove „Odiseje“ prešla je 1,1 milijardu dolara globalne zarade, dok je u SAD stigla do oko 461 milion dolara, nakon četvrtog vikenda prikazivanja. Projekcija njegovog konačnog domaćeg prihoda kreće se oko 560 do 580 miliona dolara. Film je pritom postao najuspešnije Nolanovo delo na svetskom tržištu, prestigavši „Uspom mračnog viteza“ (Batman 2), iako taj rezultat nije prilagođen inflaciji.

Posebno je značajno to što „Odiseja“ pokazuje da povratak bioskopske publi-

Zendaya na svetskoj premijeri Odiseje

FOTO: DOUG PETERS (EMPIICS)

ke ne mora nužno da zavisi od superhe-roja. Film sa budžetom od oko 250 miliona dolara, zasnovan na viševjekovnom književnom predlošku, uspeo je da se pozicionira kao globalni spektakl. Veliku ulogu u tome imaju IMAX i drugi premijum formati, koji omogućavaju bioskopima da od jednog posetioca ostvare znatno veći prihod nego kod standardne projekcije. To je važan deo nove ekonomije bioskopa: publika možda ne ide u „filmski izlazak“ toliko često kao 2019. godine, ali kada se odluči na taj korak, spremna je da plati više za iskustvo koje striming ne može lako da reprodukuje.

A onda je krajem jula stigao „Spajdermen: Novi dan“, naslov koji je promenio dinamiku čitavog tržišta. Film je otvorio sezonu rekordnim rezultatom od oko 355 miliona dolara u SAD i Kanadi, čime je ostvario drugo najveće otvaranje u istoriji severnoameričkog bioskopa. Na globalnom nivou početak je doneo oko 927 miliona dolara, uključujući oko 121 milion iz Kine.

Samo deset dana nakon premijere, novi nastavak serijala o Spajdermenu dostigao je 655,1 milion dolara u SAD, što je najbolji domaći rezultat u prvih deset dana prikazivanja ikada (u nominalnim vrednostima, neprilagođenim za inflaciju). Drugi vikend doneo mu je još 144,5 miliona dolara. Globalna zarada u tom trenutku dostigla je oko 1,67 milijardi dolara. Film je time vrlo brzo postao najuspešniji naslov 2026. godine i već se nalazi među 20 najuspešnijih filmova svih vremena po globalnoj zaradi.

Još važnije za globalnu perspektivu jeste njegovo ponašanje u Kini. Film je tokom drugog vikenda u kineskim bioskopima ostvario oko 28,9 miliona dolara, čime je ukupna zarada u toj zemlji dostigla približno 185 miliona dolara. To ga čini ubedljivo najuspešnijim holivudskim uvoznim filmom u Kini tokom 2026. godine.

Kina je zbog toga ponovo postala jedan od ključnih faktora u proceni globalnog potencijala holivudskih blokastera. Njeno tržište više nije dodatak američkoj bioskopskoj industriji, već jedan od presudnih izvora međunarodnog prihoda. Istovremeno, činjenica da je „Spajdermen: Novi dan“ uspeo da ostvari tako snažan rezultat pokazuje da kineska publika i dalje može veoma snažno da reaguje na velike holivudske franšize kada

im je omogućen pristup. To je posebno važno posle nekoliko godina u kojima je domaća kineska produkcija, predvođena naslovima poput „Ne Ža 2“, dramatično povećala svoj udeo na sopstvenom tržištu. „Ne Ža 2“ je 2025. završio sa više od 2,27 milijardi dolara globalne zarade, od čega je čak 2,25 milijardi ostvareno izvan američkog tržišta, pre svega u Kini.

Za Holivud je zato kineski rezultat novog Spajdermena važniji od samog prihoda koji će taj film ostvariti. On sugerise da postoji prostor za obnovu međunarodnog tržišta za američke filmove, pod uslovom da studiji ponude naslove koji imaju dovoljno snažan brend, spektakl ili emocionalnu vrednost da opravdaju bioskopski izlazak. U tom smislu i „Odiseja“ ima dodatni potencijal, jer njegovo kinesko izdanje može povećati već ostvareni globalni prihod od oko 1,1 milijarde dolara.

Ono što se trenutno događa na američkom tržištu najbolje se vidi kroz zbirni rezultat leta. Letnja bioskopska sezona 2026. već je početkom avgusta prešla četiri milijarde dolara, čime je premašila čitav letnji period 2023. godine. Prema analizi sajta Rotten Tomatoes, ovogodišnji letnji rezultat američkih bioskopskih blagajni sada je na putu da bude uporediv sa najboljim sezonama iz 2018. i 2019. godine.

Još optimističnije zvuči podatak da je ovogodišnji prihod bioskopa do početka avgusta već bio manje od milijardu dolara udaljen od ukupnog rezultata čitave 2022. godine. Istovremeno, američka

filmska industrija još nije dostigla 11 milijardi dolara godišnjeg prihoda, nivo karakterističan za period 2015-2019. Ipak, sama mogućnost da 2026. godina prvi put posle pandemije dostigne ili pređe granicu od deset milijardi dolara predstavlja važan psihološki i finansijski preokret.

Manje ljudi, ali više troše

Poređenje sa 2019. godinom, međutim, otkriva jednu mnogo složeniju priču. Reuters je početkom avgusta objavio da je američka prodaja bioskopskih ulaznica do 2. avgusta dostigla oko 6,2 milijarde dolara, 15 odsto više nego godinu dana ranije, ali da je i dalje bila ispod više od sedam milijardi dolara koliko je tržište ostvarivalo u istom trenutku 2019. godine. Još dramatičnija je razlika u broju prodatih karata. Tokom prvih 30 nedelja 2026. američki bioskopi prodali su oko 470,9 miliona ulaznica, naspram čak 747,3 miliona u istom periodu 2019. godine. To znači da je broj gledalaca i dalje približno 37 odsto niži nego pre pandemije.

To je možda najvažniji zaključak za budućnost filmske industrije. Bioskopi se trenutno ne vraćaju u žižu interesovanja zato što se publika u potpunosti vratila starim navikama, već zato što manji broj gledalaca troši više novca po poseti. Prosečna cena karte raste, premijum formati poput IMAX-a donose dodatni prihod, a posetioci u bioskopima troše više i na hranu i piće. Reuters navodi da je prosečna cena karte do jula dostigla 13,46 dolara, dok je cena premijum pro-

SVET: POVRATAK U BIOSKOPE

jekcije bila oko 18,22 dolara. Rast prihoda zato delom predstavlja cenovni efekat, a ne samo rast fizičke posećenosti.

Ipak, upravo kombinacija nekoliko velikih hitova daje industriji razlog za optimizam. „Priča o igračkama 5“ pokazao je snagu animiranih franšiza i porodične publike. „Odiseja“ je dokazala da originalni veliki filmski spektakl može da postane globalni događaj bez oslanjanja na postojeći superherojski univerzum. „Spajdermen: Novi dan“ vratio je superherojski film u kategoriju apsolutnog bioskopskog spektakla. Uz njih, „Super Mario“, „Majkl“, „Projekat očajnički pokušaj“, „Davo nosi Pradu 2“ i drugi uspeši doprineli su tome da ovogodišnji rezultat ne zavisi od samo jednog naslova.

To je važna razlika u odnosu na period kada je Holivud praktično čekao nekoliko velikih franšiza da spasu čitavu sezonu. Ovogodišnji rezultati sugerišu da se tržište možda ponovo fragmentira na više različitih vrsta bioskopskih događaja. Za bioskope je to od presudne važnosti – ako se publika vraća samo na dva ili tri megahita godišnje, njihov poslovni model ostaje izuzetno ranjiv. Međutim, ako veliki hitovi mogu da generišu talas interesovanja koji se prelijeva i na manje filmove, tada se menja ekonomija čitavog lanca. Uspešan blokbuster povećava posećenost multipleksa, puni restorane i prodavnice unutar tržnih centara, povećava prodaju hrane i pića i daje distributerima više prostora da eksperimentišu sa naslovima srednjeg budžeta.

Posledice se već mogu videti u poslovanju bioskopskih lanaca. Rekordni vi-

kend novog Spajdermena bio je toliko snažan da je AMC saopštio da je ostvario najveći prihod u jednom vikendu u svojoj 106-godišnjoj istoriji, dok je više od 10,2 miliona gledalaca posetilo AMC i ODEON bioskope tokom perioda od srede do nedelje tokom prvih dana prikazivanja. Sam film je tako postao ne samo uspeh za Sony, već i direktan finansijski stimulans za čitavu industriju.

Za filmske studije, međutim, oporavak bioskopa ima još jednu važnu posledicu. Uspeh ovih filmova ponovo povećava vrednost ekskluzivnog bioskopskog perioda. Tokom pandemije i neposredno nakon nje, industrija je eksperimentisala sa kraćim distribucionim prozorima, istovremenim bioskopskim i striming premijerama i bržim prebacivanjem filmova na digitalne platforme. Ako 2026. pokaže da veliki filmovi mogu da generišu milijarde upravo zato što publika želi da ih vidi na velikom platnu, studiji imaju snažniji finansijski razlog da produže bioskopski period pre nego što film prebace na striming.

To bi mogla da bude jedna od najvažnijih dugoročnih posledica ovogodišnjeg oporavka. Striming neće nestati, niti će bioskopi ponovo postati dominantni kanal za svaki film. Ali bi se mogao formirati jasniji model u kojem se najveći i najskuplji filmovi tretiraju kao premijum proizvodi namenjeni bioskopima, dok se manji projekti brže prebacuju na striming. Takva segmentacija mogla bi da bude finansijski racionalnija od pokušaja da svi filmovi budu plasirani na isti način.

Ipak, prerano je proglasiti potpunu renesansu bioskopa. Broj prodatih karata i dalje je dramatično ispod nivoa iz 2019. godine, a ovogodišnji rast prihoda koncentrisan je u relativno malom broju veoma uspešnih naslova. To znači da je tržište i dalje zavisno od kvaliteta filmskog rasporeda. Ako nekoliko narednih velikih premijera podbaci, rast bi brzo mogao da uspori. Nasuprot tome, ako jesenji i praznični period nastave da proizvode hitove, 2026. bi mogla da bude prva godina koja će pokazati da se bioskopska industrija ne vraća na staro, već pronalazi novi, održiviji model.

Najveći potencijal upravo zato nije u tome da se Holivud vrati u 2019. godinu. Publika je promenila navike, striming je postao sastavni deo potrošnje zabavnog sadržaja, a cena bioskopskog izlaska postala je viša. Ali 2026. pokazuje da bioskop još poseduje ono što striming ne može potpuno da zameni: osećaj društvenog događaja.

Upravo je to možda najveća ekonomska lekcija ovogodišnje sezone. Holivudu ne treba nužno više filmova, već više filmova zbog kojih publika smatra da mora da ode u bioskop. Ako taj obrazac opstane do kraja 2026, a posebno ako se snažni rezultati iz Severne Amerike preliju na Evropu, Aziju i Kinu, ova godina bi mogla označiti početak stvarnog oporavka bioskopske industrije. Ne povratak na staro, već prelazak u novu fazu u kojoj će nekoliko velikih filmskih događaja ponovo biti dovoljno snažni da pokreću čitavo tržište.

MARKO MILADINOVIĆ

ACCOUNTING AND TAX CONSULTING
Experts without borders

Pouzdan partner za osnivanje kompanije,
računovodstvo, obračun zarada, poresko
savetovanje i svakodnevnu podršku poslovanju.

KOMPLETNA PODRŠKA POSLOVANJU U SRBIJI

OSNIVANJE
KOMPANIJE

RAČUNOVODSTVO
I POREZI

ZARADE
I HR

TREASURY

TRANSFERNE
CENE

POSLOVNO
SAVETOVANJE

LOKALNO ZNANJE.
MEĐUNARODNI STANDARDI.
VAŠ POSLOVNI PARTNER U SRBIJI.

✓ Stručnost
✓ Pouzdanost
✓ Pravovremenost
20+ godina iskustva
pomoću klijentima

Beograd, Srbija

www.vrbtim.com

office@vrbtim.net

+381 62 88 88 100

SAVETOVALIŠTE
VIZIJA
— M&M D.O.O. NOVI SAD —

*Povezujemo
znanje, tehnologiju
i poslovne mogućnosti.*

POSLOVNO SAVETOVANJE
Konzultantske aktivnosti u vezi s
poslovanjem i ostalim upravljanjem.
Podrška u razvoju, organizaciji
i unapređenju poslovanja.

UVOZ I IZVOZ
Uvoz i izvoz uređaja i opreme
iz oblasti zdravlja, nege i
savremenih tehnologija.

SAVREMENA TEHNOLOŠKA REŠENJA
Inovativni uređaji za unapređenje
kvaliteta života i podršku zdravlju,
negi i dobrobiti.

✉ savetovalistevizijamm@gmail.com
☎ +381 666 544 499
🌐 www.webwellness.co.rs
📍 Novi Sad, Srbija

**MENJIC
CONSULTING**

business consulting company

Katice Opačić 104a
11080 Beograd, Zemun
+381 62 307 493
sinisa@menjic.com
www.menjic.com

European aerosols

POLYTOP®

18.92

210.95

149.16

27,752.93

23.26

1.41%

STOLARSKA RADIONICA

TIK

Novi šor 34, 22000 Sremska Mitrovica
+381 63 519 554 office@tik90.net www.tik90.rs

UNUTRAŠNJA VRATA

KUHINJE

SPAVAĆE SOBE

DEČIJE SOBE

RADNI I KANCELARIJSKI PROSTORI

KOMPLETNO OPREMANJE ENTERIJERA

ZEMLJA JEZERA ZA KOJU U SRBIJI MALO KO ZNA

SKRIVENI RAJ U KORUŠKOJ ZA SAVRŠEN LETNJI ODMOR U PRIRODI

GLAVNO JEZERO MOŽE DA SE OBIĐE BIKIKLOM ILI LAGANOM ŠETNJOM ZA NEŠTO VIŠE OD SAT VREMENA. PUT VODI KROZ ŠUMU, PORED KAMPOVA, KUĆA I PAŠNJAKA. NA POJEDINIM DELOVIMA VODA SE OD ZELENILO GOTOVO NE VIDI, A ZATIM SE IZNENADA PRIKAŽE SVOM SVOJOM POVRŠINOM, MIRNA KAO OGLEDALO. HLADU SE OVDE NE PRISTUPA KAO DODATNOJ POGODNOSTI. ON JE DEO OSNOVNE PONUDE. PLAŽE SU MALE I TRAVNATE, A VISOKO DRVEĆE NA POJEDINIM MESTIMA DOPIRE GOTOVO DO VODE

Malo austrijsko naselje Kojčah na istoimenom jezeru (Keutschach am See) udaljeno je nešto više od 600 kilometara od Beograda, ima četiri jezera, praistorijske sojenice na UNESCO listi i kampove pune gostiju koji se vraćaju iz godine u godinu. Turista iz Srbije gotovo da nema, ali ne zato što mesto nema šta da ponudi.

Prvo veče stigli smo kasno u hotel, a putovanje je trajalo dovoljno dugo da su sve zalihe slatkiša nestale već negde oko Bleda. Znali smo da u Kojčahu postoji samo jedan veliki supermarket, ali vikendom radi dvokratno, i kraće nego

inače. To inače znači do 18.50. Za početak smo se snašli iz „snekomata”. Sledećeg dana kupovali smo ranije. Trećeg je radno vreme već postalo normalno, jer – ko još ide po sladoled pred spavanje.

Kojčah se nalazi u Koruškoj, najjužnijoj austrijskoj pokrajini, petnaestak kilometara od Klagenfurta i odmah iza brda u odnosu na mnogo poznatije Worthersee (Vrbsko jezero). Od Beograda do juga Austrije prešli smo oko 630 kilometara, preko Zagreba i Ljubljane, što je sedam-osam sati vožnje, ako granice ne poremete računicu. One su i ovog leta bile jedna ozbiljna nepoznanica,

pogotovo posle uvođenja EES sistema na graničnim prelazima Šengen zone. Ali, čim prođete tunel koji spaja Sloveniju i Austriju, dug skoro osam kilometara – Karavanke, posle samo nekoliko minuta vožnje silazite sa auto-puta i počinje prava avantura.

Poslednjih desetak kilometara putovanje menja karakter. Put se sužava, krošnje se spuste nisko, a umesto velikih hotela počnu da se ređaju mala sela, kampovi, gostionice, kuće i imanja sa konjima. Reka Drava u ovom delu ima tirkizno plavu boju i veliki broj izletnika i kupaca.

Inače, Kojčah nije jedno kompaktno mesto koje možete obići za sat vremena. To je niz zaselaka razbacanih oko jezera i povezanih putem kojim popodne prođe više bicikala nego automobila.

Četiri jezera i naselje ispod vode

Kojčah pripada Dolini četiri jezera, koju čine Keutschacher See, Hafnersee, Rauschelesee i Baßgeigensee. Oko 70 odsto teritorije nalazi se pod zaštitom – šume, močvare, livade i tresetišta. To se ovde ne vidi kroz ograde i zabrane. Ogle-da se u tome što nema mnogo gradnje.

Glavno jezero može da se obiđe biciklom ili laganom šetnjom za nešto više od sat vremena. Put vodi kroz šumu, pored kampova, kuća i pašnjaka. Na pojedinim delovima voda se od zelenila gotovo ne vidi, a zatim se iznenada prikaže svom svojom površinom, mirna kao ogledalo. Bez glisera i velikih talasa. Ujutru se po njoj kreću SUP daske, popodne pedaline, dok veliki deo gostiju samo uđe u vodu, ispliva nekoliko krugova i vrati se pod drvo.

Hladu se ovde ne pristupa kao dodatnoj pogodnosti. On je deo osnovne ponude. Plaže su male i travnate, a visoko drveće

na pojedinim mestima dopire gotovo do vode. Tokom leta u kojem se na južnim obalama Evrope traži slobodan suncobran i način da se izdrži najtopliji deo dana, mogućnost da se ceo dan provede napolju postaje ozbiljna turistička prednost.

Voda leti može da dostigne oko 25 stepeni. Dovoljno je topla za dugo kupanje, dok su jutro i večeri prijatniji nego na moru. Povremena kiša rashladi vazduh, pojača miris šume i najčešće ostavi dovoljno vremena da se istog dana ponovo ode do jezera.

Na njegovoj površini plutaju četiri bove. Ispod njih se nalaze ostaci lokali-

teta starog oko šest hiljada godina, dela UNESCO baštine praistorijskih naselja oko Alpa. Sojenice se ne mogu videti sa obale, a u označenom prostoru zabranjeni su ronjenje, pecanje i sidrenje kako se nalazi ne bi oštetili. Nema ulaznica, suvenirnice, ni reda za fotografisanje. Najstarija atrakcija u dolini ostaje pod vodom.

„Mislila sam da ovde nema ničega“

Kao što smo naveli na početku, gostiju iz Srbije skoro da nema u ovom delu Austrije, ali zato ima, uslovno rečeno - „domaćina“. Naime, u jednom od malih hotela u blizini Keutschach jezera radi Slavica, Kragujevčanka koja u ovom mestu provodi već treću sezonu. Prijatno se iznenadi kada čuje maternji jezik jer, kako kaže, naši ljudi su ovde raritet.

- Ni ja pre prvog dolaska nisam znala za ovo mesto. Za sezonski posao saznala sam slučajno, preko sestre koja već godinama živi u Austriji, a tek kada sam sti-

DRUŽENJE UZ LOKALNE SPECIJALITETE

Posle nekoliko dana boravka u Kojčahu uđete u lokalni ritam. Ulice se rano isprazne, iz dvorišta se čuju razgovori, a javne rasvete ima dovoljno, ali ne previše, zato gotovo nestvarno deluje kada u šetnji naiđete na graju i dodatni „izvor energije“.

Malo uvučeno od puta, između kuća i krošnji, nalazi se dvorište osvetljeno nizovima šarenih sijalica. Prvo smo videli svetlost, pa začuli žamor. Bašta je bila puna. Za dugačkim drvenim stolovima (zamislite Oktobarfest u skromnijem izdanju) sedele su grupe ljudi, stizale su velike porcije domaćih jela i krige lokalnog piva, a razgovor se mešao sa muzikom. Najneobičnije je bilo to što živost gotovo nije izlazila iz dvorišta. Petnaestak metara dalje ponovo su bili mrak, drveće i zrikavci. Kao da su sijalice povukle granicu.

Bila je to tipična koruška gostionica i pivnica, bez detalja postavljenih samo da bi izgledali tradicionalno. Hrana je pravljena za apetit, ne za fotografiju. Povremeno se organizuju i svirke. Lokal može da bude pun, a da ceo kraj i dalje spava.

gla shvatila sam koliko gostiju dolazi na odmor tamo gde sam, gledajući mapu, mislila da nema ničega.

Uglavnom su to Austrijanci i Nemci. Dolaze porodice, ostaju duže i često se vraćaju iz godine u godinu. Slavica kaže da joj je tek prva sezona pokazala koliko turizma postoji daleko od gradova, poznatih skijališta i mesta koja se pojavljuju u klasičnim ponudama agencija.

Kojčah ne živi od ljudi koji dođu, fotografišu atrakciju i nastave dalje. Njegov gost ostaje na istom mestu, upozna okolinu i vremenom usvoji lokalni ritam. Upravo na takvom gostu počiva dobar deo turističkog modela Koruške.

Kamp više nije jeftina zamena za hotel

Kampovi ovde zauzimaju značajan deo obale jezera i ne liče mnogo na ono što se kod nas još uvek često podrazume-

va pod kampovanjem. Parcele su uređene, sa strujom, hladom i pristupom vodi. Neke prikolice očigledno ostaju tokom cele sezone: oko njih su mali stolovi, bicikli, baštenski ukrasi i sušilice za veš.

Kamping je u međuvremenu prestao da bude samo štedljiva alternativa hotelu. Postao je zaseban turistički proizvod, sa ponudom od običnog mesta za „parkiranje smeštaja“ do potpuno opremljenih mobilnih kućica koje mogu da koštaju koliko i dobar apartman na moru.

Koruška ovaj segment sistematski razvija i promoviše kao poseban deo svoje letnje ponude. Kojčah za to ima gotovo idealne uslove: toplu vodu, mnogo zelenila, male udaljenosti i goste koji ne očekuju novi sadržaj za svaki sat odmora.

Austrija se iz Srbije i dalje najčešće posmatra kao zimska destinacija, iako turistički podaci pokazuju znatno složeniju

sliku. Zemlja je 2025. godine zabeležila rekordnih 157,27 miliona noćenja, treću godinu zaredom više od 150 miliona. Rast su prvenstveno povukli gradovi, dok je Koruška bila jedna od dve pokrajine koje su zabeležile blagi pad – 0,7 odsto. Za razliku od pokrajina koje se oslanjaju na skijanje, u Koruškoj se približno tri četvrtine godišnjih noćenja ostvaruje tokom letnje sezone. Njena glavna konkurentska prednost nisu samo planine, već više od 1.200 jezera i drugih vodenih površina. Ko ovde zarađuje od turizma, računa na gosta koji će se vratiti, a ne samo na prolaznika.

Koliko košta ovakav odmor

Austrija nije jeftina, ali razlika u odnosu na popularna letovališta više nije onolika koliko bi se očekivalo. Mesto u kampu ili apartman za porodicu koja ostaje duže može da bude povoljniji od prosečnog hotela na Jadranu u špicu sezone. Mobilne kućice uz samu vodu, sa druge strane, koštaju koliko i luksuzniji apartmani na moru.

Glavno jelo u restoranu okvirno košta između 15 i 25 evra, a pivo četiri do pet evra. Supermarketi su skuplji nego u Srbiji, ali su cene često uporedive sa prodavnicama u turističkim mestima u Hrvatskoj ili Sloveniji.

Ulaz na uređena kupališta, parking i iznajmljivanje SUP daske povećavaju dnevni trošak. Ipak, veliki deo dana ovde može da se provede bez dodatnih izdataka – u šetnji, na biciklu, u šumi ili pored vode.

ŠTA SE RADI KAD NEMA MNOGO „SADRŽAJA“

U mestu nema mnogo sadržaja ako se on meri brojem prodavnica, lokala i večernjih događaja. Ima vode, puteva i šumskih staza. Biciklom se može obići jezero i stići do okolnih mesta, dok su automobilom blizu Klagenfurt, Maria Wörth, Velden i Vilah. Iznad doline uzdiže se Pyramidenkogel, najviši drveni vidikovac te vrste na svetu, sa pogledom na Vrbsko jezero, Korušku i alpske vrhove. Ko želi nešto brži povratak na zemlju, može da se spusti zatvorenim toboganom.

Južno od Kojčaha pružaju se dolina Rosental i Drava. Reka je na tom delu široka, sporija i zelenoplava, oivičena šumom i planinama. Uz nju prolazi Drauradweg, jedna od najbolje uređenih biciklističkih ruta u ovom delu Evrope i prva evropska e-bike ruta ocenjena sa pet zvezdica. Teren je na mnogim deonicama blag, pa staza nije rezervisana samo za ozbiljne bicikliste.

U široj okolini nalazi se i prekogranični UNESCO geopark Karavanke, koji se prostire duž austrijsko-slovenačke granice i objedinjuje planinske vrhove, klisure, šume i bogato geološko nasleđe.

Konji su svuda. Manja gazdinstva ih drže i uzgajaju, a jahanje postoji i kao deo turističke ponude. Ipak, nema utiska da je kraj pretvoren u scenografiju za goste.

Takve destinacije dobijaju na značaju i zbog promene letnjih navika. Posle nekoliko sezona toplotnih talasa, gužvi i sve skupljeg smeštaja na obali, deo turista više ne traži nužno more. Dovoljni su voda za kupanje, hlad u kojem može da se provede dan i temperatura zbog koje se noću spava bez klima-uređaja. Koruška nudi sve troje.

Kojčah neće odgovarati svakome. Ako odmor podrazumeva večernje šetalište i osećaj da se stalno nešto događa, treći dan može da postane dug. Ipak, nije reč ni o potpuno neotkrivenom mestu. Kampovi su puni, infrastruktura postoji i sve što je uređeno ima svoju cenu. Razlika je u tome što Kojčah još nije počeo da glumi sopstvenu autentičnost.

 MARKO ANDREJIĆ

— CVEČARA —

Tirkiz

VIRAGÜZLET

Virágok, amelyek örömet szereznek!

Cveće koje donosi radost.

- 📍 Glavna 69 Bačka Topola
- 📱 cvecara tirkiz
- ☎️ +381 (0) 69 1991 101

ARHI-DOM PROJEKT

PROJEKTOVANJE I INŽINJERING
VISOKOGRADNJA - NISKOGRADNJA

12. januar br. 3
31330 Priboj
069/ 53 45 702
arhidompb@gmail.com

RESTORAN SPECIJALITETA

VENECIJA

• RESTORAN •
ZEMUN

Kej Oslobođenja 6
Zemun, Beograd

+381 66 8383 233

venecijazemun@gmail.com
www.restoranvenecija.com
venecija_restoran

LUKA TRADE PLASTIKA ZA KUĆU

Milenka Pavlovića 46
Beograd, Batajnica

064/0727-245
063/8345-013

lukatrade2010@gmail.com

Luka Trade Plastika

Fox Electronics

www.fox.rs

finder

FATEK

DATA SENSING

MW
MEAN WELL

ABB

Danfoss

Beijer
ELECTRONICS

SIPIN

ELCA

Kinco

Više od 27 godina,
Fox Electronics svojim
klijentima obezbeđuje
pouzdanu industrijsku
opremu renomiranih
svetskih brendova, kao i
usluge projektovanja i
inženjeringa u skladu sa
najnaprednijim rešenjima u
oblasti automatizacije.

Maksima Gorkog 56/L4
11000 Beograd

011/2415-393 011/2419-396
011/7856-192 011/7856-201
info@fox.rs www.fox.rs

MENJAČNICA

BARUM

BARUM

MENJAČNICA • PLATNI PROMET
PUTNA OSIGURANJA • ELEKTRONSKE DOPUNE

LOTO EMIPO

TENFORE

Western
Union

Beogradska 83 lokal 5 Novi Banovci 062/221 344 022/349 482 mijalkovic.barum@gmail.com

APEL DA SE NE POVEĆAVA POREZ NA PENUŠAVO VINO U NEMAČKOJ

Poslanici vladajućih demohrišćana (CDU/CSU) u Bundestagu usprotivili su se povećanju poreza na penušavo vino koji su predložili njihovi koalicioni partneri socijaldemokrate (SPD). „Povećanje poreza, naročito u sada veoma napetoj situaciji u vinskoj industriji, bilo bi potpuno pogrešan signal“, rekao je portparol poslaničke grupe CDU/CSU za agrarnu i prehrambenu politiku Johannes Štajniger.

Nemačka vlada je pokrenula proceduru za nacrt zakona kojim se od 1. januara sledeće godine predviđa povećanje poreza od 20 odsto na žestoka pića poput ruma i votke, piše DPA. To će doneti dodatne prihode od 455 miliona evra godišnje, očekuje ministar finansija Lars Klingbajl.

Veći namet treba da bude i za penušavo vino i šampanjac, ali ne i za pivo i obično vino.

Klingbajl, koji je iz SPD-a, meru je obrazložio i razložima zdravstvene politike. Komisija koju je imenovalo ministarstvo zdravstva preporučila je povećanje poreza i procenila da, usled smanjenja konzumacije alkohola, godišnje može da se spreči oko 1.000 slučajeva raka.

Štajniger je za bilten Politico kritikovao Klingbajlov postupak navodeći da povećanje poreza nije dogovarao sa demohrišćanima.

Taksu na penušavo vino uvelo je još početkom prošlog veka Nemačko carstvo radi finansiranja ratne flote. Za flašu od 750 mililitara taj namet trenutno iznosi 1,02 evra, ako piće sadrži više od šest odsto alkohola.

INFANTINO IZAZVAO NEGODOVANJE ASOCIJACIJE UEFA

Predsednik organizacije FIFA Đani Infantino razmatra plan prema kojem bi deo vlasništva nad Svetskim prvenstvom bio prodat privatnim investitorima, među kojima se pominje i Džošua Kušner, osnivač investicionog fonda Thrive Capital i brat zeta američkog predsednika. Ukoliko bi posao bio realizovan, Infantino bi mogao da zaradi desetine miliona dolara.

Plan predviđa osnivanje nove kompanije koja bi upravljala najvažnijim FIFA takmičenjima, uključujući muško i žensko Svetsko prvenstvo, kao i Svetsko klupsko prvenstvo. FIFA bi zadržala većinski udeo, dok bi manjinske udele dobili svih 211 nacionalnih saveza, ali i privatni investitori. Navodno je predviđeno da In-

fantino po isteku predsedničkog mandata 2031. godine postane komesar te kompanije, uz platu koja bi mogla da bude uporediva sa zaradom komesara NFL-a Rodžera Gudela, prenosi Yahoo Finance, pozivajući se na pisanje britanskog lista The Times.

Iz organizacije FIFA poručuju da su otvoreni za razmatranje inovativnih projekata koji bi doprineli razvoju fudbala širom sveta i da je u toku proces konsultacija o predlozima. Privatni investitori u ovom projektu vide priliku jer FIFA, kao neprofitna organizacija, u ciklusu Svetskog prvenstva od 2022. do 2026. očekuje prihode od oko 15 milijardi dolara, pa smatraju da bi dodatno širenje ili češće održavanje turnira moglo da poveća zaradu.

Međutim, ideja je naišla na oštar otpor asocijacije UEFA, koja upozorava da fudbal ne sme postati predmet trgovine privatnih investitora. Evropska kuća fudbala ocenila je da „duša i upravljanje fudbalom nisu imovina koja se prodaje“, posebno bez potpune transparentnosti o tome ko bi od takvog posla finansijski profitirao. Ovo nije prvi pokušaj Infantina da uključi privatni kapital u FIFA projekte, a raniji pregovori sa japanskim SoftBankom i saudijskim državnim fondom, kao i ideja o FIFA striming servisu, propali su zbog nedostatka podrške.

Nakon završetka Svetskog prvenstva 2026. godine, Infantino je izazvao novu polemiku objavom na društvenim mrežama u kojoj je oštro kritikovao novinare i sve koji su negativno govorili o turniru. Optužio ih je da su „širili mržnju i lažne glasine“, dok je FIFA, kako je naveo, radila na organizaciji „najveće sportske predstave na svetu“, obezbeđivanju bezbednosti i povezivanju ljudi.

Infantino je poručio da fudbal treba da bude simbol jedinstva, a ne podela, naglašavajući da su tokom prvenstva navijači iz različitih zemalja slavili zajedno i da politika ne bi smela da zaseni sport. Osvrnuo se i na kritike zbog spornih sudijskih odluka i disciplinskih mera, tvrdeći da su takve situacije uobičajene i u najvećim nacionalnim ligama, ali da su upravo zemlje u kojima se to dešava bile među najglasnijim kritičarima organizacije FIFA.

Iako je Svetsko prvenstvo oborilo rekorde po gledanosti i donelo brojne pozitivne priče o zajedništvu navijača, mnogi smatraju da je Infantino nepotrebno usmerio pažnju na kritičare umesto da istakne uspehe turnira. Njegova objava izazvala je različite reakcije, pri čemu jedni smatraju da je branio ugled organizacije, dok drugi ocenjuju da je propustio priliku da se fokusira na pozitivne strane jednog od najuspešnijih Mundijala do sada.

BOOKLAB
AGENCIJA ZA KNJIGOVODSTVO

Kralja Milutina 57/1/6 11000 Beograd
066 844 30 03
office@booklab.rs
www.booklab.rs

International Trade System

- farmaceutska kompanija sa tradicijom dugom 25 godina
- ekskluzivni uvoznik i distributer jedinstvenih **prirodnih preparata**

Viline vode bb, Slobodna Zona, 11060 Beograd, Palilula - 011/ 275 00 66 - i.ts@sezampro.rs - itsbeo.rs

ORL • C E N T A R •

OSNOVNI ORL PREGLED
FUNKCIJSKA ANALIZA
PATOLOGIJE SREDNJEG UVA I
ISPITIVANJE SLUHA
SOFISTICIRANE FUNKCIJSKE
METODE ISPITIVANJA
TERAPIJSKE PROCEDURE

Dobračina 37
11158 Beograd, Stari Grad
011 26 26 261 065 26 22 777
info@orlcentar.rs
www.orlcentar.rs
 [orlcentar](https://www.instagram.com/orlcentar)

**SUR
MARA**
011/2455125

Novopazarška 14
11000 Beograd
Uračar

